

2024-06-01
Tn/2024:100

TEKNISKA NÄMNDENS REN- HÅLLNINGSANVISNINGAR (TNRA)

Anvisningar och tips för hantering, transport, förvaring och dimensionering inom avfallsområdet

Strandmossens återvinningscentral

Foto: Kristinehamns kommun

Anvisningarna beslutade av Tekniska nämnden 2024-05-15

Kristinehamns
kommun

INNEHÅLL

Inledning	4
Definitioner	4
Lagstiftning, ansvar och skyldigheter	4
Avfallstaxa och prislista	4
Kvalitetskontroller	5
Avfall som uppstår på fastigheter	6
Avfall som kommunen ansvarar för (kommunalt avfall).....	6
Kärlavfall.....	6
Övrigt avfall från hushållen	6
Avfall som kommunen inte ansvarar för	8
Insamlingsteknik och fordon	9
Arbetsmiljö	10
Transportvägar för fordon och hämtningspersonal	11
Körväg för insamlingsfordon.....	11
Gångväg.....	12
Lastningsplatser.....	13
Hämtningsplatser	14
Avfallsutrymme i flerbostadshus och verksamheter.....	14
Placering.....	15
Utseende	15
Tillgänglighet, användbarhet och säkerhet för boende m.fl. användare.....	15
Arbetsmiljöaspekter (se även avsnittet om transportvägar).....	17
Brandskydd.....	17
Dörr, dörröppning och lås.....	17
Soprum	18
Utrymme för grovavfall	20
Bygg- och rivningsavfall (ej från yrkesmässig verksamhet)	20
Utrymme för farligt avfall inkl. el-avfall.....	20
Hämtställe utomhus	22
Avfallshämtning från småhus.....	23
Enskild hämtning vid varje fastighet.....	23
Trånga områden.....	23
Gemensamt hämtställe	23
Behållare	24
Kärl.....	24
Säck	25
Container	25
Insamling av smått elavfall, småbatterier och glödlampor	26
Boxar, batteriholkar m.fl. behållare.....	26
Latrinbehållare	27
Andra behållare	27
Insamling fett från hushåll.....	27
Hämtning och hämtintervall	28
Hämtning av matavfall och restavfall.....	28
Minimihämtning.....	28
Hämtning från fritidsbebyggelse	29
Dimensionering och avfallsmängder	29
Avfallsmängd där fastighetsnära insamling förekommer	30
Avfallsmängd där fastighetsnära insamling saknas.....	31
Slam och urin från enskilda avloppsanläggningar, latrin samt fettavfall	32

Allmänt	32
Transportväg	33
Slangdragning	33
Brunnslock	33
Urin	34
Fosforfällor	34
Latrin	34
Förlängt hämtningsintervall, slam	34
Fettavfall	35
Företag	35
Hushåll	36
Övrigt	37
Aska	38
Eget omhändertagande	39
Kompostering	39
Trädgårdsavfall	39
Matrester	39
Slam och latrin	39
Färdigförmultnad kompost från komposttoaletter	39
Små döda sällskapsdjur	39
Aska	39
Trädgårdsavfall, eldning	39
Övrigt	40
Särskilda bestämmelser för öar och andra områden som saknar permanent vägförbindelse	40
Kontaktinformation	40

Bilagor

1. Kontaktinformation
2. Definitioner och ordförklaringar
3. Producentansvar
4. Återvinningsstationer
5. Sorteringsguide
6. Råd om källsortering av farligt avfall från hemmen
7. Råd vid hemkompostering
8. Eget omhändertagande av slam och urin
9. Råd vid latrinkompostering
10. Anvisningar källsortering matavfall för centralt omhändertagande

Inledning

Dessa råd och anvisningar är beslutade med stöd av kommunfullmäktiges beslut 2023-12-19 § 139, Ks/2022:179 ”Renhållningsordning för Kristinehamns kommun 2023 - 2026”. I renhållningsföreskrifternas 1§ ges tekniska nämnden delegation att utge kompletterande anvisningar till föreskriften.

Dessa råd och anvisningar ska vara ett stöd för abonnenter och fastighetsägare vid avfallshantering samt till planerare, projektörer, byggherrar, exploatörer, fastighetsägare och förvaltare vid ny- och ombyggnad av avfallsutrymmen. De ska samtidigt vägleda kommunens tjänstepersoner och politiker i arbetet med avfallsfrågor, samt vid planering av nya bostadsområden, så att de kan medverka till en god avfallshantering. Om anvisningarna används rätt kan arbetsmiljön säkerställas och framkomligheten garanteras för både hämtningsfordon och hämtningspersonal. Dessutom kan tillgängligheten för avfallslämnare fungera bättre. Bra avfallsutrymmen och hämtningsplatser kan också inbjudas till att avfallet hanteras rätt.

Aktuell lagstiftning samt erfarenheter från avfallsbranschen ligger till grund för råden och anvisningarna. Kommunens renhållningsföreskrifter och taxa måste tillämpas i varje enskilt fall för att man ska få en heltäckande bild av vad som gäller i kommunen. Mer information finns på kommunens webbsida, www.kristinehamn.se.

Definitioner

Bilaga 2 innehåller definitioner på ord och företeelser som förekommer i texten.

Lagstiftning, ansvar och skyldigheter

Det finns olika lagar, förordningar, föreskrifter, allmänna råd och andra regler som styr avfallshanteringen. De viktigaste är miljöbalken (1998:808), avfallsförordningen (2020:614), arbetsmiljölagen (1977:1160), Plan- och bygglagen (2010:900) och Boverkets byggregler, BBR (BFS 2011:6).

Utöver dessa lagrum finns ytterligare regler rörande förpackningar. I ”förordning (2022:1274) om producentansvar för förpackningar” framgår att från 1 januari 2027 gäller krav på fastighetsnära insamling. Denna förordning ställer också krav på att den som inrättar ett system för att omhänderta detta också ska kommunicera med fastighetsägaren. För fastighetsägaren innebär det också att utrymme/-n för insamling av förpackningar behöver inrättas på fastigheten. Naturvårdsverket har gett ut flera vägledningar gällande insamling av förpackningar från hushåll där ytterligare information kan läsas.

Det finns också ytterligare förordningar som styr producentansvar: för ballonger, batterier (småbatterier, bilbatterier och industribatterier), bilar, däck, el-utrustning, fiskeredskap, tobaksvaror och filter samt för våtservetter. <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/producentansvar/>

Varje kommun har en renhållningsordning som består av renhållningsföreskrifter och en avfallsplan. Dessa dokument, samt avfallstaxan, beslutas av kommunfullmäktige och är viktiga lokala styrdokument. Till detta kan förekomma lokala anvisningar med stöd av dessa dokument. Dessa dokument utgör det samlade regelverket för kommunal avfallshantering. Olika personer och myndigheter m.m. har ansvar för att avfallet hanteras på rätt sätt.

Avfallstaxa och prislista

Avfallstaxan är den avgift som kommunfullmäktige beslutat ska betalas för de tjänster som utförs och omfattas av det kommunala renhållningsansvaret.

Taxan innehåller många komponenter och ska svara mot hela den kostnadsbild som kommunen

har för avfallshanteringen. I taxan ingår såväl grundkostnader såsom administration, fakturering, information om förebyggande av avfall och omhändertagande av avfall, lokalhyror och liknande kostnader, drift av återvinningscentraler, miljöstationer, personal- och fordonskostnader, som rörliga kostnader som är hänförliga direkt till beställd tjänst. Dessa senare omfattar bl.a. matavfallspåsar, sopbehållare, omhändertagandekostnader och transportkostnader för insamlad mängd avfall. Därutöver finns också taxor för tilläggs tjänster såsom utökad servicenivå eller för tjänster som enbart används för speciella omständigheter, t.ex. slamsugning av enskilda brunnar/tankar.

Betalningsansvar och liknande fastställs inom ramen för kommunfullmäktiges taxebeslut.

För andra tjänster som inte innefattas i det kommunala renhållningsansvaret har Renhållaren särskild prislista.

När det gäller insamling av förpackningar har från 1 januari 2024 kommunerna övertagit insamlingsansvaret för förpackningar från hushåll. Huvuddelen av ersättningen för detta arbete kommer från den som producerar förpackningar genom att de betalar en förpackningsavgift som sedan används för att ersätta kommunerna för insamlingsarbetet via Naturvårdsverket.

Kvalitetskontroller

Kommunen genomför regelbundet olika former av kvalitetskontroller. Bland dessa kan nämnas s.k. plockanalyser vilka omfattar större mängder avfall som tas ut från den ordinarie insamlingen och analyseras i detalj för att vi ska få reda på avfallets sammansättning. Sådan plockanalys sker ofta i fyraårsintervaller.

Riktade kontroller/plockanalyser sker bl.a. för kontroll av renhet på olika insamlade avfallstyper. Bland de mest kontrollerade är matavfall men också förpackningar. Detta sker i syfte att minimera att felaktigt avfall kommer in i de känsliga processerna med biogasproduktion eller vidare ut i biogödseln för matavfallet och för att minimera risken att förpackningarna inte ska gå att återvinna på grund av att det är blandat med annat avfall.

Invävt i den ordinarie hämtningen sker också kvalitetskontroller. Om det i samband med sådan kontroll upptäcks att felaktigt avfall lämnats kommer inte sådant kärl att tömmas. Det är då fastighetsägarens ansvar att rätta till felet och beställa extra tömning. Det berör alla de avfallslag som hämtas in genom Renhållaren.

Även när abonnent själv levererar avfall till Renhållaren, t.ex. till miljöstationer och återvinningscentral, sker kvalitetskontroller.

Kommunen förbehåller sig rätten att utan föregående information genomföra olika former av kvalitetskontroller.

Avfall som uppstår på fastigheter

Det avfall som boende eller verksamheter ger upphov till kan delas upp i avfall som kommunen ansvarar för att samla in och avfall som en verksamhetsutövare ansvarar för.

Avfall som kommunen ansvarar för (kommunalt avfall)

Kärlavfall

Kärlavfall är det avfall som normalt uppstår i hushållet och som läggs i ett sopkärl. Detta är ett kommunalt avfall men kallas i dagligt tal ofta för hushållssopor. Sådant avfall hämtas alltid av Renhållaren. Avfallet ska sorteras i olika avfallsslag, s.k. fraktioner, av den som ger upphov till avfallet. Avfall som uppstår i verksamheter till följd av att människor vistas där, och till sin typ och sammansättning liknar det avfall som kommer från hushåll, omfattas också av kommunens ansvar, t.ex. avfall från butiker, restauranger, personalutrymmen och städsopor.

I Kristinehamns kommun sorteras avfallet på följande sätt:

A/ Matavfall (Bioavfall)	Matavfallet är den biologiskt lättnedbrytbara delen av kärlavfallet som sorteras ut för central hämtning eller komposteras på fastigheten. Hantering av matavfall för centralt omhändertagande beskrivs i bilaga 10. Fett från matlagning i hemmet hanteras enligt sida 39–40 Råd för hemkomposterare finns i bilaga 7.
B/ Restavfall (brännbart avfall)	Den del av kärlavfallet som återstår när matavfall, farligt avfall, returpapper (tidningar) samt förpackningar sorterats ut.

Övrigt avfall från hushållen

Här återfinns avfallsfraktioner som inte ska läggas i kärl eller säck.

Förpackningar och returpapper	Förpackningar och returpapper från hushåll lämnas på någon av de återvinningsstationer som finns runt om i kommunen och som sedan 1 januari 2024 sköts av Renhållaren. Från 1 januari 2027 ska fastigheter där det bor människor ha system för insamling av förpackningar. Det gäller såväl villahushåll som flerfamiljsboende men även fritidsboende. Kommunen kommer under tiden fram till detta datum att utveckla system för sådan insamling.
Grovavfall (grovsopor)	Grovavfall är avfall, från hushållen, som är så tungt, skrymmande eller har andra egenskaper som gör att det inte är lämpligt att lägga i kärl och som inte är bygg- och rivningsavfall eller trädgårdsavfall. Grovavfall lämnas, av hushåll, fritt på återvinningscentralen (ÅVC). Avfallet kan alternativt hämtas vid fastigheten efter särskild beställning mot avgift.
Bygg- och rivningsavfall	Bygg- och rivningsavfall från hushåll är avfall under kommunalt ansvar om arbetet utförs av hushållet självt. Exempel på bygg- och rivningsfall är bland annat trä, betong, tegel, fönster, gips och metall eller glas som inte är förpackningar. Fraktionerna ska sorteras i minst dessa sex avfallsslag och lämnas på ÅVC. Därutöver ska farligt avfall av alla slag separeras och hanteras skilt från övrigt avfall. Avfallet kan alternativt hämtas vid fastigheten efter särskild beställning mot avgift.

Trädgårdsavfall	Trädgårdsavfall är sådant avfall som kommer från villaträdgårdar och parker. Det omfattar främst löv, mindre kvistar, mossor, gräs och liknande. Mindre mängd små grenar och stammar får förekomma. Trädgårdsavfall av alla storlekar lämnas fritt på ÅVC.
Trädgårdsavfall innehållande invasiva främmande växter och parkslide	Det finns ett antal växtarter som är klassade som invasiva främmande arter enligt EU:s bestämmelser. Begreppet invasiva innebär att växterna har lätt att etablera sig och när de har fått fäste sprider de sig på andra växters bekostnad. Det är förbjudet att importera, sälja, odla, transportera, använda, byta och sätta ut invasiva arter i naturen, och vi behöver hjälpas åt för att minska spridningen. Tänk på att packa in växterna ordentligt, gärna i dubbla soppåsar som du knyter ihop väl. På Strandmossen finns en avsedd plats för invasiva arter. Fråga personalen om hjälp så visar de dig rätt. Du ska inte slänga invasiva arter bland övrigt trädgårdsavfall eller i naturen. Läs mer på https://www.kristinehamn.se/trafik-och-miljo/miljo-och-naturvard/invasiva-arter2/
Farligt avfall - Kemikalier	Farligt avfall är sådant som är farligt för människor eller miljön och därför inte ska läggas i kärlavfallet eller i grovavfallet. Exempel på farligt avfall är kemikalier, spillolja, färgrester och lösningsmedel. Farligt avfall lämnas, av hushåll, fritt på ÅVC, miljöstation eller kan hämtas vid fastigheten mot avgift. Anvisning för källsortering av farligt avfall återfinns i bilaga 6.
- Batterier - El-avfall	Farligt avfall i form av batterier och el-avfall, från hushåll, som inte lämnats direkt till producenternas insamlingsssystem, d.v.s. inlämnas i butik ”en mot en” vid köp av ny produkt, ansvarar kommunen för. El-avfall lämnas, av hushåll, fritt på ÅVC eller hämtas vid fastigheten mot avgift. Blybatterier lämnas fritt, av hushåll, på ÅVC. Småbatterier lämnas fritt, av hushåll, på ÅVC, i batteribox vid ÅVS, i vissa soputrymmen men kan även lämnas vid miljöstationer eller Samlare. Placeringen av miljöstationer och Samlare framgår av bilaga 6.
Läkemedel	Alla sorter av läkemedel ska lämnas av den enskilde till apoteken efter att de tagits ut ur sina ytteremballage. Använd gärna de speciella påsar som apoteken tillhandahåller.
Sprutor mm	Den som använder sprutor, t.ex. insulin kan, utan kostnad, hämta speciella behållare på apoteken för förvaring av använda sprutor. Dessa behållare lämnas sedan in till apoteken utan kostnad för den enskilde.
Latrin	Latrin från torrtoaletter ska lämnas i avsedd latrinbehållare som tillhandahålls av Renhållaren, i de fall inte fastighetsägaren fått tillstånd för kompostering. Behållaren får endast innehålla latrin. Se vidare under rubriken LATRIN på sidan 37.
BDT, WC (Slam)	Bad-, dusch- och tvättvatten (BDT) samt WC-avfall från enskilda avloppsanläggningar ska hämtas av kommunens entreprenör om det inte omhändertas av fastighetsägaren. Även slam från s.k. bajamajor eller liknande ska hämtas av kommunens entreprenör. Se vidare under rubriken ”Slam och urin från enskilda avlopp...” på sidan 35.
Fett från fettavskiljare	Fett från fettavskiljare ska hämtas av kommunens entreprenör. Se vidare under rubriken ”Fettavfall” på sidan 37.

Bild 1 Olika slags kommunalt avfall, exempel

Avfall som kommunen inte ansvarar för

Förpackningar samt avfall från byggnation, rivningar m.m. från verksamheter ingår inte i det kommunala insamlingsansvaret och det föreligger därmed ingen skyldighet för kommunen att svara för hämtning/mottagning. Dock får verksamheten beställa tjänst för sådan hantering från kommunens renhållning men får anlita valfri entreprenör som har nödvändiga tillstånd.

I Kristinehamn kan verksamheter lämna vissa fraktioner och vissa mängder, mot avgift, till Renhållaren via företags-ÅVC. För aktuella priser, se hemsida eller kontakta Vatten och Avfall.

Avfall med producentansvar som kan lämnas utan avgift av verksamheter på ÅVC (återvinningscentral).

(Lämnas på företags-ÅVC)

Elavfall m.m.	Enkelt uttryckt är el-avfall ”allt med sladd eller batteri eller sådant som är beroende av el för att fungera”, t.ex. datorer, TV-apparater, tvättmaskiner, småelektronik, ljuskällor och armaturer. El-avfall lämnas på kommunens ÅVC.
Batterier	Alla slags batterier omfattas av producentansvar och kan lämnas på ÅVC.
Ljuskällor	Glödlampor och lysrör omfattas av producentansvar och kan lämnas på ÅVC.

Annat avfall från verksamheter som kan tas emot vid Strandmossens avfallsanläggning mot avgift.

Avfall från byggnation och rivning	Avfall från yrkesmässig verksamhet, t.ex. större underhållsarbeten, ombyggnader eller rivning av bostäder, är inte kommunalt avfall. Avfallet ska sorteras och kan i vissa mängder lämnas på Strandmossen.
El-avfall från byggnation och rivning	Sådant el-avfall som kommer från omfattande byggnation eller rivning kan lämnas på Strandmossen efter föransökan. I vissa fall kan avgift komma att tas ut.

Sorteringsguider för hushållsavfall finner du i bilaga 5, och i bilaga 6 (farligt avfall) men också på <https://www.sopor.nu/>

 Pappersförpackningar	 Batterier	 Pant
 Glasförpackningar	 Elavfall	 Matavfall
 Metallförpackningar	 Farligt avfall	 Trädgårdsavfall
 Plastförpackningar	 Restavfall	 Textil
 Tidningar och andra trycksaker	 Grovavfall	 Återbruk

Förpackningsavfall från verksamheter får inte lämnas på en återvinningsstation (ÅVS).

Bild 2 Elavfall, förpackningar och tidningar

Insamlingsteknik och fordon

Det finns flera olika sätt att samla in avfall på och därför många olika typer av fordon. I Kristinehamn är det vanligaste att avfall samlas upp i kärl som hämtas med baklastande tvåfacksbilar. Containerar töms i baklastande enfacksbil. Flaklastbil med kran används för vissa typer av avfall.

Sopbilar är normalt upp till ca 10 meter långa men kan vara längre. De är ca 2,6 meter breda men kan bli drygt 3 meter då speglarna räknas med. Höjden är ca 3,6 meter men kan i vissa fall vara över 4 meter. Det finns både två-, tre- och fyraxlade fordon. Vikten på en vanlig sopbil är oftast ca 18–20 ton med full last. Specialfordon kan väga mer. Vägens bärighetsklass och den totalvikt det aktuella fordonet är registrerat för avgör hur stor last ett fordon får ta. Det är förarens skyldighet att hålla reda på det.

För insamling av kommunalt avfall används i Kristinehamns kommun baklastande tvåfacksbilar med vikt på ca 20 ton och max axeltryck 12 ton. Bilarnas lastförmåga är mellan 4 och 6 ton.

För återvinningsmaterial och trädgårdsavfall används enfacks baklastare med vikt på ca 26 ton och max axeltryck/ boggietryck 8/18 ton, lastförmåga ca 10 ton, samt lastväxlarbil med glasflak. Den senare väger ca 32 ton och har axeltryck/boggietryck på 12/18 ton vid ca 10 ton glaslast.

Återvinningsmaterial, som förpackningar och returpapper, samlas in fastighetsnära med hjälp av en- eller tvåfacksbilar. Material från återvinningsstationer hämtas ofta med s.k. frontlastarbilar.

Grovavfall och el-avfall körs med lastväxlarbil. Latrin hämtas med lastväxlarbil eller pickup.

Slam hämtas med slamsugarbil som ofta har ca 12 ton axeltryck (boggi-), är ca 2,60 m breda och ca 11 m långa.

Farligt avfall och batterier körs med lastväxlarbil eller lätt lastbil/pickup. Den senare har en vikt av ca 3 ton, 700 kg lastförmåga.

Samtliga, utom den lätta lastbilen är 2,6 m breda och ca 9,5 m långa. Lätta lastbilen är ca 2,1 m bred, 5,3 m lång och ca 2,4 m hög.

Entreprenörer och tillfälligt inhyrda företag kan använda andra fordon, t.ex. liftdumperbilar, frontlastare eller kranbilar med andra mått.

Bild 3 Komprimerande baklastad sopbil

Bild 4 Lastväxlarbil med flak för glasinsamling

Bild 5 Lastbil för slamsugning

Bild 6 Komprimerande bil för återvinning

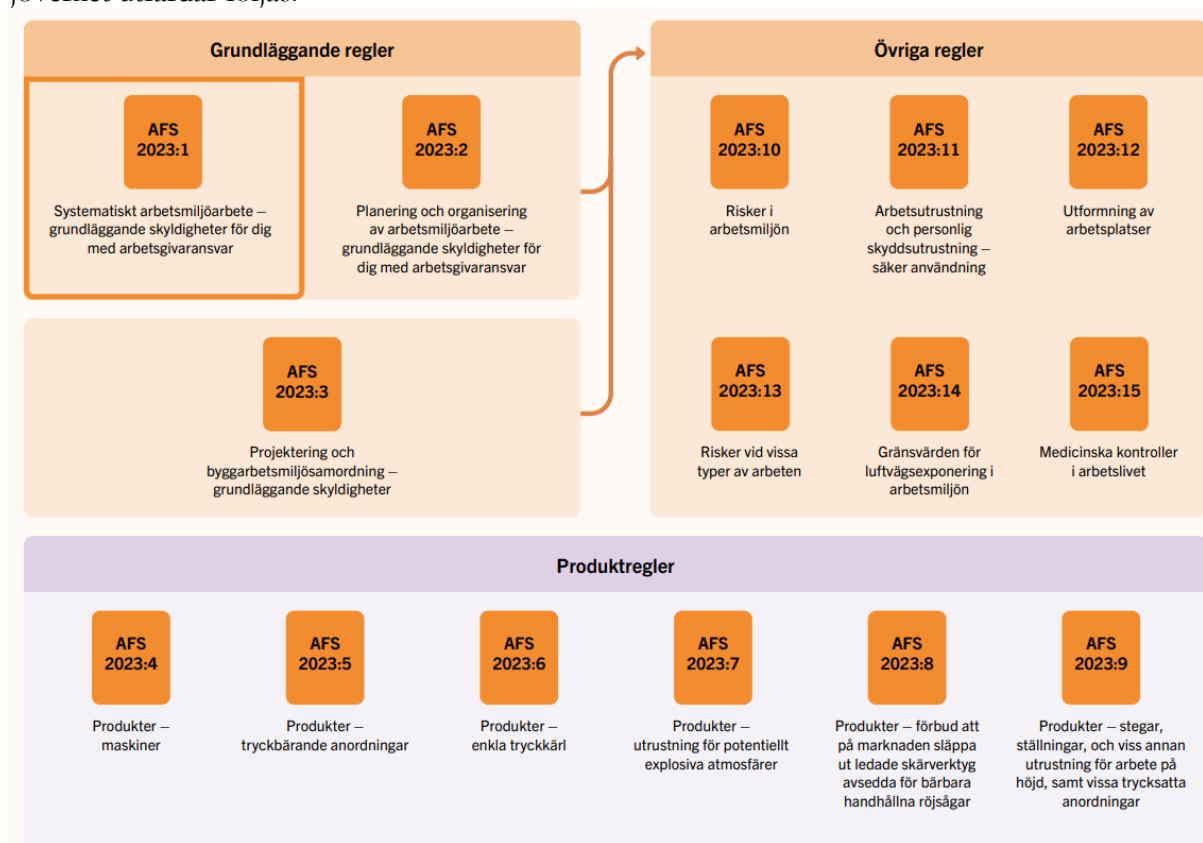
Arbetsmiljö

Avfallsinsamling är av tradition ett tungt fysiskt arbete som medför risk för olyckor och förslitnings-skador. Trafikmiljön och bristande framkomlighet ger upphov till stress. Hämtningspersonal är också utsatt för damm och mikroorganismer. Ny teknik och maskinell eller automatiserad hämtning förbättrar situationen.

Som arbetsgivare har Kristinehamns kommun ansvar för de anställdas arbetsmiljö. Det innebär att vi ständigt arbetar med medarbetarnas arbetsmiljö. Detta märks bl.a. genom att vi aktivt deltar vid planering och förberedelser för nybyggnation eller större renoveringar för att tidigt i processen bearbeta de utmaningar i arbetsmiljön som insamlingspersonalen ställs inför dagligen. Om man bygger rätt förbättras arbetsmiljön avsevärt. Det är också billigare att bygga rätt från början än att tvingas bygga om.

Bland de viktigare åtgärderna som vi arbetar med kan nämnas hanteringsvikter med såväl lyft- som dragvikter, dragavstånd och insamlingspersonalens arbetssituation i trafiken där minimering av backning och körning på trånga utrymmen är de största frågorna.

Utöver de lagar som finns, framför allt arbetsmiljölagen, ska särskilda föreskrifter som Arbetsmiljöverket utfärdar följas.

Källa: Arbetsmiljöverkets webbplats <https://www.an.se/globalassets/filer/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/regelstruktur-oversikt.pdf>

I den följande texten finns arbetsmiljökrav och råd för olika delar av hämtningen inarbetat.

Transportvägar för fordon och hämtningspersonal

Körväg för insamlingsfordon

Vägen är chaufförens arbetsplats och denne måste oftast kliva ur fordonet för att hämta avfallet. Framkomligheten och sikten ska därför vara god. Det är alltid chauffören som avgör om en väg är farbar eller inte. Chauffören kan aldrig tvingas att ta risker eller köra på en väg som denne bedömer inte är framkomlig.

Körning på gång- och cykelväg är inte tillåten. Dispens kan sökas hos kommunen eller fastighetsägaren om det inte går att anordna andra lösningar. Dispens söks av berörd fastighetsägare hos tekniska nämnden (tillika trafiknämnden).

Backning ska minimeras och bör inte ske på/över gång- och cykelvägar, i bilfria områden, intill lekplatser, bostadsentréer, skolor, förskolor eller äldreboenden.

Väghållaren är ansvarig för vägens utformning, skyltning, skötsel, framkomlighet samt att delge nödvändig information. Trafikverket, kommunen, privat vägförening eller enskild fastighetsägare kan vara väghållare.

Körväg

- ska utformas för minst belastningsklass 2 (BK2) men helst för BK 1.
- bör vara minst 5,5 meter bred där körning i båda riktningarna förekommer. Om parkering tillåts behöver vägen vara bredare. Om vägen är mötesfri och det inte finns parkerade fordon kan vägen vara smalare men den ska vara minst 3,5 meter. Träd och annan växtlighet får inte inkräkta på vägbredden.
- ska ha en fri höjd av 4,7 meter. Träd och växtlighet får inte inkräkta på den fria höjden. Se även bild 7
- som är återvändsgata ska ha vändmöjlighet för hämtningsfordon. Vändplan för en normal sopbil ska ha en minsta diameter av 18 meter, med en hinderfri remsa på ytterligare 1,5 meter runt om. Alternativ till detta kan vara en vändplats eller en trevägskorsning som möjliggör en så kallad T-vändning. Olika exempel på vändmöjligheter redovisas i bild 8–9 nedan.
- ska ha fri sikt och god framkomlighet.
- ska vara snöröjd till fulla vägbredden och halkbekämpad vintertid. Snövallar får inte inkräkta på vägbredden.

Överbyggnader, portaler, garage och andra ställen med begränsad höjd måste ha en fri höjd anpassad till de fordon som ska köras där.

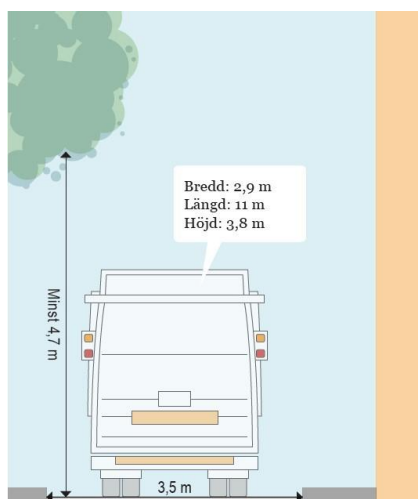

Bild 7 Fri höjd och bredd

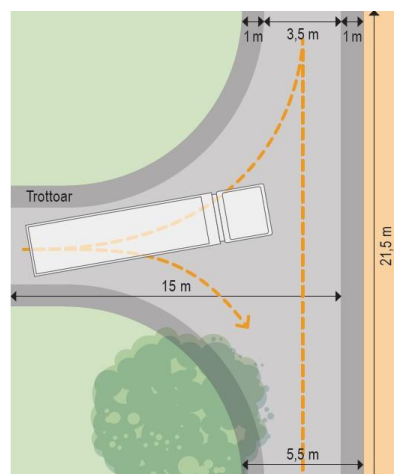

Bild 8a Vändplats för insamlingsfordon

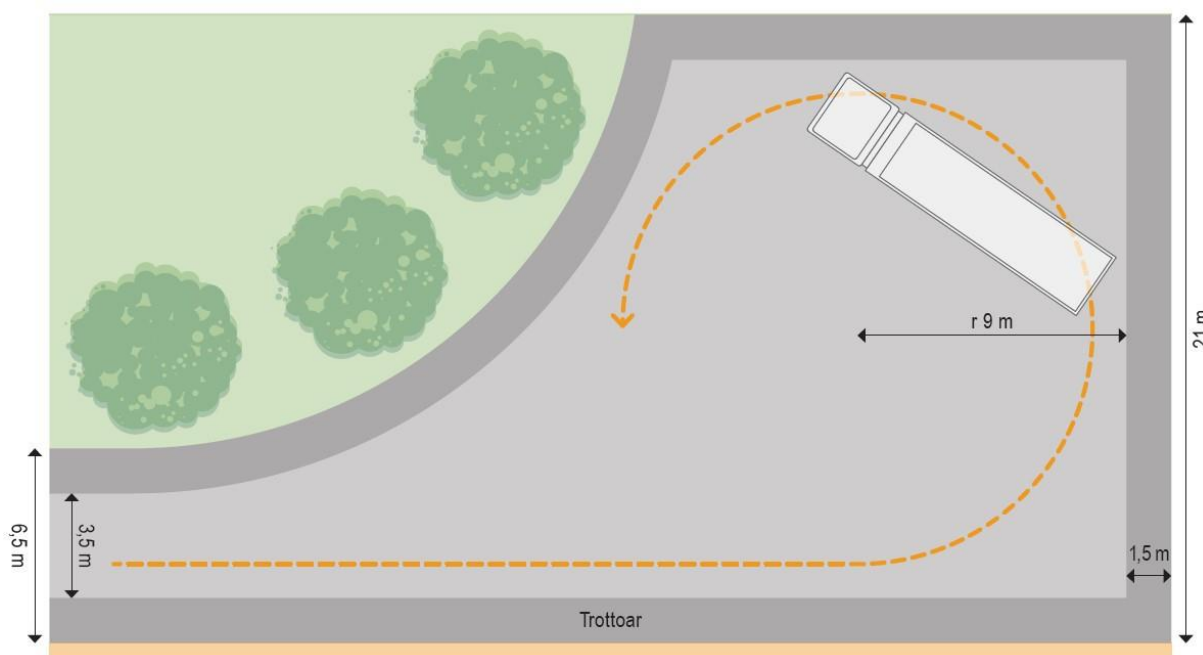

Bild 8b Alternativ vändplats

Gångväg

Väg mellan avfallsutrymme/hämtställe/avfallsbehållare och sopbilens lastningsplats och som används för manuell hämtning, d.v.s. där sophämtaren drar eller skjuter kärl eller säckkärra, benämns gångväg.

Tungt manuellt arbete ska undvikas och ersättas med maskinell hantering i enlighet med kraven på god arbetsmiljö. Vid bedömning av om en gångväg är acceptabel eller inte tas hänsyn till dragavstånd, vilken typ av behållare som ska hanteras, vad behållarna innehåller, hur många de är och hur ofta de hämtas, samt om lutning, riktningssändring och eventuella hinder förekommer.

Gångväg

- ska vara jämn, hårdgjord, halkfri och utan trånga passager eller hinder året om. Trappsteg, löst grus och kullersten får inte förekomma. Den får inte blockeras av fordon, husvagnar eller annat uppställt material.
- ska vara så kort som möjligt. Högst 12 meter rekommenderas för flerfamiljshus.
- ska vara minst 1,2 meter bred och om den ändrar riktning bör bredden där vara minst 1,35 meter och utan utstickande hinder.
- ska ha minst 2,1 meters fri höjd.
- ska vara snöröjd till fulla bredden och halkbekämpad vintertid. Snövallar får inte inkräkta på bredden.

Motsvarande gäller även inomhus t.ex. i lagerbyggnad, källargång eller liknande.

Lutning

Gångväg bör inte ha någon lutning. Om lutning inte kan undvikas bör den inte överstiga 1:20 för att belastningen ska vara acceptabel och får inte överstiga 1:12.

Ibland kan en ramp behöva anordnas. Lutningen på rampen får inte överstiga 1:12 och längden, innan eventuellt vilplan, bör inte överstiga 12 meter. Vilplanet ska vara minst 1,5 meter.

Transportband tillåts inte.

Hiss bör undvikas men får, i undantagsfall, användas vid avfallstransport om den är besiktigad och

godkänd för transport av skrymmande gods och om den har korgdörr eller motsvarande säkerhet enligt AFS 2006:6 (från 1 januari 2025 AFS 2023:11), med aktuella ändringar.

Lastningsplatser

Sopbilen får inte hindra annan trafik när den står still och avfall lastas i. Platsen måste vara så stor att det finns plats att hantera sopbehållare, alternativt container, på platsen. Ytan ska vara plan och hårdgjord. Det ska inte vara någon nivåskillnad mellan avfallsutrymmet och lastningsplatsen vid containerhantering. Vid hantering av sopbehållare kan en svag lutning accepteras, se ovan.

Följande mått rekommenderas för lastningsplatser utomhus:

	Kärhämtning	Containerhämtning, kranhämtning
Bredd	4,6 m	5 m
Längd	15 m	18 m
Fri höjd	4,7 m	6–10 m

Kranbilar som tömmer behållare kan stå upp till 10 meter från behållare som ska lyftas. Med kommunens lastväxlarlastbil når vi 10 m (lyfter ca 950 kg på detta avstånd). Lyft kan ske över staket, buskar eller liknande men är inte att rekommendera. Lyft över vägar, gång- och cykelbanor samt parkeringsplatser ska inte förekomma. Inga hinder i höjddled får begränsa tömningen och behållarens eventuella svängning i sidled måste beaktas. Vintertid måste särskilt beaktas svängningar mm som kan uppstå i samband med losstagning av fastfrusna behållare.

Maximalt avstånd från lastväxlarbilen till behållare för lyft med kran är (exempel):

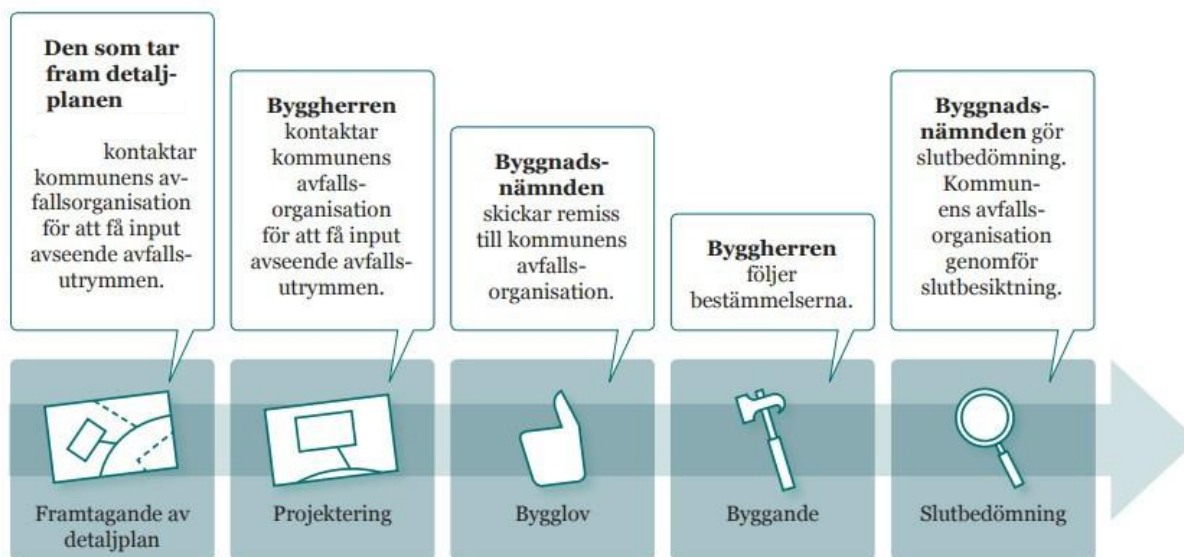
Container (tom)	10 m
Glasigloo	10 m
Lillglas-igloo	10 m
(Andra behållare	3–10 m beroende på vikt)

Avstånden räknas från fordonets centrum/kranpelaren till centrum på behållaren.

Hämtningsplatser

Avfallsutrymme i flerbostadshus och verksamheter

Stor vikt bör läggas vid planering av avfallsutrymmen eftersom den påverkar avfallshanteringen i många år framöver. Det kan vara svårt att rätta till felaktigheter i efterhand. Man bör också vara medveten om att avfallet sorteras i stor utsträckning idag och att olika avfallsfraktioner hämtas vid olika tillfällen. Det innebär att hämtningsfordon kan komma flera gånger i veckan till samma avfallsutrymme.

Exempel på hur processen kan se ut vid framtagande av nytt avfallsutrymme. BILD: RAMBOLL.

Krav på byggnaders utformning återfinns framför allt i Boverkets byggregler, BBR.

I BBR, avsnitt 3:422 står bl.a. följande: ”I eller i anslutning till en byggnad ska det finnas utrymmen eller anordningar för hantering av avfall som kan nyttjas av alla brukare av byggnaden. För småhus får lösa avfallsbehållare användas. Utrymmena ska utformas och dimensioneras så att de, utöver vad som anges i avsnitt 3:42, möjliggör återvinning av avfallet.”

Innan avfallsutrymme och liknande planeras ska fastighetsägaren undersöka om det finns möjlighet att ordna insamling av avfall på ett sådant sätt att den manuella hanteringen vid hämtning minimeras. Olika insamlingssystem kan emellertid medföra olika svårigheter att dimensionera rätt antal och storlek av behållare, om det inte enkelt går att anpassa hämtningsintervallen för att optimera transporterna. Svårigheterna märks särskilt om avfallsmängder, sorteringskrav och antalet lägenheter förändras över tid. Risken för felsortering kan också öka då den som lämnar avfall inte ser vad behållaren innehåller för typ av avfall. Denna aspekt är särskilt viktig vid insamling av matavfall och för återvinningsmaterial där kravet på renhet är av stor betydelse för den efterföljande avfallsbehandlingen. Felsortering kan avhjälpas genom bra information till de boende.

Senast 1 januari 2027 ska varje bostadsfastighet ha plats/utrymme för sortering av kommunalt avfall inklusive förpackningar. Det åligger fastighetsägaren att ordna sådan plats och utformas i enlighet med TNRA.

Kontakta alltid Vatten och Avfall innan ett avfallsutrymme byggs, ändras eller iordningställs.

Kontakta även bygglovsavdelningen i kommunen i ett tidigt skede för att diskutera om bygglov behövs.

Inför byggstart av nybyggen eller omfattande renoveringar sker normalt ett s.k. tekniskt samråd på initiativ från kommunen. I samband med detta är det viktigt att ta upp frågor runt avfallshanteringen.

Placering

Var ett avfallsutrymme ska placeras måste noga övervägas. Tillgängliga utrymmen/ytor, närhet till bostäderna, trafiksäkerhet, barnsäkerhet och arbetsmiljö är faktorer som styr och påverkar placeringen och dessa faktorer kan sinsemellan vara motsägelsefulla. Den eventuella störning som kan uppstå i samband med hämtningen blir mindre ju längre bort från bostäder och lekplatser m.m. avfallsutrymme ligger. Samtidigt blir det svårare för de boende att lämna sitt avfall om det är lång väg till avlämningsplatsen. Det finns inga enkla råd att ge. Eftersom alla områden är unika måste de studeras från fall till fall. Det viktiga är att alla dessa faktorer beaktas vid planeringen. Boverket rekommenderar högst 50 m från bostaden. Detta är en rekommendation som kan frångås om det finns lämpligare alternativ.

Utseende

Vid nybyggnad bör avfallsutrymme utformas så att det anpassas till omgivande miljö och stämmer överens med andra byggnader vad gäller volym, form och färg. Ett avfallsutrymme får gärna vara tilltalande och vackert eller spännande att se på.

Bild 9 Exempel på sophus i Kristinehamn

Tillgänglighet, användbarhet och säkerhet för boende m.fl. användare

- **Det ska vara lätt för de boende att lämna sitt avfall.** Därför bör avfallsutrymmen ligga så nära bostäderna som möjligt. Avståndet mellan bostadsentré och avfallsutrymme eller avlämningsplats för sopbehållare bör inte överstiga 50 meter men får avgöras från fall till fall beroende på lokala förhållanden.
- **Alla olika avfallsfraktioner bör kunna lämnas på samma ställe.** Rådet gäller alla olika fraktioner som hämtas i samma bostadsområde/del av bostadsområde. De behöver dock inte kunna lämnas i ett och samma utrymme, se bl.a. beskrivningen av utrymme för grovavfall.
- **Avfallsutrymmen bör placeras strategiskt där de boende naturligt passerar.** Det kan vara i närheten av bilparkering eller vid gångväg till busshållplats.
- **Avfallsutrymmen ska placeras i markplan.** Det kan ligga i eller i anslutning till befintlig byggnad eller vara fristående.

- Avfallsutrymmen ska placeras, utformas och skötas så att **störningar** för de boende eller grannar, i möjligaste mån, **undviks** men att de ändå fyller sin funktion ur ett serviceperspektiv. Störning kan uppkomma i form av buller, lukt och olycksrisker. Avfallsutrymme bör ligga skilt från lekplatser och inte ligga för nära entréer. Det är fastighetsägarens ansvar att sköta utrymmet så att olägenhet inte uppstår. Avfallsutrymmen ska rymma tillräckligt antal kärl så att även källsortering av återvinningsmaterial kan ske i tillräcklig utsträckning (fastighetsnära insamling).
- **Avfallsutrymmet ska inte vara förvaringsplats** för annat än avfallsbehållare och avfall. Inga redskap eller annat får finnas så att det hindrar vare sig att lämna eller hämta avfall.
- **Avfallsutrymmen bör ha en egen entré.** Det får inte placeras så att avfall måste transporteras genom utrymmen där personer vistas mer än tillfälligt eller där livsmedel förvaras. Det får inte heller placeras så att avfall måste transporteras genom kommunikationsutrymmen i direkt anslutning till utrymmen där personer vistas mer än tillfälligt eller där livsmedel förvaras.
- **Det ska inte kännas obehagligt att gå in i ett avfallsutrymme.** Det är därför viktigt att belysningen är bra, att dörren är lätt att öppna och att utrymmet hålls städat.
- **Utrymmet ska placeras och utformas så att det är tillgängligt för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.** Dörrar, eventuella lock, handtag, inkast m.m. ska utformas och placeras på sådant sätt att de kan användas och öppnas av personer som har nedsatt styrka eller t.ex. är rullstolsburna. Om container används bör den försees med ramp. Behållare bör även försees med taktill text/taktila symboler där så är lämpligt. Detta kan ske i samråd med Renhållaren, Bygglovsavdelningen och i enlighet med BBR, så att alla kan använda det.

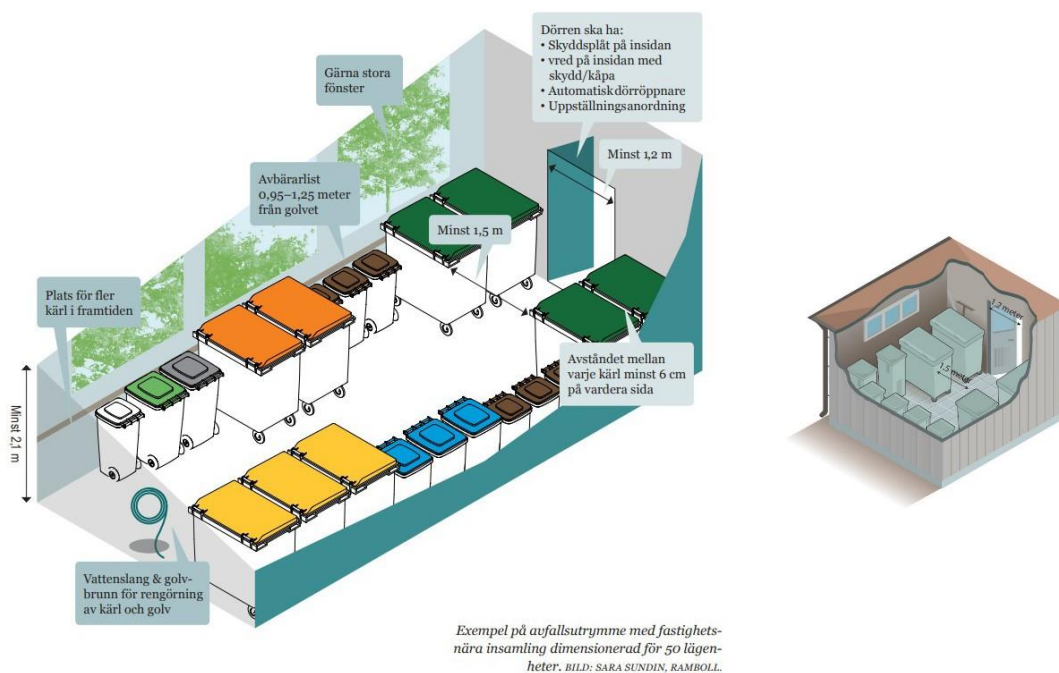

Bild 10 Schematisk bild på avfallsutrymmen

Arbetsmiljöaspekter (se även avsnittet om transportvägar)

- **Hämtning ska kunna utföras på ett trafiksäkert sätt.** Från hämtningssynpunkt är det bättre att placera avfallsutrymmen vid infarten eller i utkanten av ett bostadsområde, så att man inte behöver köra in bland människor och bostäder.
- **Sopbehållare ska placeras så nära sopbilens lastningsplats som möjligt.** Långa dragvägar bör undvikas.
- **Container ska placeras så att hämtningsfordonet kan angöra rakt mot containern och lyfta eller dra den rakt ut vid tömning.** Trafiksäkerhet och god sikt måste beaktas vid placering. Den container som används måste passa utrymmet. Underlaget för såväl container som bil ska vara horisontellt.

Brandskydd

Eftersom avfall är lättantändligt och brinner bra är brandskydd mycket viktigt. Avfallsutrymme ska utformas som en egen brandcell med samma brandklass som byggnaden i övrigt, om utrymmet ligger i en huskropp. Automatiskt brandlarm eller sprinklersystem kan vara bra. Pulversläckare kan placeras innanför dörren.

Fristående sophus och liknande som ligger nära andra byggnader ska ha skydd mot brandspridning. Se avsnittet om hämtställe utomhus. Enligt gällande regler ska ett sådant utrymme placeras minst 8 m från närmaste husvägg. Detta gäller även uppställda containrar för avfallshandling.

Svenska Brandskyddsföreningen, www.brandskyddsforeningen.se, kan ge råd om brandskydd. Sök på sopkärl.

Även på vår räddningstjänsts hemsida finns råd och anvisningar, bl.a. rörande placering av container <https://brt.se/hem-och-fritid/containerhantering/>

Dörr, dörröppning och lås

Dörr eller dörröppning som används vid transport av avfall

- ska inte ha tröskel, trappsteg eller nivåskillnad. I undantagsfall kan låg tröskel vara kvar om den förses med ramp på båda sidor. Containerutrymme måste vara tröskelfritt.
- ska vara lätt att öppna och stänga. Tunga dörrar bör förses med dörröppningsautomatik.
- ska inte orsaka störande buller.
- ska ha uppställningsanordningar/dörrstopp som enkelt kan aktiveras. Antalet dörrpassager bör minimeras.
- bör ha släplista som skydd mot skadedjur.
- bör ha skyddsplåt på insidan och på dörrkarm som skydd mot nötning, slag och stötar.
- ska kunna öppnas inifrån utan nyckel. Låsvred bör ha skydd som förhindrar att låset skadas av slag eller påkörning.

För dörrar krävs följande mått:

Typ av dörr	Fri bredd	Fri höjd
Dörr för sopbehållare	1,1 meter (helst 1,2 m)	Minst 2,0 meter
Dörr för containerhämtning	4,6 meter	2,1 meter (eller den höjd som behövs för aktuell container) förutsatt att inte bilen behöver köras in. Då behövs fri höjd, 4,7 m

Avfallsutrymme bör hållas låst, särskilt om det finns maskinell utrustning i utrymmet. Nyckeln bör

inte passa till andra utrymmen i byggnaden. Det är bra om alla avfallsutrymmen i ett bostadsbestånd kan öppnas med samma nyckel. Kodlås kan användas. Renhållaren kan komma att anskaffa ett separat låssystem som anbringas parallellt med fastighetsägarens låssystem för att underlätta Renhållarens tillgång till utrymmet.

Soprum

- **Storlek** - Avfallsutrymme bör vara väl tilltaget och flexibelt. Storleken på rummet bestäms av storleken på behållare och antalet behållare som behöver finnas där. Då kärl hanteras ska den fria gången mellan olika kärl vara minst 1,5 meter och avståndet mellan varje kärl och mellan kärl och vägg, minst 5 cm. Kärl ska placeras så att draghandtaget kan nå från gången. Vid containerhantering ska utrymmet mellan container och vägg/port/annan container vara minst 100 cm runt om. Ett containerutrymme med en 2 meter bred container behöver alltså vara åtminstone 4 meter brett. Det ska gå att obehindrat röra sig runt containern för att koppla lyftanordningar mm. För detaljer om dimensionering, antal avfallsbehållare m.m. se avsnittet om dimensionering.
- **Höjd** - Rumshöjden ska vara minst 2,1 meter. Installationer får inte begränsa den fria höjden.
- **Vägg** - För att minska skador i utrymmet vid rangering av kärl bör en avbärarlist eller ett nötningskydd placeras på väggen 0,90 - 1,30 meter från golvet. Strömbrytare bör placeras på ca 1,3 meters höjd över golv för att undvika påkörning. Eluttag bör också finnas på lämpligt ställe, placerat så att påkörning undviks.
- **Golv** - Golv ska vara halkfritt men samtidigt vara lätt rengörbart. Blanka golv ökar halkrisken. Halkfritt prioriteras framför rengörbarhet.
- **Belysning** - Bra belysning, gärna med snabbtändande lampor, ska finnas både i och utanför avfallsutrymmet. För att underlätta, för såväl renhållningspersonal som personer med funktionsnedsättningar, bör man överväga att använda automatisk ljusreglering. Rörelsedetektor är lämpliga att använda och om sådan används bör lampan/lamporna tändas direkt när dörren öppnas och hållas tänd/a hela tiden som någon befinner sig i rummet. Det är lämpligt att använda flera armaturer för att öka ljusspridningen och säkerheten om någon lampa går sönder. Lägsta krav på ljusstyrkan inne i rummet är 100 lux men den bör vara högre. Bra ljusstyrka är speciellt viktigt om det krävs att man t.ex. ska kunna läsa eller använda elektronisk utrustning i samband med lämnande, hämtning, reparation och rengöring. Underhållsplan för belysning rekommenderas.
- **Ventilation** - God ventilation ska finnas i avfallsutrymme. Frånluftsflödet bör vara minst 5 l/s och m² golvyta.
- **Hygien** - Avfallsutrymme ska utformas så att det är möjligt att hålla rent. Även installationer och utrustning ska hållas rena. Frostfritt utrymme bör ha tappställe för vatten och golvbrunn med avdunstningsskydd. Ev. slangvinda ska placeras så att den inte hindrar hanteringen av avfallsbehållare eller blir skadad vid hantering av kärl mm. Råttor och andra skadedjur ska hindras att komma in i avfallsutrymme, vilket innebär att öppningar större än 5 mm inte får förekomma. Nät ska finnas för ventilationsöppningarna. Om avfallsutrymmet är rattsäkert behöver kärlden inte ha lock. Lock rekommenderas dock för att minska risken för lukt. Rengöring, genom fastighetsägarens försorg, bör ske minst 2 ggr per år eller oftare så att olägenheter inte uppstår.
- **Temperatur** - Låg temperatur i avfallsutrymme minskar risken för dålig lukt och flugor. Avfallsutrymme bör därför inte placeras i söderläge. Om temperaturen blir för hög och

olägenheter uppstår kan kommunens miljö- och byggnadsnämnd kräva att utrymmet ska kylas. Större mängder f.d. livsmedel och matavfall, t.ex. avfall från butik/livsmedelslokal, bör förvaras i kylt utrymme om det inte finns annat sätt att förebygga olägenhet. Kylning av soprum kan behövas i förskolor och äldreboenden där blöjor förekommer samt i soprum där f.d. livsmedel och matavfall lämnas.

- **Buller** - Hämtningen får inte medföra allvarlig bullerstörning för dem som bor eller vistas i närheten av avfallsutrymme eller lastningsplats. Avfallsutrymme ska vara väl isolerat mot bostad eller arbetslokal som ligger vägg i vägg med utrymmet. Avfallshämtning pågår normalt mellan kl. 06:00 och 16:00 alla dagar, måndag-fredag, men får ske fram till 21:00 och i undantagsfall på andra tider dock inte efter 22:30.
- **Skyltning/märkning** – Om olika slags avfall samlas upp i samma utrymme ska behållare vara tydligt skyltade med uppgift om vilken typ av avfall som ska läggas i dem. Skyltar och information om sortering kan även finnas på vägg, anslagstavla eller liknande. Skyltning är fastighetsägarens ansvar och den ska vara tydlig både för den som lämnar avfall och för den som hämtar det. Symboler och tydliga bilder är bra att använda. Tänk på att all information ska vara tillgänglig även för personer med olika former av nedsatt orienteringsförmåga. Därför bör utformningen vara taktill, dvs. utformad som förhöjda bokstäver, symboler eller punktskrift, där så är möjligt. Om det finns behov bör information på andra språk än svenska finnas. Renhållaren kan tillhandahålla symbolskyltar för uppklistring. Det är lämpligt att även skylta upp dörrarna, särskilt då det finns flera soprum. Renhållaren tillhandahåller taktill märkning som kan placeras vid dörrar och/eller på behållare.
- **Övrig information** – Information om att avfallet ska vara förpackat bör finnas samt vilka förpackningar som får användas, t.ex. att särskilda påsar ska användas för matavfall och var dessa påsar finns. Information om vart man ska vända sig vid driftstörning bör också finnas i avfallsutrymmet. Tänk på att all information ska vara tillgänglig även för personer med olika former av nedsatt orienteringsförmåga. Därför bör även denna information vara taktill där så är möjligt.

Bild 11 Exempel på placering i sophus

Utrymme för grovavfall

Grovavfall ska kunna tas om hand separat. Kommunen erbjuder i första hand hushållen att lämna sorterat grovavfall vid återvinningscentral. Det sorterade grovavfallet är kostnadsfritt att lämna för det enskilda hushållet då det ingår i taxan.

Som utökad service kan fastighetsägare, mot avgift, få hjälp att ordna hämtning från utrymmen i bostadsområden.

Det behöver inte finnas ett permanent utrymme i bostadsområdet om grovavfallet i stället kan läggas i tillfälligt uppställd container som hämtas vid särskilda tillfällen. Kommunen kräver då att grovavfallet minst ska vara sorterat i ”brännbart” respektive ”ej brännbart” grovavfall. Notera dock att ju sämre sortering desto högre blir mottagningsavgiften på Strandmossens avfallsanläggning. Vid Björneborgs ÅVC tas inte osorterat grovavfall emot.

Grovavfall kan bestå av många olika material som oftast är återvinningsbara. Wellpapp och andra stora pappersförpackningar/kartonger slängs ofta i grovavfallet trots att de ska lämnas in för materialåtervinning. Behovet av utrymmen och behållare för grovavfall minskar om fastighetsinnehavaren informerar boende om var och vad som kan/ska lämnas som grovavfall och vad som ska lämnas på andra platser.

Utrymme för grovavfall ska uppfylla samma krav och rekommendationer som övriga avfallsutrymmen, se ovan.

Om grovavfallsutrymme eller grovavfallscontainrar är åtkomliga för utomstående fylls de ofta snabbt av avfall från andra än dem som bor i fastigheten. Det kan dels medföra att fel sorts avfall hamnar i grovavfallet, dels att hämtningen och omhändertagandet blir dyrare än annars. Vi avråder därför från att ha containrar uppställda utan att de är bemannade.

Det är en fördel om grovavfall och kärlavfall förvaras i skilda utrymmen. Grovavfallet tar lätt stor plats i rummet och kan därmed hindra hanteringen av kär. Ett separat rum för grovavfall kan placeras i en annan byggnad.

Från arbetsmiljösynpunkt är det önskvärt att grovavfall ligger i container eller i stora behållare när det ska hämtas.

Bygg- och rivningsavfall (ej från yrkesmässig verksamhet)

Bygg- och rivningsavfall ska lämnas på återvinningscentralen. Avfallet ska sorteras ut i minst sex olika fraktioner: trä, plast, metall, glas, gips och mineral (betong, klinker, keramik och sten). Avfallet ska inte förvaras i avfallsutrymmen.

Utrymme för farligt avfall inkl. el-avfall

I första hand ska de boende hänvisas till de miljöstationer, se bilaga 6, som finns på olika platser i kommunen.

Farligt avfall/kemikalier

I de fall fastighetsägaren önskar ge de boende utökad service, mot avgift, bör man tänka på följande.

- Förvaring ska ske i ett låsbart, brandsäkert, invallat skåp. Om det inte finns något låsbart skåp måste avfallet förvaras i ett låst utrymme. Barn och obehöriga ska inte ha möjlighet att komma åt det farliga avfallet. Utrymmet ska vara godkänt av brandmyndigheten och miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen.
- Vissa typer av farligt avfall, t.ex. linolja, syror och baser kan självantända
- Fastighetsägare/boendeförening ansvarar för brandsäkerheten. Räddningstjänsten ger råd om brandskydd

- Fastighetsägare ska ha en utarbetad rutin för omhändertagande av spill, utsläpp som kan ske av farligt avfall, även för omhändertagande av trasiga ljuskällor
- Personligt överlämnande på ÅVC rekommenderas i första hand

Farligt avfall/El-avfall

El-avfall lämnas normalt av den enskilde på kommunens återvinningscentraler, utan avgift eller i en Samlare/EL-IN om det är smått el-avfall.

Som utökad service kan fastighetsägare, mot avgift, få hjälp att ordna hämtning från utrymmen i bostadsområden.

I de fall fastighetsägaren önskar ge de boende utökad service, mot avgift, bör man tänka på följande.

- Vid förvaring av el-avfall i avvaktan på hämtning ska det finnas tillräckligt stor plats så att olika slags el-avfall kan hanteras separat.
- Det ska förvaras i låst utrymme när det inte kan hållas under uppsikt.
- Avfallet ska vara placerat, och i förekommande fall förpackat i rullhäck eller el-bur, på ett sådant sätt att hämtningen underlättas.
- Tunga produkter som vitvaror och tv-apparater ska placeras så att det kan hanteras med kran vid hämtning.
- Ljuskällor och annat som kan gå sönder ska ligga i lämpliga behållare var för sig. Information om omhändertagande av t.ex. trasiga lågenergilampor bör anslås. Mer information finns på kemikalieinspektionens webbsida.
- Sladdar ska vara fästa så att ingen snubblar på dem vid hämtningen.
- Vissa typer av batterier, litium, är brandfarliga och kräver särskilda åtgärder. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) beskriver risker vid brand i litiumbatterier på sin webbsida.

Hantering och förvaring av farligt avfall kräver särskild uppmärksamhet och därför ska kommunens avfallsenhet, miljö- o stadsbyggnadsförvaltningen och även Räddningstjänsten kontaktas för utformning av utrymmet.

Farligt avfall/övrigt

Som farligt avfall räknas också

- Impregnerat virke
- Förorenade jordmassor

Sådant avfall ska alltid lämnas till Strandmossens avfallsanläggning, kontakta personalen för instruktioner.

- Läkemedel i form av cytostatika

Sådant avfall ska i förekommande fall hanteras via vårdgivaren.

Hämtställe utomhus

Plats för avfallsbehållare kan också anordnas utomhus. Det kan vara i form av öppna lösningar, en pergola eller en avskild del på gården. Prefabricerade skåp anpassade efter kärl, oftast med inkastluckor, finns i olika utförande och av olika fabrikat. Om skåp inte används bör hämtstället vara inhägnat av staket eller liknande och gärna vara skyddat från nederbörd med någon form av tak. Fastighetsägare/boendeförening ansvarar för att endast de som bor i området har tillträde till behållarna.

Att tänka på vid kärlplacering utomhus:

- Platsen måste hållas fri från växtlighet samt vara snö- och halkfri på vintern
- Den ska, om möjligt, ha bra belysning
- Platsen bör inte ligga så nära bostadshus att den stör de boende
- Förvaringen av avfall får inte locka till sig skadedjur
- Om kärnen placeras synligt för många minskar risken för anlagda bränder
- Underlaget ska vara hårt och jämnt, exv. betongplattor, se bild 12

För att förhindra spridning av brand ska fristående avfallsbehållare placeras en bit från fasad med fönster eller brännbart material. Normalt ska det vara minst 6 meter mellan behållare och fasad. För permanenta uppställningar krävs minst 8 meter, men för små behållare räcker det med 4 meter. En enkel skärm i obrännbart material mellan sopbehållare och fasad kan minska nödvändigt avstånd. Det finns också speciella obrännbara sopskåp som kan användas. Räddningstjänsten och Renhållaren kan ge råd.

Det finns även råd på Brandskyddsföreningens webbplats. https://www.brandskyddsforeningen.se/globalassets/artikelsidor/sakra-hemmet/goda-rad-blad/goda-rad-blad-pdf/goda_rad_sopkarl.pdf

Avfallsbehållare utomhus får inte heller placeras under takfot, i portal, över brandpost, vattenavstängning eller liknande.

Observera att även utomhuslösningar och containrar ofta kräver bygglov. Containrar som ställs upp på samma plats, t.ex. i form av en återvinningsstation, är att betrakta som upplag enligt PBL. Det samma gäller för kvartersnära lösningar. För att anordna upplag krävs bygglov och bygganmälan.

Kontrollera alltid med kommunens bygglovsavdelning om din planerade lösning kräver bygglov!

Bild 12 Exempel på utomhuslösningar, utan resp. med tak

Avfallshämtning från småhus

Enskild hämtning vid varje fastighet

Sopbehållare ska placeras så nära körbar väg som möjligt och på plats anvisad av Renhållaren. Lås och öppningsanordningar på grindar ska vara lätthanterliga. Trappor får inte förekomma. För kör- och gångväg gäller samma råd och anvisningar som under avsnittet Transportvägar.

Regler för avfallshämtning från småhus, inkl. fritidsboende, är i tillämpliga delar desamma som anges ovan för hämtning från flerfamiljsboende.

Senast från 1 januari 2027 ska även förpackningar hämtas bostadsnära också vid småhus. De kärl som används för detta bör vara placerade i anslutning till de nuvarande avfallskärlen.

Trånga områden

Befintliga områden med tät småhusbebyggelse och vägbredd under ca 3,5 meter medför en dålig arbetsmiljö för sophämtaren och en ökad risk för olyckor. Ofta saknas också bra vägmöjligheter (se bl.a. bild 8a-8b ovan) för sopbilen i sådana områden. Hämtning vid varje hushåll bör därför ersättas med gemensamt hämtställe i anslutning till farbar väg eller t.ex. parkeringsplatser. Om förhållandena är besvärliga och de boende inte själva tar initiativ till en förändring kan kommunen, Renhållaren eller Arbetsmiljöverket stoppa hämtningen i ett område. I avvaktan på att ett gemensamt hämtställe anordnas måste de boende ta ut sina enskilda kärl till någon lämplig tillfällig plats, efter överenskommelse med Renhållaren, där de kan tömmas.

Om övrig avfallshantering är ordnad genom någon form av gemensamhetslösning bör också insamlingen av förpackningar och returpapper hanteras på samma sätt i samråd med förening/fastighetsägare.

Gemensamt hämtställe

Möjlighet till samordning av gemensam avfallshantering även i villa- och fritidshusområden ska alltid beaktas. Gemensamt hämtställe bör utformas på liknade sätt som avfallsutrymmen m.m. för flerbostadshus. Anvisningar och råd ovan avseende flerfamiljshus gäller i tillämplig omfattning även för avfallshämtning från småhus, inklusive fritidsboende.

Om fastighetsinnehavarna i ett trångt område är medlemmar i en samfällighet gäller särskild lagstiftning som reglerar vad samfälligheten har rätt att besluta om. I de fall samfälligheten inte ansvarar för områdets avfallshantering måste kommunen vända sig till samtliga fastighetsinnehavare i dessa frågor. Samfälligheten kan behöva göra en förrättning för att kunna hantera gemensamma avfallslösningar. Lantmäterimyndigheten kan lämna mer information i sådana ärenden.

När nya bostadsområden ska byggas är det viktigt att inte planera för enskild sophämtning i områden med tät bebyggelse där man kan befara problem med framkomligheten. Kommunen bör bevaka att nya samfällighetsföreningar får ansvar för gemensam avfallshantering genom föreningens stadgar.

Om övrig avfallshantering är ordnad genom någon form av gemensamhetslösning ska också insamlingen av förpackningar och returpapper hanteras på samma sätt i samråd med förening/fastighetsägare.

För utformning av gemensamt hämtställe se ovanstående exempel från flerfamiljshus och utomhuslösningar.

Ibland kan kommunens eller annan fastighetsinnehavares mark behöva tas i anspråk för tillfälliga

eller permanenta hämtställen. Detta bör i så fall regleras genom avtal om markupplåtelse.

Behållare

Kärl och latrintunnor tillhandahålls av renhållaren och ingår i taxan. Container och andra behållare kan hyras av Renhållaren eller ägas av avfallslämnaren.

Kärl

Kärl används för hushållssopor samt förpackningar som samlas in fastighetsnära. Minsta mått som rekommenderas för varje kärl inklusive mellanrum.

Volym, exempel	Bredd	Djup	Höjd*	Används till
80 liter = avgränsat 140 liter	55 cm	60 cm	107 cm	Matavfall Restavfall
140 liter	55 cm	60 cm	107 cm	Matavfall Restavfall
240 liter	63 cm	78 cm	107 cm	Matavfall Restavfall
370 liter med tre hjul	75 cm	81 cm	110 cm	I undantagsfall för matavfall i storkök mm
370/400 liter	85 cm	85 cm	115 cm	Matavfall Restavfall Materialåtervinning.
600–660 liter	130 cm	90–120 cm	130 cm	Restavfall Materialåtervinning.
700–1100 liter	130 cm	90–120 cm	130 cm	Skrymmande, lätt, återvinningsmaterial såsom plast- och pappersförpackningar

*Om lock ska gå att öppna helt på kärlet tillkommer kärlets djup (= lockets mått).

Bild 13a Exempel på olika kärll, ett fack

Kärl ska vara lätt tillgängliga för hämtningsspersonalen och draghandtaget på kärlet ska kunna greppas utan att kärlet behöver vridas. ”Lock i lock” (lock med en insats som gör att locket kan öppnas från två håll) kan användas på små kärll för att kärllplaceringen ska fungera både för dem som lämnar och för dem som hämtar avfallet.

Kärlet får inte vara tyngre än att man lätt kan börja rulla det. Se även arbetsmiljö, sidan 10, 17 m.fl. sidor.

Kärlet får inte vara fyllt mer än att det går att stänga locket helt.

Om dessa regler inte följs kommer kärlet inte att tas med av insamlingspersonalen. En avvikelse kommer att registreras i Renhållarens ärendehanteringssystem. Hämtning efter att felet avhjälpats beställs hos Renhållaren och faktureras som en extra hämtning.

Kärl bör rengöras regelbundet för att motverka lukt. Kärlen ska tvättas minst en gång per år, helst

två, matavfallskärl oftare. Det är fastighetsägarens ansvar att rengöra behållare. Kärltvätt av kärl, större än 240 liter, kan beställas av Renhållaren mot avgift.

Kärlväxlare utan komprimering kan användas efter samråd med Renhållaren. Komprimering i kärl är inte tillåten.

Beslut är ännu inte fattat rörande vilka kärl som kommer användas i framtiden för fastighetsnära insamling av förpackningar.

Nedan visas några exempel på kärl som kan bli aktuella

Bild 13b Exempel på olika kärl med flera fack

Säck

Hantering av säckar utgör ett arbetsmiljöproblem och användningen har fasats ut för ordinarie användning. Extra säck kan lämnas vid enstaka tillfälle efter beställning hos renhållaren.

- En säck får inte fyllas så att den väger mer än 15 kg.
- Den får heller inte vara fylld högre än att den lätt går att tillsluta.
- Man får inte lägga ner föremål som kan orsaka skada eller olägenhet vid hämtning eller vidare hantering.
- Avfallet ska paketeras så att innehållet inte riskerar att skada hämtpersonal eller utrustning. Fuktigt avfall ska paketeras så att det inte riskerar att blöta upp eller förstöra säcken.

Om dessa regler inte följs kommer säcken inte att tas med av insamlingspersonalen.

Container

Containrar förekommer i många olika storlekar och utförande. Tömning av containrar kan utgöra en risk. Containrar kan inte tömmas utan att hämtningsfordonet backas, vilket också kräver särskild uppsikt.

Renhållningens containrar är av följande storlek och typ (värden inom parentes anger behov av fritt utrymme runt container):

Volym, exempel	Bredd	Längd*	Höjd*	Används till
5 m ³ , täckt	2,0 m (+ 1 m på ömse sidor)	3 m (+ 1 m bakom)	Ca 1,50 m	Kommunalt avfall, återvinningsmaterial
8 m ³ , öppen	2,0 m (+ 1 m på ömse sidor)	4 m (+ 1 m bakom)	Ca 1,60 m	Olika typer av grovavfall
8 m ³ , täckt	2,0 m (+ 1 m på ömse sidor)	4 m (+ 1 m bakom)	Ca 1,60 m	Kommunalt avfall, grovavfall, återvinningsmaterial

*/ Notera att det erfordras minst 6 m fri höjd över en container för att säkerställa möjligheten att tömma den på ett säkert sätt samt ca 15 m framför containern för att kunna backa intill för tömning.

Bild 14 Exempel på 8 m³ container

Insamling av smått elavfall, småbatterier och glödlampor

För insamling av smått elavfall, småbatterier och glödlampor har kommunen anskaffat och placerat ut olika typer av specialbehållare.

Bild 15a

15b

15c

Samlaren (15a)

Är ett insamlingskåp som är avsett för att stå inomhus och är brandskyddsklassat. Det finns utplacerat i ett antal butiker men kan också användas i gemensamhetslokaler och skolor mm.

EL IN (15b)

Har samma princip som Samlaren ovan, med inomhusplacering, men är inte brandskyddsklassad och placeringen kan därför behöva vara lite annorlunda.

Egenutvecklade utomhuslösningar (15c)

Den påhängslåda som sitter på vänstra sidan av miljöstationen på bilden har samma funktion som de två ovan men kan stå utomhus. Den kan dels placeras på en miljöstation som på bilden, dels fristående fäst på två vägmärkesstolpar fästa i betongsuggor.

På miljöstationerna (bild 15 c ovan) finns behållare för ljuskällor. Alla olika slags lampor samlas i samma behållare. Utsortering sker sedan i behandlingsanläggningen. Det finns också en större behållare för lysrör.

Boxar, batteriholkar m.fl. behållare

Små behållare, oftast av plast, används för insamling av sorterade fraktioner av mindre el-avfall, batterier och olika former av annat farligt avfall. Så kallade batteriholkar kan sitta både utomhus och inne i avfallsutrymmen. För lysrör kan särskilda rör eller behållare användas.

Batteriholkar finns även vid de flesta ÅVS, bild 16.

Bild 16 Exempel på batteribox

Latrinbehållare

Latrinbehållare är tillverkade av plast. Samma krav på högsta tillåtna vikt, 15 kg, gäller vid lyft av latrinbehållare som för övriga avfallsbehållare. Latrin bör endast hämtas vid hämtningsfordonets lastningsplats. Det är avfallslämnarens ansvar att se till att kärlen är korrekt förslutna, rena utvändigt och placerade på anvisad plats. Om de inte är korrekt förslutna eller inte rena hämtas de inte. Behållarna får endast innehålla latrin, absolut inte säckar/påsar i eller runt behållaren.

Vissa större latrinbehållare kan slamsugas. Då gäller samma krav som för övrig slamsugning, se sidan 33 och framåt.

Bild 17 Exempel på 38 liters latrinbehållare

Andra behållare

Efter medgivande från Renhållaren, och i förekommande fall brandmyndighet, kan andra former av behållare användas.

Insamling fett från hushåll

Flytande matfett får inte hällas i avloppet, eller slängas i restavfallet. Det ska i stället samlas upp i valfri behållare, och sedan lämnas på avsedd plats på Återvinningscentraler. Stekfett kan med fördel torkas ur stekpannan med hushållspapper och slängas i matavfallet.

Hämtning och hämtintervall

Hämtning av matavfall och restavfall

Insamling sker med två-facksbilar där båda avfallsslagen hämtas samtidigt och lastas i varsitt fack. Detta sker normalt varannan vecka. I undantagsfall används enfacksbil och då hämtas ett avfallslag åt gången.

Vid flerbostadshus, kontor, butiker, skolor, förskolor och liknande verksamheter sker normalt hämtning en gång varje vecka.

För restavfall från hemkomposterare sker hämtning var fjortonde dag, efter ansökan kan det ske som månadstömning eller kvartalstömning.

Om det tillfälligt skulle uppstå mer avfall än som får plats i ordinarie behållare kan Renhållaren utföra extra hämtning/tömning efter beställning och mot särskild avgift.

Vidare kan även enstaka extra säck tas med vid ordinarie tömning, efter beställning, mot särskild avgift. Sådana behov av extra tömning/extra säck anmäls till Renhållaren senast dagen innan hämtning behöver utföras.

Samfällighet eller annan juridisk person kan ha abonnemang för visst avgränsat område med flera bostäder. Då ansvarar denna för skötsel, betalning mm på samma sätt som en enskild fastighetsägare gentemot Renhållaren.

Att ingå i grupp innebär att Renhållaren tillhandahåller lämpligt antal behållare och placerar dem på lämpligt ställe inom/nära området. Ansvaret för skötsel av behållare och område överenskomms mellan företrädare för Renhållaren och den ev. förening eller markägare som ansvarar för området.

Minimihämtning

För att kunna ansöka om minimihämtning krävs att mängden avfall som produceras på fastigheten är så liten att regelbunden hämtning enligt ovan eller enligt dispensregler i föreskrift är olämplig.

Fastighetsägare eller nyttjanderättshavare kan efter ansökan hos miljö- och byggnadsnämnden medges hämtning en gång/kvartal. Abonnenten får ett 140 liters grönt kärl för restavfall. Tömning sker enligt renhållarens turlista en gång i kvartalet för fastboende. I beslutet fastställs också avlämningsplats om det inte är uppenbart var hämtning sker.

För fritidsbebyggelse gäller samma krav men abonnentens 140 liters kärl töms två gånger per säsong enligt Renhållarens turlista för fritidshämtning (i mitten respektive slutet av säsongen).

Minimihämtning är inte tillåtet i områden med gemensam avfallslösning/behållare. Hämtning av extrasäck kan beställas hos Renhållaren och faktureras som extra hämtning.

Kriterier

Följande kriterier, som även gäller alla abonnemang och avfallshantering i övrigt, ska vara uppfyllda av den sökande för att minimihämtning ska kunna medges:

- Den som ansöker om minimihämtning ska i sin ansökan redovisa hur han eller hon tänker ta hand om sitt avfall på fastigheten så att det blir så lite kvar att det räcker med fyra resp. två hämtningar per år. Hanteringen ska vara godtagbar både ur miljösynpunkt och med tanke på eventuell risk för olägenheter för omgivningen.
- Avfallshanteringen ska följa det regelverk som finns i kommunen.
- Man måste kunna källsortera så effektivt att kärlet inte blir överfyllt.
- Matavfall och annat organisk, lätt nedbrytbart avfall får inte läggas i kärlet. Godkänd

kompost för hantering av det organiska avfallet ska finnas. Anmälan om hemkompostering ska vara inlämnad till Miljö- och byggnadsnämnden.

- Det återvinningsbara, som förpackningar och tidningar, måste sorteras ut och läggas i avsedda behållare vid fastigheten, vid kvarterslösning, vid återvinningsstationer eller återvinningscentraler.
- Farligt avfall ska lämnas in på kommunens miljöstationer eller återvinningscentraler.
- Rester av mediciner och andra apoteksvaror ska lämnas till ett apotek.
- Plast och andra produkter som riskerar att ge upphov till ur miljö- och hälsoskydds-synpunkt skadliga utsläpp får inte förbrännas.
- Transport i egen regi av kommunalt kärlavfall får inte förekomma till t.ex. Strandmossens avfallsanläggning, annans container eller sopbehållare.
- Transport i egen regi till annan kommun, eller annat hämtställe, av hushållsavfall får inte förekomma.
- Transport av hushållsavfall får inte ske från fritidshus till annan sopbehållare t.ex. på hemadressen. Varje fastighet ska sörja för den egna sopförvaringen i avvaktan på kommunens hämtning.

Hämtning från fritidsbebyggelse

Hämtning av hushållsavfall i sopbehållare sker normalt 10 gånger per säsong under perioden maj - september.

Abonnent kan ha eget fritidsabonnemang eller ingå i grupp.

Om man har eget abonnemang gäller samma regler som för eget abonnemang för permanent boende.

Samfällighet, fritidsförening eller annan juridisk person kan ha abonnemang för visst fritidshusområde. Då ansvarar denna för skötsel, betalning mm på samma sätt som en fastighetsägare gentemot Renhållaren.

Att ingå i grupp innebär att Renhållaren tillhandahåller lämpligt antal behållare och placerar dem på lämpligt ställe inom/nära fritidshusområdet. Ansvaret för skötsel av behållare och område överenskomms mellan företrädare för Renhållaren och den ev. förening eller markägare som ansvarar för området.

Möjlighet till minimihämtning, se ovan.

Latrin hämtas två gånger under perioden maj-september. Abonnenten beställer hämtning hos Renhållaren.

Turlista för fritidshämtning av kommunalt avfall respektive latrin finns på kommunens hemsida från slutet av april månad.

Dimensionering och avfallsmängder

Hur stort ett avfallsutrymme behöver vara beror på antalet och typ av hushåll eller verksamhet, avfallsmängder, insamlingsteknik, hämtningsintervall mm.

Alla tillåtna kärstorlekar kan användas för restavfall men för matavfall bör bara 140 eller 80 liters kärll användas. I soprum kan matavfall lämnas i 140 liter eller 240 liters kärll. I undantagsfall kan större kärll med tre eller fyra hjul användas men Renhållaren bedömer från fall till fall om det är lämpligt.

Dimensionering av avfallsutrymmen beror på hämtningssystem och intervall och får bedömas från

fall till fall.

Mängden avfall som behöver hämtas kan variera stort, det finns inga normalhushåll. Lokala variationer förekommer. I bostadsområden med många barnfamiljer blir avfallsmängderna större än om det finns större andel äldre i området. Konsumtionsmönstren och förpackningarna förändras också över tid, vilket medför att det är svårt att ange exakta siffror som gäller år efter år.

De råd som anges här bygger på erfarenhet från flera håll men är ingen absolut sanning. Vid dimensionering av avfallsutrymmen för kärl måste man ge möjlighet till flexibilitet eftersom mängderna ibland kan avvika från det som anses ” normalt”. Ta hellre till för mycket än för lite. Tomma kärl kan alltid plockas bort men det är svårt att få plats med fler kärl än planerat, om utrymmet är begränsat. Följande råd kan tjäna som vägledning.

Avfallsmängd där fastighetsnära insamling förekommer

Där det finns **fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper (tidningar m.m.) på samma plats** kan utrymmesbehovet behöva beräknas utifrån en volym för restavfall på 50 liter per lägenhet och vecka med en variation upp till kanske 60 liter, för boende i flerbostadshus. Vid utsortering av matavfall kan man grovt beräkna att volymen matavfall är 10–12 liter per hushåll och vecka. Behovet av utrymme för återvinningsfraktionerna är svåra att ange men man bör minst beräkna att det för varje lägenhet erfordras ca 15–20 liter per vecka för pappersförpackningar resp. plastförpackningar, 6–10 liter per vecka för trycksaker och 2–3 liter per vecka för metallförpackningar resp. glasförpackningar. Detta ska multipliceras med antal lägenheter och antal veckor mellan tömningar för att få fram ungefärlig behållarstorlek.

Det kan bli mindre mängd restavfall då fastighetsnära insamling införs beroende på att det blir enklare för hushållen att bli av med sådant avfall. Det hamnar därför inte i restavfallet i samma utsträckning.

Den nödvändiga totala behållarvolymen ökar vid införande av fullt utbyggd källsortering. Detta beror främst på att det blir svårare att optimera utnyttjandet av behållarvolymen när avfallet delas upp i flera fraktioner, men även på att det avfall som tidigare lämnades till återvinningsstationer nu, i huvudsak, ska lämnas inom fastigheten.

Vid planering av avfallsutrymmen är det bra att inte snåla på utrymmen och behållare. Ett rymligt avfallsutrymme är mer flexibelt och medger ändrad hantering om det skulle visa sig vara nödvändigt. Krav på fastighetsnära insamling kommer att gälla från 2027. Ta alltid kontakt med Renhållaren för närmare information och dialog innan ny-/om-/tillbyggnad planeras.

Avfall från bostäder och avfall från verksamheter (s.k. samlokaliserad verksamhet) på samma fastighet kan ske men förhållandet ska anmälas till renhållaren att man samutnyttjar behållare och utrymmen. Alternativt bör verksamhetsavfallet förvaras åtskilt i de fall de förekommer i samma fastighet.

Avfallsfördelning och rekommendationer för fördelning av behållare utvärderas över tiden och kan komma att ändras. Genom regelbundna plockanalyser erhålls såväl kvalitetsuppföljning som underlag för ändrade rekommendationer.

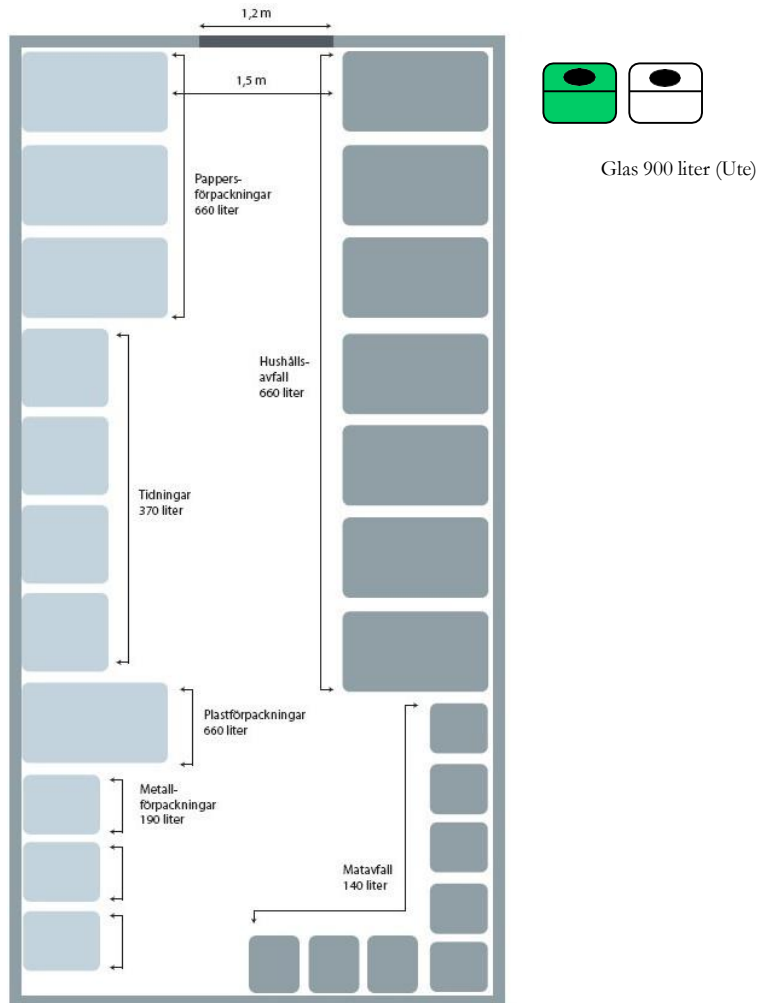

Bild 18 Avfallsutrymme med exempel på behållarplacering

Avfallsmängd där fastighetsnära insamling saknas

I vissa enskilda fall kan inte fastighetsnära insamling av annat än restavfall och matavfall ordnas på en fastighet på grund av att fysiska förutsättningar eller liknande saknas.

Som överslagsberäkning kan man då grovt beräkna att en lägenhet i flerbostadshus producerar ca 70 liter restavfall per vecka men variationen kan vara så stor som mellan 45 och 90 liter när **ingen fastighetsnära insamling** av förpackningar och returpapper (tidningar m.m.) förekommer. Hushållen ska då använda kvartersnära lösningar eller återvinningsstationer för sådant avfall och de ligger ibland en bit ifrån bostäderna.

Slam och urin från enskilda avloppsanläggningar, latrin samt fettavfall

Allmänt

Tömning sker normalt årligen för enskilda slambrunnar från bostadshus för permanentboende, och intervallet för fritidsboende är vartannat år. Brunnar töms normalt enligt schema. Kommunen är indelad i 4 distrikt enligt följande och detta styr också periodindelningen för ordinarie tömningar:

Rudskoga	1/1 – 31/3
Visnum	1/4 – 30/6
Varnum	1/7 – 30/9
Ölme	1/10 – 31/12

Avvikelser kan förekomma främst pga. framkomlighetsproblem under vissa perioder.

För tankar gäller samma intervaller, men för att inte riskera att suga tomt i vattenlås och orsaka luktproblem och eftersom tankar ofta töms flera gånger per år, töms tankar normalt efter beställning från abonnenten (s.k. budning). Sådan tömning sker i regel inom 3–5 arbetsdagar efter beställning. Om abonnent begär att tömning ska ske snabbare utgår extra avgift.

Det är abonnentens ansvar att tömning beställs och utförs så ofta att anläggningens funktion inte äventyras eller att intervallen överskrids.

För s.k. minireningsverk gäller att dessa ska tömmas i den omfattning som anges i villkoren för respektive anläggnings tillstånd/medgivande. Om inget anges i detta gäller årlig tömning. Som innehavare av ett minireningsverk ska du också säkerställa att tömning kan ske med kommunens ordinarie utrustning utan att skada uppkommer på verket. Om det behövs speciell utrustning/adapter så ska du som innehavare säkerställa att sådan finns tillgänglig.

Visar det sig vid tömningen att det sugs upp större mängd än vad brunnen är avsedd för kan det misstänkas att förekomma inläckage. För sådant inläckage kan abonnenten komma att debiteras en extra avgift per m³.

Om inget annat överenskommit mellan den som ska tömma anläggningen och abonnenten sker tömning normalt vardagar 07:00-16:00.

Finns behov av tömning som inte kan vänta till nästkommande vardag, kan tömning beställas utanför ordinarie arbetstid mot extra avgift.

Regelbunden tömning och inspektion av slamavskiljare är mycket viktigt för avloppsanläggningens funktion. Otillräckliga tömningsintervall kan leda till att slammet följer med ut i reningsanläggningen eller till recipienten (=vattendraget). En följd av detta blir ofta att avloppsanläggningen täpper igen.

Eftersatt tömning kan även innebära en risk för förorening av vattentäkter och vattendrag i omgivningen.

En regelbunden inspektion av slamavskiljare är lämplig för att minimera risker för driftstörningar.

Tömning av tillfällig anläggning, t.ex. en bajamaja ska ske genom kommunen eller av kommunen anlita en entreprenör och ske så ofta att fullgod funktion upprätthålls under hela användningstiden.

Transportväg

Transportväg för slamsugningsfordon ska uppfylla samma krav som transportväg för övriga hämtningsfordon, se tidigare avsnitt om Transportvägar. Observera att slamsugningsfordon är stora och tunga och därför kräver god bärighet och framkomlighet. I vissa fall kan fastighetsinnehavaren behöva förbättra möjligheten för angöring för att fordonet inte ska blockera vägen eller äventyra trafiksäkerheten. Fordonets uppställningsplats ska inte vara skyddad av t.ex. backkrön eller kurva. Vändmöjligheter måste finnas. Abonnent ska informera Renhållaren om omständigheter som ev. kan försvåra tömning, t.ex. dålig bärighet pga. tjällossning eller liknande.

Slangdragning

Avståndet mellan tömningsfordonet och den anläggning som ska slamsugas ska vara så kort som möjligt, helst under 20 meter, och bör absolut inte överstiga 50 meter. Extra avgift vid avstånd över 50 meter tas ut. Sughöjden får inte överstiga sex meter.

Slangdragning är ett mycket tungt arbetsmoment. Där slangdragning sker ska vägen vara fri från hinder i form av t.ex. staket, murar, stubbar, planteringar eller annan växtlighet. Nivå-skillnader bör inte förekomma. Vid nybyggnad är det viktigt att planera rätt. Brunnen eller tanken som ska slamsugas bör inte placeras längre från tömningsfordonets uppställningsplats än 20 m. Det finns möjlighet att gräva ner en permanent slang för att minska behovet av slangdragning vid tömningstillfället. Innan detta sker bör samverkan ha skett med Renhållaren.

Vid slamsugning av fettavskiljare får slangdragning inte ske genom utrymme där livsmedel hanteras. Anslutningspunkten där slangen kopplas på bör placeras så att det finns möjlighet att slamsuga även om verksamheten är stängd.

Brunnslock

Av arbetsmiljöskäl bör brunnslock vara av lätt material, t.ex. plast, glasfiber eller plåt, och kunna öppnas av en person. Behöver locket lyftas ska det inte väga mer än 15 kg och ska då av säkerhetsskäl utrustas med lås. Om locket kan skjutas åt sidan utan att lyftas kan en vikt på ca 40 kg accepteras. Det motsvarar ett cementlock som är ungefär 80 cm i diameter. Locket ska då vara försett med någon form av handtag. Även sådana lock bör förses med låsanordning, se nästa stycke. Alternativt kan tunga lock ha ett "lock i locket" med handtag. Betong-lock överstigande 80 cm i diameter bör inte förekomma. Brunnens överkant bör vara på ca 20 cm höjd över omgivande marknivå. Se bild 19.

Barnsäkerhetsaspekter måste alltid beaktas när det gäller brunnslock. Barn är uppfinningsrika och ibland leker flera barn tillsammans och kan med gemensamma krafter öppna även tunga lock. För att vara garanterad rekommenderas att någon form av låskonstruktion alltid finns på brunnslocket. Information om barnsäkra brunnar finns i Boverkets handbok "Barnsäkra brunnar".

Bild 19 Exempel på brunnslock

Hänglås som lätt kan rosta eller frysa fast bör skyddas mot nederbörd. Om locket är låst ska abonnenten tillse att Renhållaren har åtkomst till anläggningen på lämpligt sätt.

Lock får inte vara övertäckt eller försett med prydnader vid tömningstillfället.

Urin

Om urin separeras redan i toalettlösningen erfordras omhändertagande av detta separat. Information om eget omhändertagande finns i bilaga 8.

Fosforfällor

Slam från s.k. fosforfälla ska tömmas i enlighet med de villkor som framgår av tillstånd till enskild avloppsanläggning från Miljö- och byggnadsnämnden. Fällning av fosfor i brunnen kan vara ett alternativ. Då blir det oftast fråga om tömning dubbelt så ofta, d.v.s. två gånger per år eller att man dubblar dimensionen av brunnen. Omhändertagande av material från en fosforfälla ska ske genom kommunen eller av kommunen anlita en entreprenör.

Latrin

De som inte har anläggning för omhändertagande av slam genom brunn, tanklösning eller reningsverk kan lämna latrinet via ett latrinabonnemang.

Renhållaren tillhandahåller härvid lämpligt antal behållare för latrin, f.n. 38 liters plastkärl. Dessa hämtas på turer enligt Renhållaren två gånger per säsong. För fritidsabonnemang sker detta under perioden maj-september. Turlista framgår av kommunens hemsida.

Vid hämtning ska latrinbehållare stå placerade på överenskommen plats vid fastigheten. Vid hämtning på svåra hämtställen tas en extra avgift ut.

Tömning av latrinbehållarna sker genom att behållarna öppnas, töms och spolas. Slammet transporteras sedan in i Fiskartorpets avloppsreningsanläggning och pumpas därefter in i reningsverket. Då latrinet körs i den ordinarie processen i reningsverket är det viktigt att det endast förekommer fekalier i kärlen. Det får absolut inte förekomma farligt avfall, plastsäckar eller andra orenheter i eller på kärnen!

Förlängt hämtningsintervall, slam

Förlängt tömningsintervall till maximalt vartannat år för tömning av slamavskiljare kan medges efter ansökan hos miljö- och byggnadsnämnden.

För att få tömning vartannat år för slamavskiljare gäller följande:

- Ansökan ska göras till miljö- och byggnadsnämnden och den ska vara skriftlig och innehålla en beskrivning av varför glesare tömningsintervall önskas.
- Den sökande ska visa att avloppsanläggningens funktion är tillfredsställande och att dagens krav på rening uppfylls vid glesare slamtömningsintervaller
- Avloppsanläggningen ska uppfylla dagens krav på rening och vara överdimensionerad och godkänd av miljö- och byggnadsnämnden.
- Andra avloppsanläggningar (ex. minireningsverk) där glesare slamtömningsintervaller är möjlig enligt deras driftinstruktioner, för att uppnå dagens krav på rening.

Fettavfall

Företag

För tömning av fettavskiljare gäller samma regler som ovan anges för slamtömning.

Fettavskiljare

En fettavskiljare samlar upp fett som rinner ut i avloppet i en särskild behållare innan det kommer ut i kommunens avloppsledning. Kommer fett ut i avloppsledningarna kan det orsaka stora problem med bland annat stopp i ledningarna och källaröversvämningar. Efter tömning av fettavskiljaren återvinns fett och kan bli till fordonsgas och biogödsel.

Anmälan av fettavskiljare

Anmälan av en ny fettavskiljare sker via kommunens webbplats på följande länk:

<https://sjalvservice.kristinehamn.se/anmalanfettavskiljare>

Daglig hantering

Var noga med att inte spola ner stora mängder matrester eller liknande direkt i avloppet. Det samlas i fettavskiljaren och innebär att den måste tömmas oftare.

Tömning och skötselanvisning

Avskiljaren ska stå ljust, rymligt och lättåtkomligt för tömning och rengöring. Varmvatten ska vara framdraget i närheten så att avskiljaren kan spolats ren. Det är du som fastighetsägare, med hjälp av verksamhetsutövaren, som ska se till att fettavskiljaren hålls i gott skick. (se Miljöbalken 26 kap 19 § samt förordningen SFS 1998:901 5 §)

En fettavskiljare ska tömmas minst sex gånger per år eller fler gånger om det krävs för att fettavskiljaren ska upprätthålla sin funktion. Tömningsintervall för fettavskiljare beslutas av Tekniska förvaltningen/Vatten och Avfall om de inte framgår av annat beslut i samband med installationen.

Om vi inte kan tömma fettavskiljaren på aviserad eller bokad dag på grund av omständigheter som du kunnat råda över kan vi komma att debitera en avgift enligt gällande taxa. Vid till exempel röda dagar och klämdagar, då verksamheten har stängts, måste Tekniska förvaltningen/Avfallsenheten meddelas att tömning inte kan utföras, annars debiteras avgiften enligt ovan.

Efter tömning

För att avskiljaren ska fungera på bästa sätt måste du efter tömning **fylla den med vatten**. Fyll avskiljaren genom att sätta på en eller flera vattenkranar och låt dessa rinna i cirka en timme. Om vatten inte fylls på kommer fett att hamna i avloppet och orsaka stopp och översvämning hos dig. Du måste själv säkerställa att anläggningen återfylls med vatten samband med tömning.

Uppehåll i tömningen

Du kan ansöka om uppehåll i tömningen om verksamheten ska vara stängd i minst den tid som ligger mellan två tömningar. Under denna tid får ingen livsmedelshandling förekomma i lokalen.

Frityrolja

Frityrolja och spillfett från restauranger får inte hällas i fettavskiljaren utan ska hämtas av enligt avtal med valfri entreprenör eller lämnas vid kommunens återvinningscentral.

Fettet återvinns till produktion av bland annat stearin, tvättprodukter, plast, gummi eller biodiesel.

Notera att fettavfall i mindre mängder, enstaka dunk om 5–20 liter, kan lämnas på Strandmossens avfallsanläggning i särskild behållare. Ta kontakt med personalen på plats för mer information.

Hushåll

Varför ska du ta hand om ditt matfett?

I avloppsledningarna sjunker temperaturen, vilket gör att fett fastnar på insidan av rören och stelnar till stora cementliknande proppar. I värsta fall leder det till översvämning hos dig eller din granne. Större mängder fett som tar sig hela vägen till avloppsreningsverket riskerar även att skapa obalans i reningsprocessen – då blir inte vattnet så rent som det borde.

Genom att ta hand om fett på rätt sätt kan du därför bidra med en värdefull insats som förhindrar stopp i avloppet och gynnar en väl fungerande reningsprocess!

Har du friterat eller stekt något ska du i stället hälla matolja och fett i en plastflaska, mjölkförpackning eller annan tätslutande förpackning. Använd gärna den **orange tratten**.

Häll aldrig detta i avloppet:

- ✓ All olja exempelvis matolja, olivolja, rapsolja mm.
- ✓ Stekmargarin, smör
- ✓ Ister
- ✓ Cocosfett
- ✓ Äggvitor osv.

Så använder du din fettratt!

Tratten är framtagen för att enkelt kunna skruvas på en PET-flaska.

Flytande fett: Häll använd avsvalnad matolja/matfett i en plastflaska med kork och lägg den i **det kärl som är avsett för fettåtervinning, i ditt soprum eller på en återvinningsstation**. Att just denna förpackning inte kan återvinnas innebär en mindre **miljöförlust** än igenproppade avloppsrör. Ett annat sätt är att låta fett stelnas i kylen, till exempel i en kopp. Det stelnade fett är lätt att skrapa ur och slänga i matavfallet.

Större mängder flytande fett, från hemfritöser och liknande, kan lämnas på ÅVC/miljöstation Strandmossen.

Vid köp av livsmedel som är **inlagda i olja**, till exempel tonfisk, oliver och saltorkade tomater, kan du sila matfettet direkt i flaskan med tratten.

Spara flaskan och fyll på när det blir fett över.

Fettet kan även hällas i en annan behållare av plast eller t.ex. mjölkförpackning. Se bara till att den kan förslutas väl

Mer eller mindre dolda fettfällor, även för avloppsledningar

Stekfett: Torka ur stekpannor och kastruller noggrant med hushållspapper och släng pappret som matavfall. Förutom att minska risken för stopp i avloppet bidrar du till att matfettet i stället kan återanvändas för biogasproduktion.

Även om du spolat med varmt vatten efter att du hållt ut fett i avloppsvasken är risken stor att fett stelnar, stannar kvar och bildar en propp.

Enklaste sättet att slippa krångliga stopp är att du tar hand om fett så det inte hålls eller spolat ner i röret.

Övrigt

Transportvägar och gångvägar till tömningspunkter måste vara snöröjda och halkbekämpade vintertid. Även brunnslock ska vara snöfria. Eventuellt lås får inte vara fastfuset eller fastrostat.

Fastighetsägaren bör se till att slamavskiljare, slutna tankar och fettavskiljare är väl utmärkta, t.ex. med en pinne eller en flagga, och lätt tillgängliga för tömning. Den som utför tömningen ska inte behöva leta efter brunnen, gräva fram den eller använda speciella verktyg eller redskap, utöver de som normalt medförs vid tömningen.

Om Renhållaren anbringat märkning ska abonnenten tillse att denna märkning vårdas och snarast, dock senast i samband med tömning, anmäla om den förstörts, förkommit eller på något sätt blivit oläsbar.

Aska

All hantering av aska från eldning av trä eller grillkol ska ske med försiktighet.

Vid uträkning av aska ska alltid ett obrännbart kärl användas att samla upp askan i.

Tänk också på att placera behållaren med aska så att omgivande material inte riskerar att fatta eld. Innan askan hanteras vidare ska det kontrolleras att den är släckt och avsvalnad.

Detta gäller såväl aska från uppvärmningsanordningar som från grillar och andra eldstäder.

Aska kan med fördel användas i den egna trädgården. Man ska dock tänka på att aska är basiskt och kan ”bränna” sönder växtlighet. Det är därför viktigt att blanda ut det och inte ha för hög koncentration.

Om du har mindre mängder aska kan du lägga detta i en tätslutande förpackning innan den läggs i avfallsskärlet. Aska får inte läggas direkt i soptunnan.

Om du har större mängder aska tar du kontakt med Återvinningscentral Strandmossen.

Aska från förbränningstoiletter får omhändertas på den egna fastigheten utan ansökan.

Eget omhändertagande

Eget omhändertagande kan tillåtas om det inte riskerar att påverka människors miljö och hälsa eller på annat sätt vara skadligt. För att få genomföra eget omhändertagande krävs tillstånd från miljö- och byggnadsnämnden.

Kompostering

Trädgårdsavfall

Trädgårdsavfall får komposteras på egen fastighet utan ansökan under förutsättning att det kan ske utan olägenhet.

Matrester

Egen kompostering av matrester kan medges efter anmälan till miljö- och byggnadsnämnden. Särskild blankett skall användas för anmälan om hemkompostering av matrester.

Råd vid hemkompostering, se bilaga 7.

Slam och latrin

Eget omhändertagande av brunsslam och urin är möjligt efter ansökan till miljö- och byggnadsnämnden. För vidare information se bilaga 8.

Eget omhändertagande av latrin är möjligt efter ansökan till miljö- och byggnadsnämnden. För vidare information se bilaga 9.

Färdigförmultnad kompost från komposttoaletter

Sådan färdigförmultnad kompost från komposttoaletter får användas på den egna fastigheten utan ansökan/anmälan till kommunen.

Små döda sällskapsdjur

Smådjur som varit sällskapsdjur får grävas ner på den egna fastigheten om det kan ske utan att det påverkar omgivningen. Var särskilt noga med att kontrollera så att det inte riskerar att smitta dricks-vattenbrunnar eller liknande. Om du är osäker, kontakta miljö- och byggnadsnämnden.

Aska

Aska från förbränningstoalletter får omhändertas på den egna fastigheten utan ansökan.

Trädgårdsavfall, eldning

Ihopsamlat trädgårdsavfall ska i första hand återvinnas genom kompostering på den egna fastigheten eller lämnas till kommunens återvinningscentral. Om torrt trädgårdsavfall inte lämpligen kan/bör omhändertas på annat sätt får mindre mängder eldas på den egna fastigheten om det kan ske utan risk för människors hälsa eller miljön. Du ansvarar själv för att vidta de säkerhetsåtgärder som behövs för att hindra att elden sprider sig.

Eldning av invasiva arter eller parkslide får ske på den egna fastigheten om det kan ske utan risk för spridning av växtdelar och om det kan ske utan olägenhet för människors hälsa eller miljön. I annat fall ska sådana växtdelar lämnas till kommunens återvinningscentraler och hanteras enligt anvisningar för invasiva växter och parkslide.

Eldning av brasor i samband med kulturell, eller annan allmän sammankomst, får ske i mindre omfattning/enstaka tillfälle om

- materialet samlats in i syfte att utgöra bränsle för brasan,
- tillstånd har givits av Polisen och
- om det kan ske utan risk för olägenhet för människors hälsa och miljön.

Beslut om förbud mot eldning, helt eller delvis, till skydd för människors hälsa och miljön, utfärdade med stöd av förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor, 2 kap 7§, eller annan författning samt brandriskvarning måste beaktas vid all eldning.

Övrigt

Plast och andra typer av avfall som riskerar att ge upphov till, ur hälso- och miljöskyddssynpunkt, skadliga utsläpp får inte grävas ner eller eldas i någon form utan ska alltid lämnas till återvinning.

Särskilda bestämmelser för öar och andra områden som saknar permanent vägförbindelse

Kommunalt avfall inkl. grovavfall, återvinningsmaterial och latrin ska tas med och lämnas på fastlandet. Kommunalt avfall och latrin lämnas på plats som anvisats av Tekniska nämnden. Alla fastighetsinnehavare som har en bebyggd fastighet på en ö eller på annan plats som saknar permanent vägförbindelse har blivit anvisad en plats där avfallet ska lämnas. Den platsen finns oftast i omedelbar närhet till den plats där man landstiger med båt eller på motsvarande sätt tar sig fram till trafikerad väg. Om du saknar sådan anvisad plats, kontakta Renhållaren.

Grovavfall och återvinningsmaterial lämnas på ÅVC resp. på ÅVS på samma sätt som för övriga abonnenter.

På öar eller andra områden som saknar permanent vägförbindelse sker ingen organiserad hämtning av slam och urin. På öar eller liknande platser bör latrin och ev. slam tas om hand lokalt ute på plats. För att få göra detta krävs tillstånd från miljö- och byggnadsnämnden. E-tjänst för detta hittar du på kommunens webbplats. I annat fall måste ett latrinabonnemang tecknas med Renhållaren.

Hantering av slam, fekalier och urin sker enligt anvisningarna i detta dokument.

Kontaktinformation

Adresser, telefonnummer och webbadress hittar du i bilaga 1.

Kontakt och information

Vatten och Avfall tillhör Tekniska förvaltningen. Vi har uppdrag att utföra avfallstjänster och leverera dricksvatten, se till att avloppsvatten förs bort och renas för alla som besöker, lever och verkar i Kristinehamns kommun. Detta skapar förutsättningar för en hållbar samhällsutveckling och god livsmiljö.

Välkommen att kontakta oss på Kristinehamns kommun, Vatten och Avfall via e-post vatten-avfall@kristinehamn.se eller något av nedanstående telefonnummer.

Kund - Marknad

Felanmälan, extra beställningar, abonnentfrågor för vatten och avfall, Telefon: 0550-881 36 eller 0550-881 09

Fakturafrågor: Telefon 0550-880 43

Slamsugning, Telefon LBC 0550-387 32

Återvinningscentralen

Strandmossens avfallsanläggning 0550-839 88

Avfallsansvarig förvaltning

Tekniska förvaltningen

Avdelningschef Vatten och Avfall: 0550-881 35

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen

Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen

Miljö- och hälsoskydd: 0550-880 00 växeln

Bygglovsavdelningen

Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen

Stadsbyggnad: 0550-880 60 servicetelefon

Besöksadresser

Avfallenhetens kontor: Tuvetgatan 8, Kristinehamn/Kungsgatan 30 Kristinehamn

Förvaltningsledning och miljö/bygglovs-kontor: Kungsgatan 30, Kristinehamn

Webbadresser

www.kristinehamn.se

Ansökningsblanketter kan hämtas från kommunens hemsida via:

<https://sjalvservice.kristinehamn.se/oversikt>

DEFINITIONER OCH ORDFÖRKLARINGAR (i bokstavsordning)

Avfall

”Med avfall avses varje föremål, ämne eller substans som ingår i en avfallskategori och som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med.” (Miljöbalken 15 kap. 1§) Det finns förteckningar över avfallskategorier (bilaga 1) och över avfall som hör till avfallskategorier (bilaga 2) i Avfallsförordningen.

Avfallsbehållare

Behållare som används för uppsamling av avfall. Kan även kallas sopbehållare eller bara behållare. Avfallsbehållare kan vara av olika typ och storlek. Exempel på olika behållare:

Engångsbehållare = matavfallspåse eller säck (storlek 8–45 liter respektive 60–160 l)

Återgångsbehållare = kärl (storlek 120-600 l)

Återgångsbehållare = storbehållare eller container (1-10 m³)

Box (10-45 l)

Batteriholk/rör/behållare (ofta ca 10 liter)

Latrinkärl (storlek 25-38 liter)

Med kärl menas hjulförsedda plastkärl ofta med lock. Ibland kallas de rullkärl. De lyfts och töms i sopbil med hjälp av en kärlyft på bilen. Med boxar menas små behållare som används i butiker eller hushåll, framför allt i småhus, för insamling av t.ex. farligt avfall och el-avfall.

Avfallshantering

Avser sortering, insamling, transport, återvinning och bortskaffande eller annan behandling av avfall.

Avfallsplan

Kommunal plan för avfallshantering. Avfallsplanen utgör tillsammans med renhållningsföreskrifterna kommunens renhållningsordning. Planen innehåller bl.a. mål för kommunens avfallshantering samt åtgärder för att nå målen.

Batterier

Batterier omfattas av producentansvar. En del batterier innehåller farliga ämnen och klassas därför som farligt avfall, men alla batterier ska samlas in. Indelas i småbatterier, bilbatterier och industribatterier.

Bioavfall

Biologiskt lättnedbrytbart avfall, dvs. den del av det organiska avfallet som på kort tid kan brytas ner i biologiska processer, exempelvis mat- och trädgårdsavfall

Avfall från växt- eller djurriket, t.ex. matavfall, trädgårdsavfall, latrin och fettavfall, som kan behandlas biologiskt genom kompostering eller rötning. Kan även beskrivas som den del av det organiska avfallet som på begränsad tid kan brytas ner i biologiska processer.

Brännbart avfall

Avfall som brinner utan energitillskott efter det att förbränningsprocessen har startat.

Bygg- och rivningsavfall (Byggnation och rivningar, Avfall i samband med...)

Avfall som uppkommer vid nybyggnad, renovering, ombyggnad eller rivning av byggnad eller som uppstår vid större anläggningsarbete i en trädgård.

Det ingår inte i kommunens ansvar att samla in eller omhänderta sådant avfall om det kommer från yrkesmässig verksamhet. Avfall från bygg- och rivningsavfall som inte kommer från yrkesmässig verksamhet (t.ex. mindre underhållsarbeten och reparationer i bostaden) räknas som kommunalt avfall. En del sådant avfall klassas som farligt avfall, t.ex. asbest och impregnerat virke, och måste hanteras som sådant.

Ej brännbart avfall

Avfall som inte brinner även om energi tillförs, t.ex. metall, glas, sten, porslin, keramik och gips.

ELAVFALL

El-avfall, avfall från elektroniska och elektriska produkter

Räknas som farligt avfall.

Avfall från elektriska och elektroniska produkter inklusive alla komponenter, utrustningsdelar och förbrukningsvaror som har haft en elektrisk eller elektronisk funktion. Populärt kallat "allt med sladd eller batteri eller sådant som är beroende av el för att fungera". Glödlampor, lågenergilampor och lysrör räknas också som el-avfall. El-avfall omfattas av producentansvar.

Entreprenör

Företag som efter upphandling i konkurrens anlitas av kommunen för att utföra hämtning eller behandling av avfall om kommunen inte har egen personal eller egna behandlingsanläggningar.

Farligt avfall

Med farligt avfall avses sådant avfall som finns uppräknat i avfallsförordningen och som har egenskaper som gör att det måste hanteras särskilt för att inte skada levande organismer eller miljön. Farligt avfall som uppkommer i hushåll är t.ex. färgrester, spillolja, lösningsmedel som lacknafta och fotogen, bekämpningsmedel, fotokemikalier, lim och kvicksilver-termometrar, glödlampor, lågenergilampor, lysrör. Se även bilaga 5-6.

Fastighetsinnehavare/-ägare

Med fastighetsinnehavare avses den som är fastighetsägare eller den som enligt 1 kap. 5 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) ska anses som fastighetsägare. Fastighetsinnehavarens ansvar kan i vissa fall överlåtas på nyttjanderättshavare t.ex. genom arrendeavtal.

Fastighetsnära insamling (FNI)

Den insamling av avfall som sker på eller i direkt anslutning till den fastighet där avfallet uppkommit. Förekommer både vid bostäder och vid verksamheter. Alternativ till fastighetsnära insamling är avlämning av avfall på återvinningsstation, återvinningscentral, i butik eller annat.

Fettavskiljare

Anordning för att samla upp slam i form av fettavfall i avloppsvatten från lokaler där livsmedel hanteras yrkesmässigt, t.ex. restauranger och storkök. Fettet skulle annars avsättas i ledningsnätet och kunna förorsaka stopp.

Förebyggande av avfall

Åtgärder för att förhindra att avfall uppkommer, exempelvis genom användande av begagnade varor, minskad konsumtion eller delat ägande.

Grovavfall

Grovavfall är kommunalt avfall som är så tungt eller skrymmande eller har andra egenskaper som gör att det inte är lämpligt att samla in i säck eller kärl. Det är t.ex. trasiga möbler, leksaker, cyklar och barnvagnar.

Kommunalt avfall och avfall under kommunalt insamlingsansvar

”Med kommunalt avfall avses avfall som kommer från hushåll samt därmed jämförligt avfall från annan verksamhet” (Miljöbalken 15 kap. 2 §). Begreppet svarar mot det behov av borttransport av avfall som regelmässigt uppkommer vid nyttjande av mark eller byggnad för bostadsändamål.

Exempel på avfall som uppkommer i hushåll är städsopor, matavfall, köksavfall, latrin, slam, grovavfall, trädgårdsavfall, el-avfall, läkemedelsrester, rester av olja, färg och bekämpningsmedel och annat farligt avfall.

Med avfall från annan verksamhet som är jämförligt med avfall från hushåll menas avfall från industrier, affärsrörelser och annan likartad verksamhet som i renhållningssammanhang är jämförligt med avfall som kommer från hushåll. Det är sådant avfall som uppkommer som en direkt följd av att människor oavsett ändamål eller verksamhet uppehåller sig i en lokal eller i en anläggning. Som exempel kan nämnas avfall från personalmatsalar, restaurangavfall och toalettavfall. Jämförligheten knyter an dels till avfallets härkomst (att det uppstår i lokaler där människor uppehåller sig), dels till uttrycket renhållningssammanhang. Avfall från annan verksamhet räknas som kommunalt avfall om det har potential att skräpa ner på samma sätt som avfall från hushåll har.

Med avfall under kommunalt insamlingsansvar menas sådant avfall som kommunen i enlighet med Miljöbalkens 15 kap 20a§ har ansvar för. Som exempel slam från enskild anläggning, latrin, förpackningar från hushåll och samlokaliserade verksamheter.

Hämtningsplats (hämtningsställe, hämtställe)

Den plats där avfall hämtas. Hämtningsplatsen behöver inte vara belägen på den fastighet där avfallet uppkommer. Det kan finnas olika hämtningsplatser för olika sorters avfall som uppkommer på samma fastighet, bl.a. beroende på att det är olika fordon som hämtar och att det ställs olika krav på utrymmen för olika typer av avfall.

Kommunalt ansvar, kommunens ansvarsområde

Den skyldighet kommunen har att ta hand om kommunalt avfall från hushåll, butiker, restauranger mm samt från samlokaliserade verksamheter. Kommunalt ansvar innebär att avfall tas om hand genom kommunens försorg. Kommunen har skyldighet att hantera förpackningsavfall som omfattas av producentansvar, såväl fastighetsnära som vid återvinningsstationer om det kommer från hushåll eller samlokaliserade verksamheter.

Komposterbart avfall

Annat ord för matavfall och annat biologiskt avfall som kan komposteras.

Kompostering

Biologisk behandlingsmetod som innebär nedbrytning av biologiskt lättnedbrytbart avfall i närvaro av syre. Humus och näringsämnen återvinns. I vissa anläggningar kan även vissa lätta biogaser omhändertas.

Källsortering

Sortering av avfall vid källan, d.v.s. på den plats där avfallet uppkommer, t.ex. i hushållet eller på arbetsplatsen. Det sorterade avfallet ska sedan lämnas t.ex. i soprum i bostadsområdet, på en återvinningsstation eller på någon annan avlämningsplats som kommunen hänvisar till.

Kärl- och säckavfall

Det som vanligen kallas sopor och som läggs i kärl eller sopsäck, men även i container. Det består huvudsakligen av köksavfall och städsopor. Kärl- och säckavfall ska sorteras i matavfall och restavfall. Avfall till materialåtervinning, grovavfall och farligt avfall ingår inte eftersom det ska hanteras på annat sätt.

Lastningsplats

Plats där hämtningsfordonet stannar när avfallet ska hämtas och lastas i fordonet. Kan även kallas angöringsplats, stopp-/stannställe eller uppställningsplats. Platsen ska ligga så nära avfallets hämtningsställe som möjligt och vara lämplig från arbetsmiljö- och trafiksäkerhetssynpunkt. Lastningsplatsen kan variera vid hämtning av olika typer av avfall beroende på att olika hämtningsfordon är olika stora.

Ljuskällor

Glöd-, lågenergi-, halogen-, LED-lampor och korta lysrör kallas ljuskällor och sorteras i samma behållare. Utsorteringen sker senare i processen.

Matavfall

Utsorterat biologiskt lättnedbrytbart avfall eller livsmedelsavfall från hushåll eller verksamheter som restauranger och storkök som inte har ätits upp samt sådant som skal och blast mm. Matavfall samlas in genom kommunens försorg eller komposteras på den egna fastigheten. Insamling kan ske i kärl/säck. Matavfall som uppkommer i livsmedelsindustrier, och som inte säljs direkt till konsument, har kommunen inget ansvar för att ta hand om.

Matsvinn

Onödigt matavfall som hade kunnat ätas om det hanterats på rätt sätt och ätits upp i tid, även avskrap från tallrikar och rester i förpackningar.

Miljöstation

Vanlig benämning på mindre obemannad plats där hushållens farliga avfall tas emot. Miljöstationer kan finnas på återvinningscentral och i form av en container placerad vid en bensinmack eller annat försäljningsställe.

Mobil återvinningscentral

Ett antal behållare som på förutbestämda dagar och tider tillfälligt ställs upp på en plats som en utökad service för hushållen. Hushållen kan lämna grovavfall och farligt avfall.

Nyttjanderättshavare

Med nyttjanderättshavare avses den som, utan att omfattas av fastighetsinnehavar-begreppet, har rätt att bruka eller nyttja fastighet. Det kan t.ex. vara en arrendator eller hyresgäst.

Organiskt avfall

Avfall som innehåller organiskt kol, exempelvis biologiskt lättnedbrytbart avfall och plast-avfall.

Producent

Den som yrkesmässigt tillverkar, för in till Sverige, fyller en förpackning eller säljer en vara eller en förpackning (varuproducent) eller den som i sin yrkesmässiga verksamhet frambringar avfall som kräver särskilda åtgärder av renhållnings- eller miljöskäl (avfallsproducent)

Producentansvar

Producenters ansvar för vissa utpekade produkter under hela dess livscykel inklusive design, produktion och omhändertagande som avfall på ett miljömässigt godtagbart sätt.

Producentansvar finns för förpackningar, ballonger, batterier, el-utrustning, bilar, däck, fiskeredskap samt tobaksvaror och filter. Avfall som omfattas av producentansvar ska lämnas i de insamlingssystem som kommunerna och producenterna anvisar. Samarbete mellan kommuner och producenter om insamling sker genom att kommunerna ansvarar för insamling och överlämning av förpackningar till producenternas organisationer. Det genomförs även för elavfall och batterier genom avtal mellan kommunerna och producenterna. Mottagningspunkt/insamlingsplats är återvinningscentralen.

Renhållningsföreskrifter

Kommunala bestämmelser för avfallshantering. Renhållningsföreskrifterna utgör tillsammans med avfallsplanen kommunens renhållningsordning. Föreskrifterna stadgar bl.a. vilka skyldigheter kommunen och fastighetsinnehavare har samt när, var och hur avfall ska hämtas. Ingår tillsammans med avfallsplan i en renhållningsordning, som varje kommun måste ha.

Renhållningsordning

Kommunens renhållningsföreskrifter och avfallsplan utgör tillsammans kommunens renhållningsordning. Den ska fastställas av kommunfullmäktige för att gälla.

Returpapper (tidningar, trycksaker)

Tidningar, journaler, kataloger, skriv- och reklampapper som kan materialåtervinnas. Omfattas inte av producentansvar. De ska lämnas i kommunens insamlingssystem. Returpapper ingår inte i kommunens ansvarsområde om det har sorterats ut.

Rivningar, (Bygg och rivningsavfall)

Avfall som uppkommer vid nybyggnad, renovering, ombyggnad eller rivning av byggnad eller som uppstår vid större anläggningsarbete i en trädgård.

Det ingår inte i kommunens ansvar att samla in eller omhänderta sådant avfall om det kommer från yrkesmässig verksamhet. Avfall från bygg- och rivningsavfall som inte kommer från yrkesmässig verksamhet (t.ex. mindre underhållsarbeten och reparationer i bostaden) räknas som

kommunalt avfall. En del sådant avfall klassas som farligt avfall, t.ex. asbest och impregnerat virke, och måste hanteras som sådant.

Rötning

Biologisk behandlingsmetod som innebär nedbrytning av biologiskt lättnedbrytbart avfall utan närvaro av syre. Humus, näringsämnen och energi i form av rötgas eller biogas återvinns.

Skjut- och dragmotstånd

Det motstånd som en behållare som skjuts eller dras gör. Motståndet kan mätas och beror på behållarens vikt och på underlaget. För stort motstånd är inte acceptabelt ur arbetsmiljösynpunkt.

Slamavskiljare

Anordning som används för att fånga upp slam i enskilda avloppsanläggningar.

Sluten tank

En tät behållare som kan användas för att samla upp avloppsvatten från WC då det inte finns tillgång till kommunalt avlopp.

Restavfall

Det kärl- och säckavfall som återstår sedan annat avfall (matavfall, förpackningar, grovavfall, farligt avfall) har sorterats ut.

Textilavfall (ska sorteras separat från 1 januari 2025)

Avfall som består av kläder av textil, hemtextil, inredningstextil, väskor av textil och accessoarer av textil.

Exempel: Produkter som huvudsakligen består av textil - väv, trikå och non-woven såsom herr-, dam-, barn- och unisex - kläder. Bords- och sänglinne, köks- och toaletthanddukar, gardiner och draperier (gardin- och sängkappor), rese- och sängfiltar, ullfiltar och liknande. Sängöverkast, sängkläder och mattor. Kragar, slipsar, näsdukar, hattar, skärmmössor.

Trädgårdsavfall

Som trädgårdsavfall räknas komposterbart och flisbart växtavfall som uppkommer vid normal trädgårdsskötsel i småhus, däremot inte fällda träd eller avfall som uppkommer vid större anläggningsarbete i en trädgård. Det senare är byggavfall som kommunen inte ansvarar för. Trädgårdsavfall men även byggavfall tas emot på återvinningscentralen.

Verksamhetsutövare

Den som driver yrkesmässig verksamhet. Verksamhetsutövaren är ansvarig för avfalls-hanteringen i verksamheten och är antingen fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare av en fastighet eller lokal.

Återanvändning/återbruk

Användning av kasserad produkt utan föregående förädling.

Återvinning

Med återvinning avses bl.a. materialåtervinning, energiutvinning, kompostering och annan biologisk omvandling.

Återvinningscentral (ÅVC)

En bemannad eller obemannad central där hushåll kan lämna grovavfall, trädgårdsavfall, elavfall, farligt avfall eller annat återvinningsbart avfall. Företag kan, på en bemannad ÅVC, lämna motsvarande avfall mot avgift. Avfallslämnaren sorterar själv avfallet i olika behållare. Kärll- och säckavfall får inte lämnas på en ÅVC. Öppettider framgår av anslag, information på hemsidan och i annonser.

Återvinningsstation (ÅVS)

En obemannad station för returpapper och förpackningar. Avfallet sorteras i olika behållare av den som lämnar det. Även småbatterier kan lämnas i särskild behållare på ÅVS.

PRODUCENTANSVAR

Producentansvar gäller för vissa produkter/produktområden. Producenternas lagstadgade ansvar är att se till att avfallet från de produkter de tillverkar, importerar och/eller säljer i första hand samlas in för återanvändning eller återvinning. Producentansvaret är ett styrmedel för att uppnå miljömålen. Tanken är att det ska motivera producenterna att ta fram produkter som är mer resurssnåla, lättare att återvinna och inte innehåller miljöfarliga ämnen.

Lagstadgat producentansvar finns för

- förpackningar (av plast, metall, papper/kartong/wellpapp, glas, trä, textil, porslin/keramik)
- bilar
- däck
- el-utrustning
- radioaktiva produkter
- batterier
- ballonger
- läkemedel
- tobaksvaror och filter
- våtservetter

Det finns dessutom frivilliga åtaganden, som liknar producentansvar, för

- kontorspapper
- lantbruksplast

De ovan nämnda producentansvaren berör kommunen i någon omfattning, förutom bilar/däck samt läkemedel, genom att materialen kan lämnas på någon av kommunens återvinningscentraler. Förpackningar lämnas i kommunernas insamlingssystem (fastighetsnära och på återvinningsstationer) och kommunerna lämnar detta material vidare till producenterna.

Genom ett samarbete, *el-retur*, mellan kommunerna och El-Kretsen, materialbolaget för elektriska och elektroniska produkter, tas elavfall emot på kommunernas återvinningscentraler. Eftersom det är viktigt att elavfall inte hamnar i de vanliga soporna eller i grovavfallet ordnar kommunen insamling av smått elavfall även via de miljöstationer som finns på flera platser i kommunen. El-Kretsen samarbetar också med kommunerna om insamlingen av batterier. I Kristinehamn fungerar Strandmossens ÅVC som mottagningspunkt för sådant avfall.

Återvinningsstationer

I Kristinehamns kommun finns 21 återvinningsstationer placerade enligt nedan.

Återvinningsstationen är endast till för återvinningsbara förpackningar och trycksaker från hushåll och från samlokaliserade verksamheter.

Återvinningsstationerna är till för att ge service till kommunens boende. Hjälp oss att hålla rent och snyggt på alla stationerna.

Stationerna drivs av kommunen och töms idag av en upphandlad entreprenör.

På varje återvinningsstation finns en eller flera behållare för:

- Glas: En behållare för ofärgat glas och en behållare för färgat glas
- Returpapper: Tidningar, journaler, kataloger, reklam och skrivpapper
- Pappersförpackningar: Förpackningar som innehåller minst 50 % papper
- Plastförpackningar: Hårda och mjuka förpackningar av plast
- Metallförpackningar: Förpackningar av aluminium eller stålplåt. OBS även aluminiumfolie

På/vid stationerna finns också en behållare för:

- Småbatterier: en liten behållare fäst på stolpen till informationsskylten, avsedd för alla typer av småbatterier

Dessa batteribehållare är en service som kommunen tillhandahåller för att det ska vara enkelt att lämna in småbatterier.

I direkt anslutning till vissa av återvinningsstationerna finns också behållare för insamling av textilier. De verksamheter som har sådana behållare utplacerade måste ha kommunens tillstånd för sådan insamling.

Observera att **endast** de ovan uppräknade materialslagen får lämnas på en återvinningsstation. Kommunalt avfall hämtas vid fastighet medan grovavfall, bygg- och rivningsavfall och farligt avfall får lämnas på kommunens återvinningscentraler.

Dessa platser är endast avsedda för material från **hushåll**.

- Axvallagatan, Kristinehamn
- Djurgårdsvägen, ICA Nära, Kristinehamn
- Gullspångsvägen, vid ÅVC, Björneborg
- Hyttgatan, Björneborg
- Karlagatan, Kristinehamn
- Kurlandaallén, Kristinehamn
- Mariestadsvägen 23, ICA, Nybble
- Nolbygatan, Kristinehamn
- Närkevägen 28, MAXI ICA Stormarknad, Kristinehamn
- Rudsberg, Ölme
- Sandfallsvägen, Kristinehamn
- Oscarborgsgatan 6, Kristinehamn
- Stolpen, Ölme
- Storängsgatan, Kristinehamn
- Södra Staketgatan, Kristinehamn
- Visnums-Kilsvägen, Gaterud
- Vålösundsvägen, Kristinehamn
- Våglösavägen, Skottlanda

- Östanvinden 1, Kristinehamn
- Öståsgatan, ICA, Bäckhammar

Dessutom finns motsvarande station vid Strandmossens avfallsanläggning.

SORTERINGSGUIDE

Kristinehamns
kommun

Nedan kan du se hur olika slags avfall ska sorteras och vart det ska lämnas.

(Denna guide ändras efter hand som nya råd från återvinnare och branschen erhålls. För senaste utgåva se vår hemsida!)

STOP **Vad gör jag med farligt avfall?**
Behåll alltid ursprungsförpackningen för farligt avfall. Avfallet lämnar du till en återvinningscentral eller miljöstation. Om du är osäker på om det är farligt avfall och hur du ska göra med avfallet är det bättre att lämna in det som farligt avfall än att lägga det i soppåsen. Tomma förpackningar kan i regel sorteras som en förpackning men sprayburkar kan vara svåra att tömma - lämna dem då som farligt avfall.
Även farligt avfall finns med i sorteringsguiden nedan.
Genom att sortera ut ditt farliga avfall bidrar du till en renare miljö och tillsammans avgiftar vi kretsloppet.

Notera: Soppåse-matavfall = bruna kärlet, soppåse-restavfall = gröna kärlet

0-9

5-56 smörjspray		Miljöstation
A		
Aceton		Miljöstation
Akvarium (utan ram)		Åvc- planglas
Alg- och mögelborttagning		Miljöstation
Allrengöringsmedel		Miljöstation
Alkohol som dryck, utspätt och i små mängder		Avloppet
Alkohol, koncentrerat eller som rengöringsmedel		Miljöstation
Aluminium-		
-burkar, dryckesburkar		Retur/pant eller
-övriga		Återvinning – metallförpackning

-folie, även lock på tex. mjukost		Återvinning – metallförpackning
-formar		Återvinning – metallförpackning
Alvedon		Apotek
Ammoniak		Miljöstation
Ammunition		Polisen
Armaturer		Åvc– el/elektronik
Asbest		Åvc Strandmossen – farligt avfall, kontakta personalen
Aska		Används i den egna trädgården (utblandat) eller små mängder : Soppåse – restavfall (tänk på brandrisken) Större mängder: Kontakta renhållningen!
Avfettningsmedel		Miljöstation
B		
Badkar, metall		Åvc– metallsrot
Badkar, plast		Åvc– restavfall
Bag in box, kartongen		Återvinning – pappersförpackning
Bag in box, påsen med tapp		Återvinning – plastförpackning

Bakform, folie	 METALL- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Bakform, papper	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall (om den är kladdig)
	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Bakplåtpapper	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Ballong	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Balsamflaska	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Banankartong (hoppresad)	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Bandage	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Bandspelare	 ELAVFALL	Åvc– el/elektronik
Bark	 TRÄDGÅRDS- AVFALL	Egen trädgårdskompost eller
		Åvc Strandmossen – trädgårdsavfall
Barnmatsburk	 OFÄRGADE GLASFÖRPACKNINGAR	Återvinning – glasförpackning ofärgad/färgad
Barnvagn	 METALL	Åvc– restavfall/metallskrot
Barometer, elektrisk	 ELAVFALL	Samlare/miljöstation,
		Åvc– el/elektronik

Barometer, mekanisk	 METALL	Åvc– restavfall/metallskrot
Batterier (små)	 BATTERIER	Återvinning – batteriholk eller miljöstation/ Samlare
Batteriladdare	 ELAVFALL	Åvc– el/elektronik
Batterisyra	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Bekämpningsmedel	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Bensin	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Bestick	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall (enstaka , väl inslagna) eller
-metall	 METALL	Åvc– metallskrot
-plast	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Betong	 BETONG	Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
Bilbatterier	 BILBATTERIER	Miljöstation – blå bilbatterilåda eller Åvc – batterier
Bilar, -delar		Auktoriserad bilskrot
Bildskärmar	 TV & SKÄRMAR	Åvc– el/elektronik

Bilvårdsprodukter (avfettning, vax mm)	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Bindor	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Blast	 MATAVFALL	Soppåse – matavfall (mindre mängd ex från morötter)
	 TRÄDGÅRDS- AVFALL	Åvc Strandmossen – trädgårdsavfall (större mängder)
		eller egen hemkompost
Blekmedel	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Blomkrukor	 RESTAVFALL EJ ÅTERVINNINGSBART	Soppåse – restavfall (enstaka) eller
- lera, porslin		Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
- plast	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall Om köpt med blomma i: Återvinning - plastförpackning
Blomjord		Egen trädgårdskompost eller
	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall (minder mängder)
Blompapper	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning

Blommor (mjuka växtdelar)	 	Soppåse – matavfall eller egen trädgårdskompost
Blommor (hårda växtdelar)	 	Soppåse – restavfall eller egen trädgårdskompost
Bläckpatron till skrivare	 	Retursystem eller Soppåse – restavfall
Blöjor	 	Soppåse – restavfall
Bobin, pappcylinder	 	Återvinning – pappersförpackning
Bok, med hårda pärmar	 	Soppåse – restavfall eller Åvc- restavfall
Bok, pocket- (mjuka pärmar)	 	Återvinning – trycksaker
Bollar (fotboll, tennisboll mm)	 	Soppåse – restavfall
Bomullspinnar	 	Soppåse – restavfall
Brandsläckare	 	Försäljningsställe eller Åvc Strandmossen – farligt avfall

Brandvarnare	 BRANDVARNARE	Samlare eller Åvc- el/elektronik
Broschyr	 TIDNINGAR	Återvinning – trycksaker
Brädor	 TRÄ	Åvc- trä Ofärgat eller
	 MÅLAT TRÄ	färgat eller
	 IMPREGNERAT TRÄ	impregnerat
Brödpåse, papper	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Brödpåse, plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Brödpåseclips, plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Brödpåseförslutare med metalltrådar	 METALL- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Brödrost	 ELAVFALL	Åvc- el/elektronik
Bubbelplast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Bullform	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Bult	 METALL	Åvc- metallsrot

Burk		
- aluminium (dryckesförpackning)		Retur/pant eller
Annan än dryckesförpackning		Återvinning – metallförpackning
- plåt		Återvinning – metallförpackning
- glas	 	Återvinning – glas, ofärgat/färgat
- plast		Återvinning – plastförpackning
Burklock, metall		Återvinning – metallförpackning
Burklock, plast		Återvinning – plastförpackning
Burspån		Soppåse – restavfall
Byggavfall		Ävc Strandmossen – kontakta personalen
Byggsaum (i flaska)		Miljöstation
Båt, -delar		Båtskrot (batskrot.se)
Båtfärg		Miljöstation
Båtmotor, lös		Båt-/bil-skrot
Bärkasse		
- papper		Återvinning – pappersförpackning

- plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Böcker med hård pärm	 RESTAVFALL ENERGIÅTERVINNING	Soppåse – restavfall eller Åvc– restavfall
Böcker med mjuk pärm (pocket)	 TIDNINGAR	Återvinning – trycksaker
C		
CD/DVD-fodral (både plast och papper) och –skivor	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
CD/DVD-fodral, plastfolien runt fodralet	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Cement	 BETONG	Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
Cellofan	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Cellplast, frigolit som fungerat som stötskydd i annan förpackning	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Cellplast, isolering	 ENERGIÅTERVINNING	Åvc Strandmossen – restavfall
Chipspåsar	 PAPPERSFÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
- papper	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
- plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Chipsrör, locket	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning

Chipsrör, röret	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Chokladask, kartongen	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Chokladask, innerformen	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Chokladomslag, plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Cigarett-ask utan plasthölje o folie	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Cigarettfimp	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Cigarettändare		
- med vätska	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
- tom	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Cornflakespaket, kartong	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Cornflakespaket, innerpåsen	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Crème Fraiche-burk	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Cykel, -delar	 METALL	Åvc– metallskrot
Cykeldäck	 DÄCK	Åvc Strandmossen – däck

D

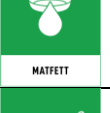

Dagstidning	 TIDNINGAR	Återvinning – trycksaker
Dammsugare	 ELAVFALL	Åvc– el/elektronik
Dammsugarpåsar	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Datorer	 ELAVFALL	Åvc– el/elektronik
Deodorant, roll-on, glas	 OFÄRGADE GLASFÖRPACKNINGAR	Återvinning – glasförpackning ofärgad/färgad
Deodorant, roll-on/deostick, plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Deodorant, sprayflaska	 SPRAYFLASKOR	Miljöstation
Diabilder	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Diesel	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Diskborste	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Disketter	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Diskmaskin	 VITVAROR	Åvc– el/elektronik
Diskmedelsflaska	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning

Disktrasor	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Djurmatsportionsförpackning	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning eller
	 METALLFÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Dricksglas	 EJ ÅTERVINNINGSBART	Åvc– restavfall
Dryckeskartong, t.ex. mjölk, Mer, Festis mm	 PAPPERSFÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Dunk, saft-	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Duschdraperier	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Dukar	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
- papper		
- textil	 TEXTIL	Klädinsamling (hela) eller
	 TRASIG TEXTIL	Åvc - textilinsamling
Däck	 DÄCK	Däckfirma eller Åvc Strandmossen – däck
- bildäck (utan fälg)		
- bildäck (med fälg)		Däckfirma eller Åvc Strandmossen – däck med fälg
- cykeldäck (utan fälg)	 DÄCK	Åvc Strandmossen – däck

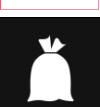

- moped/mc-däck (utan fälg)	 DÄCK	Åvc Strandmossen – däck
Döda sällskapsdjur (mindre djur, väl förpackade)	 RESTAVFALL	Via veterinär eller Soppåse - restavfall
Döda djur från verksamhet och större sällskapsdjur	 Svensk Lantbrukstjänst	Via veterinär eller Svensk lantbrukstjänst
E		
Engångs-		
- muggar köpta med innehåll, papp eller	 PAPPERS-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappers- eller
Plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning - Plastförpackning
-köpta utan innehåll	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
- bestick	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
- tallrikar, köpta med innehåll, papp eller	 PAPPERS-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappers- eller
Plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Plastförpackning
-köpta utan innehåll	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Espressokapsel, Nespresso, 100 % aluminium	 METALL-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning (kaffet kan vara kvar)
Espressokapsel, övriga märken	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall

Elektrisk utrustning		
- större produkter	 ELAVFALL	Åvc- el/elektronik
- småel	 SMÅELEKTRONIK	Samlare eller Åvc- el/elektronik
Elkablar	 KABEL	Åvc- kabelskrot
Epoxylim	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Etanol	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Eternit	 ASBEST	Åvc Strandmossen – kontakta personalen
Etiketter, självhäftande	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Etiketter, sitter på annan förpackning		Låt sitta kvar på förpackningen
F		
Febertermetrar (kvicksilver)	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Febertermetrar (elektronisk)	 ELAVFALL	Samlare eller Åvc Strandmossen – el/elektronik
Fernissa	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Ficklampor (utan batterier)	 ELAVFALL	Samlare eller Åvc Strandmossen – el/elektronik

Film (fotofilm, negativ, smalfilm, videofilm)	 RESTAVFALL	Soppåse eller ÅVC Strandmossen – restavfall (större mängder)
Filmjölksförpackning	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Filmjölksförpackning m plastlock	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning (plastdelen i kartongen kan sitta kvar, skruvkorken sorteras som plastförpackning)
Fimpar	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Fiskrens	 MATAVFALL	Soppåse – matavfall
Flaskor		
- glas	 OFÄRGADE GLASFÖRPACKNINGAR FÄRGADE GLASFÖRPACKNINGAR	Pant eller Återvinning – glasförpackning ofärgad /färgad
- plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Pant eller Återvinning – plastförpackning
Flugmedel	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Flyttkartong	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Fläckborttagningsmedel	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Fogmassa	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation

Folie, metall- (på mjukost, ugnsfolie mm)	 METALL-FÖRPÄCKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Folie, plast-	 PLASTFÖRPÄCKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Fotogen	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Fotokemikalier	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Freestyle	 SMÅELEKTRONIK	Samlare eller Åvc - el/elektronik
Frigolit, kötttråg eller liknande	 PLASTFÖRPÄCKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Frigolit, stötskydd i annan förpackning	 PLASTFÖRPÄCKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Frigolit, isoleringsmaterial	 ENERGIÅTERVINNING	Åvc Strandmossen – restavfall
Frityrolja (maximalt en liter) (hålls i plast-flaska)	 MATFETT	Åvc Strandmossen – matolja Orange tunna – matfett (om sådan finns i soputrymmet)
Frityrolja, större mängd (i dunk)	 MATFETT	Åvc Strandmossen – matolja
Fruktskal	 MATAVFALL	Soppåse – matavfall eller Egen hushållskompost
Frys-box, -skåp	 KYL & FRYS	Åvc Strandmossen – kyl och frys
Fryspåse	 PLASTFÖRPÄCKNINGAR	Återvinning – plastförpackning

Fyrverkerier		Polisen
Fåtölj		Åvc Strandmossen – möbler med metallfjädrar
Fälg; bil, cykel, moped/mc (utan däck)		Åvc Strandmossen – metallskrot
Färg, flytande vatten- och lösningsmedelsbaserad		Miljöstation
Färgburk, urskrapad och torr - plast		Återvinning – plastförpackning
- metall		Återvinning – metallförpackning
Färgpatron till skrivare		Soppåse – restavfall, retursystem eller återanvändning
Fönsterglas		Åvc Strandmossen – planglas
Fönsterkuvert		Soppåse – restavfall
Förpackningar - glas		Återvinning – glasförpackning ofärgad/färgad

- plast, hårda och mjuka	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
- metall	 METALLFÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
- papper	 PAPPERSFÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
- well	 WELLPAPP	Återvinning – pappersförpackning
- blandmaterial		Sortera efter det material som överväger
G		
Galgar	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Garderob	 MÅLAT TRÄ	Åvc- färgat trä
Gasbindor	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Gasoltub	 GASOLFLASKOR	Inköpsställe eller Åvc Strandmossen - farligt avfall, kontakta personalen
Gem	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Gipsskivor	 GIPS	Åvc Strandmossen – gips
Gladpack	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning

Glasflaskor	 	Pant eller Återvinning – glasförpackning ofärgat /färgat
Glas - burkar	 	Återvinning – glasförpackning ofärgat /färgat
- rutor (utan ram)		Åvc Strandmossen – planglas
- dricksglas		Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
- tallrikar		Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
- vaser		Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
Glasförpackningar	 	Återvinning – glasförpackning ofärgat /färgat
Glasspaket, papper		Återvinning – pappersförpackning
Glasspaket, plast		Återvinning – plastförpackning
Glasspapper, papper		Återvinning – pappersförpackning

Glasspapper, plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Glasspinnar	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Glastermos	 EJ ÅTERVINNINGSBART	Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
Glasögon	 RESTAVFALL	Hjälpinsamling via optiker eller Soppåse – restavfall
Glykol	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Glödlampor	 LJUSKÄLLOR	Samlare, Miljöstation eller
- vanliga	 LJUSKÄLLOR	Åvc Strandmossen – ljuskällor (alla sorter)
- halogen/lågenergilampor	 LJUSKÄLLOR	Samlare, Miljöstation eller
- billampor	 LJUSKÄLLOR	Åvc Strandmossen – ljuskällor (alla sorter)
Godisomslag, plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Godisomslag, papper	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Golvbeläggning, plast (ej PVC)	 ENERGIÅTERVINNING	Åvc Strandmossen – restavfall
Golvbeläggning, plast (PVC)	 MIUK PVC	Åvc Strandmossen – deponi, kontakta personalen
Golvrengöringsmedel	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation

Grammofon	 ELAVFALL	Åvc- el/elektronik
Grammofonskivor	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Gravlykta/-ljus	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Grenar, kvistar	 RIS & GRENAR 	Åvc Strandmossen – trädgårdsavfall eller egen trädgårdskompost
Grillkol	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Grillkolspåse	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Grytor, kastruller	 METALL	Åvc- metallsrot
Gräddpaket	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Gräsklipp	 TRÄDGÅRDS- AVFALL	Egen trädgårdskompost eller Åvc Strandmossen – trädgårdsavfall
Gräsklippare	 METALL ELAVFALL	Åvc- metallsrot eller el/elektronik

Gummi	 RESTAVFALL ENERGIÅTERVINNING	Soppåse – restavfall eller Åvc– restavfall
Gummistövlar	 RESTAVFALL ENERGIÅTERVINNING	Soppåse – restavfall eller Åvc– restavfall
H		
Halogenlampor	 LJUSKÄLLOR	Samlare, Miljöstation eller Åvc– ljuskällor (alla sorter)
Heltäckningsmattor	 ENERGIÅTERVINNING	Åvc– restavfall
Hink, plast t.ex. syltburk (köpt med innehåll)	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Hink, plast annat användningsområde	 RESTAVFALL ENERGIÅTERVINNING	Soppåse – restavfall eller Åvc– restavfall
Hink, metall	 METALL	Åvc– metallskrot
Hostmedicin	 MEDICINER	Apotek
Hundbajs, i plastpåse	 RESTAVFALL	Uppsatta ”Hundlatriner” eller Soppåse – restavfall

Husgeråd		
-metall (ren)	 METALL	Åvc Strandmossen – metallskrot
-porslin	 EJ ÅTERVINNINGSBART	Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
-glas	 EJ ÅTERVINNINGSBART	Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
Hushållsmaskiner	 ELAVFALL	Åvc Strandmossen – el/elektronik
Hushållspapper	 MATAVFALL 	Soppåse – matavfall eller egen hushållskompost
Hushållspappersrulle	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Husvagn		Auktoriserad bilskröt
Hydraulolja	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Hårfärgningsvätska	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Hårmousse sprayflaska, metall	 SPRAYFLASKOR METALL- FÖRPACKNINGAR	OBS! Om den ej är tömd= Farligt avfall! = Miljöstation Om tömd: Återvinning – metallförpackning

Hår mousse sprayflaska, plast	 SPRAYFLASKOR PLASTFÖRPACKNINGAR	OBS! Om den ej är tömd = Farligt avfall! = Miljöstation Om tömd: Återvinning – plastförpackning
Hårsprayflaska, metall	 SPRAYFLASKOR METALL- FÖRPACKNINGAR	OBS! Om den ej är tömd = Farligt avfall! = Miljöstation Om tömd: Återvinning – metallförpackning
Hårsprayflaska, plast	 SPRAYFLASKOR PLASTFÖRPACKNINGAR	OBS! Om den ej är tömd = Farligt avfall! = Miljöstation Om tömd: Återvinning – plastförpackning
Hårtork	 ELAVFALL	Samlare eller Åvc– el/elektronik
Häftklammer	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Härdare	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Högtalare	 SMÅELEKTRONIK	Åvc– el/elektronik
Hörapparater	 SMÅELEKTRONIK	Samlare eller Åvc– el/elektronik
I		
Impregnerat trä	 IMPREGNERAT TRÄ	Åvc Strandmossen – impregnerat trä
Impregneringsmedel	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation

Inhalator		Apotek eller
		Soppåse – restavfall (utan medicinrester)
Injektionsnål		Apotek (särskild nålbehållare, fås kostnadsfritt)
Injektionsspruta (utom nålen)		Apotek (om det finns medicinrester i)
		Soppåse – restavfall (utan medicinrester)
Insektsmedel		Miljöstation
Insulin		Apotek
Ipren, Ibumetin		Apotek
Isoleringsmaterial		Åvc– restavfall
J		
Jod		Miljöstation
Jord		Egen trädgård eller
		Åvc Strandmossen, kontakta personalen
Juiceförpackning		Återvinning – pappersförpackning

Juiceförpackning med plastkork	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning (plastdelen på förpackningen kan sitta kvar, skruvkorken sorteras som plastförpackning)
Julgranar	 RIS & GRENAR	Egen trädgårdskompost eller Åvc Strandmossen – trädgårdsavfall
Julgransbelysningar	 ELAVFALL	Samlare eller Åvc– el/elektronik
Julklappspapper	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Julklappssnöre	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Järnskrot	 METALL	Åvc Strandmossen – metallsrot
K		
Kaffefilter och sump	 MATAVFALL 	Soppåse – matavfall eller egen hushållskompost
Kaffekapsel, Nespresso, 100 % aluminium	 METALL- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning (kaffet kan vara kvar)
Kaffekapsel, övriga märken	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Kaffepaket, plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Kaffepaket, papper	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning

Kakaopaket	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Kakburk, metall	 METALL- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Kakburk, plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Kakel	 KAKEL	Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
Kakform, metallfolie	 METALL- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Kakform, papper	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Kalklösare	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Kameror	 ELAVFALL	Samlare eller Åvc– el/elektronik
Kanyler		Apotek (särskild behållare, fås kostnadsfritt)
Kapsyler		
- metall	 METALL- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
- plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Karbon-/självkopierande papper	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Kartonger	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
	 WELLPAPP	Åvc– wellpapp (större mängder)

Kartongförpackningar	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Kassetband	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Kastruller	 METALL	Åvc Strandmossen – metallskrot
Kataloger, mjuka pärmar	 TIDNINGAR	Återvinning – trycksaker
Kataloger, hårda pärmar	 ENERGIÅTERVINNING	Åvc Strandmossen – restavfall eller
	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Kattmatsförpackning, portionspåse	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Kattsand, mindre mängder	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Kaustiksoda	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Kaviartuber (korken kvar)	 METALL- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Kemikalier	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Keramik	 PORSLIN & KERAMIK	Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
Ketchupflaska, glas	 OFÄRGADE GLASFÖRPACKNINGAR	Återvinning – glasförpackning ofärgad/färgad
Ketchupflaska, plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning

Kitt, i förpackning		Miljöstation
Kitt, torkat		Soppåse – restavfall (mindre mängd) eller Åvc– byggavfall, kontakta personalen
Klister		Miljöstation
Klockor, batteridrivna		Samlare eller Åvc Strandmossen – el/elektronikavfall
Klorin		Miljöstation
Kläder, filtar, textilier, hela och rena		Hjälporganisation via klädinsamling eller Åvs – insamling kläder (endast vissa stationer) eller Åvc Strandmossen – insamling textilier/kläder
Kläder, filtar, textilier, trasiga		Hjälporganisation via klädinsamling eller Åvs – insamling kläder (endast vissa stationer) eller Åvc Strandmossen – insamling textilier/kläder
Klädnypor och klädgalgar		Soppåse – restavfall
Kniv (enstaka, väl inslagen)		Soppåse – restavfall
Kollegieblock		Återvinning – trycksaker (spiralen kvar, kartongen tas bort)
Kondom		Soppåse – restavfall
Konservburkar		Återvinning – metallförpackning
Kopieringspapper (från hemmakontoret)		Återvinning – trycksaker

Kopparputs		Miljöstation
Kork		Soppåse – restavfall
- kork		Soppåse – restavfall
- plast		Återvinning – plastförpackning
- metall		Återvinning – metallförpackning
Korrugerad		Åvc Strandmossen – restavfall
- plast		Åvc Strandmossen – restavfall
- metall (plåt)		Åvc Strandmossen – metallskrot
Krabbskal	 	Soppåse – matavfall eller egen hushållskompost
Kristallglas		Åvc Strandmossen – restavfall
Kräftskal	 	Soppåse – matavfall eller egen hushållskompost
K-sprit		Miljöstation

Kutterspån från gnagare	 RESTAVFALL	Egen trädgårdskompost eller Soppåse – restavfall
Kuvert	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
- vanliga och fönster-	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
- förklustrade	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
- vadderade	 LJUSKÄLLOR	Åvc Strandmossen – el/elektronik
Kvicksilverlampor	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Kylklamp	 KYL & FRYS	Åvc Strandmossen – kyl och frys
Kylskåp, frysskåp	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Köttförpackning, frigolit	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Köttförpackning, plast	L	
Lackfärg	 LÖSNINGSMEDELS- BASERAD FÄRG	Miljöstation
Lacknafta	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Laddningsbara batterier	 BATTERIER	Samlare eller Miljöstation eller Åvc– batterier

Larm (t ex billarm)		Åvc Strandmossen – el/elektronik
Lastpall, engångs-		Åvc Strandmossen – trä
Lasyr		Miljöstation
Leksaker		
- metall	 	Soppåse – restavfall eller Åvc Strandmossen – metall
- plast, trä	 	Soppåse – restavfall eller Åvc Strandmossen – restavfall
- uppladdningsbara		Samlare eller Åvc Strandmossen – el/elektronik
Lim och limtuber		Miljöstation
Limstift		Återvinning – plastförpackning
Linolja, väl förpackat		Miljöstation
Livsmedelstråg		
- papp		Återvinning – pappersförpackning
- porös plast		Återvinning – plastförpackning

Ljuskällor, samlingsnamn för glöd-& låg-energilampor samt lysrör under 60 cm	 LJUSKÄLLOR	Samlare, miljöstation eller Åvc Strandmossen – ljuskällor
Lock - plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
- metall	 METALL- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Locktång	 ELAVFALL	Samlare eller Åvc Strandmossen – el/elektronik
Lut	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Lysrör	 LYSRÖR	Miljöstation eller Åvc Strandmossen – lysrör
Låda, papp-	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Låda, trä-	 TRÄ MALAT TRÄ	Åvc Strandmossen – trä
Lågenergilampa	 LJUSKÄLLOR	Samlare eller Miljöstation eller Åvc Strandmossen – lampor (alla sorter)
Läder	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Läkemedel	 MEDICINER	Apotek
Läppstiftthylsa, metall	 METALL- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning

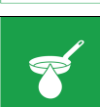

Läppstifthylsa, plast		Återvinning – plastförpackning
Läskflaska (glas)	 	Retur/Pant eller Återvinning – glasförpackning ofärgad /färgad
Läskflaska (plast)	 	Retur/Pant eller Återvinning – plastförpackning
Lösningsmedel		Miljöstation
Löv	 	Egen trädgårdskompost eller Åvc Strandmossen - kompost
M		
Madrass		Åvc Strandmossen – restavfall
- skumgummi		Åvc Strandmossen – möbler med metallfjädrar
- resår		Återvinning – trycksaker
Magasin, månadstidskrift		Återvinning – trycksaker
Magnecyl		Apotek

Malkulor	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Margarin-/smörförpackning, ytterkartong och skyddsfolie	 PAPPERS-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Margarin-/smörförpackning, plastbägare	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Margarin-/smörförpackning, lock	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Margarinomslag	 PAPPERS-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Marschall, metallbehållaren	 METALL-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Mascara, hylsa	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Maskindiskmedel	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Matrester, se exempel i slutet av broschyren	 MATAVFALL 	Soppåse – matavfall eller egen hushållskompost
Matolja, upp till en liter (i plastflaska)	 MATFETT	Åvc Strandmossen – matolja Orange tunna – matfett (om sådan finns i soputrymmet)
Matolja, större mängd (i dunk)	 MATFETT	Åvc Strandmossen – matolja
Matta	 TEXTIL	Återvinning – textil
Mediciner	 MEDICINER	Apotek

Medicinförpackning för tabletter (plast och metallaminat)	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Medicinerör, metall	 METALL-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Medicinerör, plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Metallförpackning/-burk, -lock	 METALL-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Metallhandtag från hinkar	 METALL-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Metallhållare från värmeljus	 METALL	Åvc Strandmossen – metallskrot
Metallrör, t.ex. vitaminer	 METALL-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Metallskrot	 METALL	Åvc Strandmossen – metallskrot
Metanol	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Micropopcornspåse	 PAPPERS-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Microvågsugn	 ELAVFALL	Åvc Strandmossen – el/elektronik
Miniräknare	 SMÅELEKTRONIK	Samlare eller Åvc Strandmossen – el/elektronik
Mjukplast, plastpåsar, folie	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Mjölkförpackning	 PAPPERS-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning

Mjölkförpackning m plastlock	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning, låt plastdelen sitta kvar, skruvkorken sorteras som plastförpackning
Mjölpåse	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Mobiltelefoner	 SMÅELEKTRONIK	Samlare eller Åvc Strandmossen – el/elektronik
Moped		Auktoriserad bilskrot
Motorcykel		Auktoriserad bilskrot
Motorolja	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Mugg	 RESTAVFALL	- plast
- papper		Soppåse – restavfall
- porslin (enstaka)		Soppåse – restavfall
Musmatta		Soppåse – restavfall
Myrmedel		 FARLIGT AVFALL
Målarsoda, målartvätt	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Möbler	 ÅTERBRUK	Återbruk/second hand eller

	 STOPPADE MÖBLER	Åvc Strandmossen – möbler
Möbelpolish	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Mögelborttagning	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
N		
Nagellack	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Napp	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Nappflaska (plast)	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Nappflaska (glas)	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Navkapsel		
- metall	 METALL	Åvc Strandmossen – metallskrot
- plast	 ENERGIÅTERVINNING	Åvc Strandmossen – restavfall
Nespressokapsel, 100 % aluminium	 METALL-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning (kaffet kan vara kvar)
Nickel/kadmiumbatteri	 BATTERIER	Samlare eller Miljöstation eller Återvinning – batteriholk
Notislapp, förklistrad	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Nycklar	 METALL	Åvc Strandmossen – metallskrot

Nylonstrumpor	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Nätpåse, t.ex. för frukt	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
O		
Oasis	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
O'boy-burk	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Ogräsmedel	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Olivolja, upp till en liter (i plastflaska)	 MATFETT	Åvc Strandmossen – matolja Orange tunna – matfett (om sådan finns i sputrymmet)
Olja, mat-	 MATFETT	Åvc Strandmossen – matolja Orange tunna – matfett (om sådan finns i sputrymmet)
Olja, motor-	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Oljefilter	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Oljefärg	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Omslagspapper	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Osthyvel	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Overheadfilm	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall

P

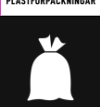

Paraffin		Soppåse – restavfall
Paraffinolja		Miljöstation
Pappcylinder, t.ex. från toarullar		Återvinning – pappersförpackning
Papper		
- omslagspapper		Återvinning – pappersförpackning
- skriv-/ritpapper		Återvinning – trycksaker
- hushållspapper	 	Soppåse – matavfall/restavfall eller egen hushållskompost
- karbon-/självkopierande		Soppåse – restavfall
Pappersdukar		Soppåse – restavfall
Papperskassar/-påsar		Återvinning – pappersförpackning
Papperstallrikar		Soppåse – restavfall
Pappersmugg		Soppåse – restavfall
Paraply		Soppåse – restavfall

Parfym	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Parfymflaska, glas, tömd	 OFÄRGADE GLASFÖRPACKNINGAR	Återvinning – glasförpackning ofärgad/färgad
Pastakartong	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Pastapåse	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Patron till skrivare	 FÄRGPATRONER	Soppåse – restavfall eller retursystem eller återanvändning
Pennor	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Pensel, med torkad färg (enstaka)	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Permanentvätska	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Personsökare	 SMÅELEKTRONIK	Samlare eller Åvc Strandmossen – el/elektronik
PET-flaska	 PANTAMERA PLASTFÖRPACKNINGAR	Retur/pant eller Återvinning – plastförpackning
Piprensare	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Pizzakartong	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Plast runt ost, korb mm	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning

Plastad pappersförpackning	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Plastburkar, -tuber, -dunkar, -lock	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Plastflaska, PET	 PANTAMERA PLASTFÖRPACKNINGAR	Retur/pant eller Återvinning – plastförpackning
Plastic Padding		
- ny	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
- härdad	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Plastmugg (ej engångsmuggar)	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Plastmugg, engångs-	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Plastfolie	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Plastpåsar, -säckar	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Plaströr, t.ex. för vitaminer	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Plasttuber, t.ex. tandkräm	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Plexiglas	 ENERGIÅTERVINNING	Åvc Strandmossen – restavfall

Plywood	 TRÄ MÅLAT TRÄ	Åvc Strandmossen – träavfall
Plåster	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Plåt	 METALL	Åvc Strandmossen – metallskrot
Plåtburk	 METALL- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Plåttermos (utan glasinsats)	 METALL	Åvc Strandmossen – metallskrot
Pocketbok (mjuka pärmar)	 TIDNINGAR	Återvinning – trycksaker
Polish	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Porslin, enstaka fat o dyl.	 RESTAVFALL EJ ÅTERVINNINGSBART	Soppåse – restavfall eller Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
Post-It-lappar	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Postorderkatalog	 TIDNINGAR	Återvinning – trycksaker
Potatispåse	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Presenning	 ENERGIÅTERVINNING	Åvc Strandmossen – restavfall

Presentpapper	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Presentsnören	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Proppar	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Propplösare	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Pulverpåse	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Pumpstermos		
- metall	 METALL	Åvc Strandmossen – metallskrot
- plast (utan ev. glasflaska)	 ENERGIÅTERVINNING	Åvc Strandmossen – restavfall
Putsmedel	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Påsar		
-papp	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
-plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
-plast med metallbeläggning	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Påsförslutare, plast, t.ex. brödpåse	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Påsförslutare, med metalltråd	 METALL- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning

Påskägg, papp eller plast	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Pärmar	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall eller återanvändning
R		
Radioapparat	 ELAVFALL	Åvc Strandmossen – el/elektronik
Rakapparater, el-	 ELAVFALL	Samlare eller Åvc Strandmossen – el/elektronik
Rakblad, (väl inslagna)	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Rakhyvlar	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Rapsolja, upp till en liter (i plastflaska)	 MATFETT	Åvc Strandmossen – matolja Orange tunna – matfett (om sådan finns i soputrymmet)
Refillpåsar, t.ex. flytande tvättmedel	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Reklamblad/broschyr/katalog	 TIDNINGAR	Återvinning – trycksaker
Rengöringsmedel, starka	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Rengöringssprayflaska, tömd	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Roller med intorkad färg (enstaka)	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Rostlösare	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation

Råttgift		Miljöstation
Räkskal	 	Soppåse – matavfall eller egen hushållskompost
S		
Saftdunk		Återvinning – plastförpackning
Saftflaska, glas		Återvinning – glasförpackning ofärgad/färgad
Saftflaska, plast	 	Retur/pant eller Återvinning – plastförpackning
Sallads-/tomattråg		Återvinning – plastförpackning
Sanitetsbindor		Soppåse – restavfall
Sanitetsporlin		Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
Saxar, (enstaka, väl inslagna)		Soppåse – restavfall
Schampoflaska		Återvinning – plastförpackning
Senapsflaska		Återvinning – plastförpackning

Senapstub	 METALL- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Servetter, ofärgade och färgade	 MATAVFALL 	Soppåse – matavfall eller egen hushållskompost
Sexpackssvep, runt t.ex. läsk/ölburkar	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning eller plastförpackning
Silikon	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Silverputsmedel	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Sirapsflaska	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Självkopierande papper	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Skal (frukt, grönsaks-, rotfrukt, nötter, ägg etc.)	 MATAVFALL 	Soppåse – matavfall eller egen hushållskompost
Skokartong	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Skokrämsburk, tömd	 METALL- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Skor	 SKOR	Second hand
	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall eller

Skor med inbyggt ljus eller ljud	 ELAVFALL	Åvc Strandmossen – el/elektronik eller Samlare
Skrivpapper	 PAPPER	Återvinning – trycksaker
Skrotbil		Auktoriserad bilskrot
Skumgummi	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Skumplast	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Slipers	 IMPREGNERAT TRÄ	Åvc Strandmossen – impregnerat trä
Släpkärra		Auktoriserad bilskrot
Smink		
- med lösningsmedel	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
- övrigt	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Smörjolja, - spray, - fett	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation
Smör-/margarinbyttor		<i>Om odelbar: välj största materialandel</i>
- plastdel	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
- pappersdel	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Smöromslag	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning

Smörpapper	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Snus	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Snusdosa, locket	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Snusdosa, lössnus-	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning eller pappersförpackning
Snusdosa, portionssnus-	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Snören	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Sockerpaket	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Sockerpåse	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Soda	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Soffa	 ÅTERBRUK STOPPADE MÖBLER	Återbruk/second hand eller Ävc Strandmossen – möbler med metallfjädrar
Spackel		
- sandspackel, uttorkat	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
- övrigt	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation

Spackelburk, metall (urskrapad och torr)	 METALL-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning
Spackelburk, plast (urskrapad och torr)	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Speglar, spegelglas	 PLANGLAS	Åvc– planglas
Spillolja	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Spisar	 VITVAROR	Åvc Strandmossen – el/elektronik
Sprayflaskor/-burkar	 SPRAYFLASKOR	Miljöstation
- tomma	 METALL-FÖRPACKNINGAR PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning el plastförpackning
Spritflaska	 OFÄRGADE GLASFÖRPACKNINGAR FÄRGADE GLASFÖRPACKNINGAR	Återvinning – glasförpackning ofärgad /färgad
Sprängämnen	 Polisen	Polisen
Spånplattor	 TRÄ	Åvc Strandmossen – trä
Stearinljus	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Stekpannor	 METALL	Åvc– metallskrot

Stubbar		Åvc Strandmossen – kontakta personalen
Strykjärn		Samlare eller Åvc- el/elektronik
Stålbånd		Åvc- metallskrot
Stålull		Soppåse – restavfall
Sugrör, plast		Soppåse – restavfall
Superlim		Miljöstation
Svamp- och algmedel		Miljöstation
Svetsad genomskinlig plast runt varor		Återvinning – plastförpackning
Sylthink		Återvinning – plastförpackning
Syra		Miljöstation
Säkringar		Soppåse – restavfall
T		
Tablettask		Återvinning – pappersförpackning
Taggtråd		Åvc Strandmossen – metallskrot, Kontakta personalen

Takpapp		Åvc Strandmossen – restavfall
- tjärpapp		
- annan takpapp		Åvc Strandmossen – restavfall
Tallrikar		
- papper		Soppåse – restavfall
- plast		Soppåse – restavfall
- porslin		Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
- glas		Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
Tallriksunderlägg		Soppåse – restavfall
Tamponger		Soppåse – restavfall
Tandborstar		Soppåse – restavfall
- batteridrivna		Samlare eller miljöstation eller Åvc Strandmossen – el/elektronik
Tandkrämstuber av metall		Återvinning – metallförpackning
Tandkrämstuber av plast		Återvinning – plastförpackning
Tandtråd, lös eller på hållare		Soppåsen – restavfall

Tandtrådsbehållare, tom	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Tapeter	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Tapetklister	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Teblad och tepåsar	 MATAV FALL 	Soppåse – matavfall eller egen hemkompost
Tegel	 TEGEL	Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor
Telefax	 ELAVFALL	Åvc Strandmossen – el/elektronik
Telefon	 SMÅELEKTRONIK	Samlare eller Åvc Strandmossen – el/elektronik
Telefonsvare	 SMÅELEKTRONIK	Samlare eller Åvc Strandmossen – el/elektronik
Telefonkatalog	 TIDNINGAR	Återvinning – trycksaker
Termometrar (kvicksilver)	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Termometrar (elektronisk)	 SMÅELEKTRONIK	Samlare eller Åvc Strandmossen – el/elektronik
Termos - glasinsats	 PLANGLAS	Åvc Strandmossen – fyllnadsmassor

- plåttermos, pumptermos av metall	 METALL	Åvc Strandmossen – metallskrot
- termos av plast (utan glasinsats)	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall el Åvc– restavfall
Termostat, för hus	 SMÅELEKTRONIK	Åvc– el/elektronik
Tetra	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Textil, obehandlad	 TEXTIL	Hjälporganisation via klädinsamling eller Åvc Strandmossen – klädinsamling
- flamskyddsbehandlad	 FARLIGT AVFALL	Åvc– farligt avfall
Terpentin	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Thinner	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Tidning	 TIDNINGAR	Återvinning – trycksaker
Tipp-ex med lösningsmedel	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Tipp-ex vattenbaserat	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Tjära	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation
Toarulle, innerrullen	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning

Tomat/salladstråg	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Tonerkassetter	 FÄRGPATRONER	Retursystem eller återanvändning eller Soppåse – restavfall
Toner refillflaska, tömd	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Tops	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Tryckimpregnerat trä	 IMPREGNERAT TRÄ	Åvc Strandmossen – impregnerat trä
Trådrulle, plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Tråg, livsmedel		
- papper	 PAPPERS-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
- plast/frigolit	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Trä		
- obehandlat	 TRÄ	Åvc Strandmossen – ofärgat trä
- målat, oljat	 MÅLAT TRÄ	Åvc Strandmossen – färgat trä
- impregnerat	 IMPREGNERAT TRÄ	Åvc Strandmossen – impregnerat trä
- stubbar	 STUBBAR & RÖTTER	Åvc Strandmossen – kontakta personalen
T-sprit	 FARLIGT AVFALL	Miljöstation

<p>Tuber</p> <p>- metall (korken på)</p>	 <p>METALL- FÖRPACKNINGAR</p>	Återvinning – metallförpackning
<p>- plast (korken på)</p>	 <p>PLASTFÖRPACKNINGAR</p>	Återvinning – plastförpackning
<p>- med kemikalier</p>	 <p>FÄRLIGT AVFALL</p>	Miljöstation
<p>Tusch, -märkpennor</p>	 <p>RESTAVFALL</p>	Soppåse – restavfall
<p>TV-apparater</p>	 <p>TV & SKÄRMAR</p>	Leverantör (1 mot 1) vid köp eller Ävc Strandmossen – el/elektronik
<p>Tvålflaska</p>	 <p>PLASTFÖRPACKNINGAR</p>	Återvinning – plastförpackning
<p>Tvättmaskin</p>	 <p>VITVAROR</p>	Ävc Strandmossen – el/elektronik
<p>Tvättmedelsflaska</p>	 <p>PLASTFÖRPACKNINGAR</p>	Återvinning – plastförpackning
<p>Tvättmedelsförpackning</p>	 <p>PAPPERS- FÖRPACKNINGAR</p>	Återvinning – pappersförpackning
<p>Tvättsvamp</p>	 <p>RESTAVFALL</p>	Soppåse – restavfall
<p>Tårtkartong</p>	 <p>PAPPERS- FÖRPACKNINGAR</p>	Återvinning – pappersförpackning
<p>Tårtpapper, från bageri</p>	 <p>PAPPERS- FÖRPACKNINGAR</p>	Återvinning – pappersförpackning
<p>Tårtpapper, köpt löst för hembruk</p>	 <p>RESTAVFALL</p>	Soppåse – restavfall

Tändvätska		Miljöstation
U		
Ugnsrengöringsmedel		Miljöstation
Ur, el-		Samlare eller Åvc Strandmossen – el/elektronik
Utemöbler		
- plast		Åvc Strandmossen – plast
- trä, obehandlat		Åvc Strandmossen – trä
- impregnerat eller oljat trä		Åvc Strandmossen – impregnerat trä
Uppladdningsbara småbatterier		Samlare eller Miljöstation eller Återvinning – batteriholk
V		
Vacuumförpackning, t.ex. för ost, korv		Återvinning – plastförpackning
Vadderat kuvert		Återvinning – pappersförpackning
Varmvattenberedare		Åvc Strandmossen – el/elektronik
Vattenlöslig färg		Miljöstation
Vattenslang		
- klippt till max 1 m längder		Åvc– restavfall

Vaxduk	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Veckotidning	 TIDNINGAR	Återvinning – trycksaker
Wellpapp	 WELLPAPP	Återvinning – pappersförpackning Ävc Strandmossen – wellpapp (större mängder)
Video- - bandspelare	 ELAVFALL	Leverantör (1 mot 1) vid köp eller Ävc Strandmossen – el /elektronik
- kamera	 ELAVFALL	Leverantör (1 mot 1) vid köp eller samlare eller Ävc Strandmossen – el/elektronik
- kassett	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
- kassettfodral	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Vinflaska	 OFÄRGADE GLASFÖRPACKNINGAR FÄRGADE GLASFÖRPACKNINGAR	Återvinning – glasförpackning ofärgad/färgad
Vinkartong, papplådan	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Vinkartong, innerpåsen med tapp	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Vintetra	 PAPPERS- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Vitamin/medicinrör, metall	 METALL- FÖRPACKNINGAR	Återvinning – metallförpackning

Vitamin/medicinrör, plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Vitvaror (spis, tvätt-diskmaskiner)	 VITVAROR	Åvc Strandmossen – el/elektronik
Voltaren	 MEDICINER	Apotek
Vykort	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Våtservett	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Våtservettförpackning, papper med/utan blank insida	 PAPPERS-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Våtservettförpackning, plast	 PLASTFÖRPACKNINGAR	Återvinning – plastförpackning
Vällingpaket, med innerpåsen	 PAPPERS-FÖRPACKNINGAR	Återvinning – pappersförpackning
Värmeljushållare (aluminium)	 METALL	Åvc Strandmossen – metallskrot
Värmeljushållare (plast)	 RESTAVFALL	Soppåse – restavfall
Värktabletter	 MEDICINER	Apotek
Väteperoxid (rest från hårfärgning el blekning)	 FÄRLIGT AVFALL	Miljöstation

Växt-er, -delar, mjuka, mindre delar	 	Soppåse – matavfall eller egen trädgårdskompost
Växter, större eller med hårda stammar		Åvc Strandmossen – trädgårdsavfall
Växtgift		Miljöstation
W		
Wellpapp		Återvinning – pappersförpackning
Y		
Yoghurtburk		Återvinning – plastförpackning
Yoghurtpaket		Återvinning – pappersförpackning
Yoghurtpaket med plastkork		Återvinning – pappersförpackning, låt plastdelen sitta på paketet, skruvkorken sorteras som plastförpackning
Ä		
Äggkartong		Återvinning – pappersförpackning
Äggskal	 	Soppåse – matavfall eller egen hemkompost
Ättiksprit (12 %, 24 %, mindre mängder)		Avloppet

Ättiksprit (större mängder eller högre koncentration)		Miljöstation
Ättiksyra		Miljöstation
Ö		
Öl- o läsktråg, kartong runt flerpack		Återvinning – pappersförpackning
Öl- o läsktråg, plast runt flerpack		Återvinning – plastförpackning
Ölburk		Retur/pant eller
		Återvinning – metallförpackning
Ölflaska		Pant eller
		Återvinning – glasförpackning ofärgat
		/färgat

Exempel på matavfall som lämnas i matavfallspåsen

(både råa och tillagade)

Kött, korv, fisk, kyckling, skaldjur

Köttben, fiskrens, räkskal, kräftskal

Frukt- och grönsaksrester

Rotfrukter, pasta, nudlar, ris

Ägg, äggskal

Hushållspapper, servetter

Bröd, kex, kakor, bullar

Choklad, godis, chips, popcorn, snacks

Kaffesump, kaffefilter, teblad, tepåsar

Blommor och mjuka växtdelar, mindre mängder blast (t.ex. från morötter)

KONTAKT

Du är välkommen att ringa till Tekniska förvaltningen/Vatten och Avfall om du har några frågor om hur olika artiklar skall hanteras.

Vi tar också tacksamt emot synpunkter på innehållet och förslag till utveckling av guiden.

RENHÅLLNINGEN

Abonnemangsfrågor och information
0550-881 36 eller 0550-881 09

Felanmälan och beställning hämtning, även latrin
0550-881 40

Fakturafrågor
0550-880 34

Strandmossens avfallsanläggning, ÅVC
0550-839 88

Driftchef avfall
0550-881 40

Råd om källsortering av farligt avfall från hemmen

Miljöstationer (MS) Samlare/EL-IN för hushåll och insamlings-skåp utomhus för hushåll

Farligt avfall måste källsorteras eftersom det nästan inte går att sortera ut det senare i processen. Det gör du bäst genom att lämna ditt farliga avfall på någon av kommunens miljöstationer.

Smått el-avfall, glödlampor/lågenergilampor och småbatterier kan du också lämna vi någon av de butiker som har Samlaren/EL-IN i entrén/vid pantstationerna. Samlaren är tillgänglig på butikens öppettider. Utomhusskåp finns vid ett par av återvinningsstationerna och är tillgängliga dygnet runt.

Regler för användande av Miljöstation

Miljöstationen är låst och personalen i kassan tillhandahåller nyckel och information under inlämningsställets normala öppethållande.

Behåll alltid, om möjligt, ursprungsförpackningen för farligt avfall.

Är du osäker på om det är farligt avfall eller vad du ska göra med avfallet är det bättre att lämna in det som farligt avfall än att lägga det i soppåsen.

Tomma förpackningar kan i regel sorteras som en förpackning men sprayburkar kan vara svåra att tömma - lämna dem då som farligt avfall.

På följande platser finns Miljöstationer

1. Strandmossen, mellanlagret för farligt avfall
2. Björneborg, Återvinningscentralen,
3. Ölme, INGO Stolpen
4. Kristinehamn, OKQ8 Västerlånggatan,
5. Kristinehamn, Flügger Färg, Västgötagatan
6. Mobila ÅVC,

Foto: André de Loisted

Regler för användande av Samlaren/EL-IN/utestationer

Du kan lämna smått el-avfall t.ex. batteridrivna tandborsten, rakapparaten, datormusen och andra el-/batteridrivna produkter som är så små att de går in genom inkasthålet. Du kan också lämna glödlampor och lågenergilampor. Även små verktyg, leksaker mm som innehåller upp-

laddningsbara batterier som inte går att plocka ur kan du lämna. Förpackningar tar du av innan du lämnar det.

På följande platser finns Samlaren/EL-IN f.n.

1. COOP Konsum, Vintergatan, Kristinehamn
2. Stora COOP, Kristinehamn
3. ICA Nära, Djurgårdsvägen Kristinehamn

Utomhusskåp med motsvarande funktioner finns:

1. ICA Nära, Mariestadsvägen Nybble, vid återvinningsstationen
2. Ölme Rudsberg vid återvinningsstationen

(Se kommunens hemsida för aktuell lista!)

Några exempel på vad som ska lämnas in på Miljöstationerna

- Sprayburkar med färg, lim eller ugnsgörning
- Lågenergilampor (innehåller kvicksilver), glödlampor och lysrör
- Brandvarnare
- Nagellack
- Aceton och andra lösningsmedel
- Rödsprit
- Oljor (inte ätliga), oljefilter, smörjfett och diesel
- Färg, tryckfärg, lack, lim och hartser
- Lösningsmedel som exempelvis aceton, bensen, bensin, eter, etylacetat, lacknafta, metanol, styren, thinner
- Glykol
- Syror som exempel saltsyra, svavelsyra, salpetersyra, ättiksyra, fosforsyra, myrsyra
- Basiskt avfall som exempelvis ammoniak, natriumhydroxid (kaustiksoda), starka tvätt- och rengöringsmedel
- Fotokemikalier såsom oanvänd eller förbrukad fix och framkallare
- Bekämpningsmedel som exempelvis ogräsmedel, insektsmedel, träskyddsmedel och råttgift
- Termometrar och annat kvicksilverhaltigt avfall

Dessutom kan du lämna motorolja, oljefilter och bilbatterier hos:

- Hannu Olsson, Tallmon, Skottlanda

Mellanlager vid STRANDMOSSEN/miljöstation Björneborg

Du kan lämna alla typer av farligt avfall vid Strandmossens miljöstation/mellanlager.

- Impregnerat eller på annat sätt kemikalieförorenat trä
- Elavfall (allt med batterier eller med sladd)
- Små verktyg, leksaker mm som innehåller uppladdningsbara batterier som inte går att plocka ur
- Kylar och frysar

Följande ska du dock alltid lämna in vid Återvinningscentralen på Strandmossen:

- Asbest (kontakta alltid personalen) (får inte lämnas i Björneborg)

Övrigt

- Gastuber ska om möjligt lämnas tillbaka hos en försäljare

- Explosiva varor och ammunition ska lämnas tillbaka till försäljningsstället eller lämnas till polisen
- Läkemedel o dyl. lämnas till Apoteken
- Medicinsk utrustning återlämnas till utlämningsställe
- Småbatterier (alla batterier ska lämnas in oavsett vad de innehåller) lämnas på batterimottagningen vid Återvinningsstationerna, i Samlaren/EL-IN eller på Strandmossen eller Björneborg

Om ni är intresserade kan en farligt-avfallsmottagning i **flerfamiljshus** också ordnas under vissa villkor.

Du som också är **företagare/lantbrukare** kan, mot avgift, lämna ditt företags farliga avfall vid Strandmossen.

Kontakta personalen innan du börjar lasta av.

Renhållningen erbjuder även tjänsten att ta hand om ert farliga avfall på plats vid ert företag. Kontakta Strandmossen 0550-839 88 eller 0550-881 36 för mer information.

Råd vid hemkompostering

För att få kompostera matavfall krävs anmälan till miljö- och byggnadsnämnden eftersom man omhändertar och bortskaffar avfall på egen fastighet. Kontakta avdelningen för miljö- och hälsoskydd för mer information som t.ex. krav på behållare. När du gjort anmälan och ska börja kompostera finns det några tips nedan att tänka på.

Kompostering är en nedbrytningsprocess där maskar, bakterier, svampar och andra kryp arbetar för att bryta ned det material som finns i komposten. För att den här processen ska fungera behövs:

- **Kväve och kol:** Det är viktigt att det är en balans mellan kol och kväve i komposten. Kol finns i t.ex. kvistar, torra löv, torrt gräsclipp och spån. Kväve finns i t.ex. hushållsavfall och färska växtdelar. Vid för mycket kol så avstannar processen och för mycket kväve ger illaluktande ammoniak.
- **Syre:** För lite syre gör att materialet ruttnar i stället för att förmultna, detta ger dålig lukt.
- **Fukt:** Är det för torrt avstannar processen. Myror i komposten kan vara ett tecken på detta och det avhjälpas genom att vattna komposten. Om det är för blött i behållaren kan illaluktande lakvatten bildas. Fluglarver trivs i fuktiga miljöer. Använd mer strö för att få bort en del av fuktigheten och tänk på att dränera bort vattnet.

Hur lång tid tar det?

Det beror på behållarens utformning, temperatur, isolering, vad som komposteras och hur den sköts. Det går alltid snabbare att bryta ned finfördelat material. Är förhållandena bra, tar det ca 6 månader. Materialet bör efter denna tid luftas i en enkel, ventilerad behållare s.k. eftermogna.

Hur börjar man?

Behållaren ska ha nät (ca 8 mm maskstorlek) i botten och vara skadedjursäker. Sedan läggs grenar i botten samt skapas lufthål så man får in syre. Detta ger även möjlighet för maskar att krypa in och börja arbeta i komposten. En kompost kan vara både oisolerad (kallkompost) och isolerad (varmkompost).

Detta kan komposteras: (gäller endast varmkompost)

- Skal från frukter och grönsaker
- Bröd
- Kaffe- och tesump
- Trädgårdsavfall (flisa gärna kvistar och grenar)
- Rester från omplantering av krukväxter
- Hushållspapper (i mindre mängder och de får inte innehålla farliga ämnen, detta kan förstöra det framtida användandet av kompostmaterialet)
- Äggskal (tar lång tid att bryta ned, bör finfördelas)
- Fisk, kött och kyckling

(Att tänka på vid kompostering av animaliska produkter är att placera dessa rester i mitten av komposten för att undvika skadedjur. Större köttben är svårnedbrytbara, därför rekommenderas att slänga dessa i vanliga soporna.)

Kompostera inte:

- Det material som du ska lämna vid återvinningsstationer
- Kattsand
- Papper som är överdraget med t.ex. vax, plast etc.
- Fimpar, snus och städdamm (dammsugarpåsar)
- Aska och kalk (aska har för högt pH och kan "bränna" komposten)
- Sjuka växtdelar, invasiva främmande växter eller parkslide (Växterna **ska** slängas på återvinningscentralen Strandmossen. Tänk på att packa in växterna ordentligt, gärna i dubbla soppåsar som du knyter ihop väl. Du **får inte** slänga invasiva arter bland övrigt trädgårdsavfall eller i naturen!)
- Större benrester

Skötsel

När du ska sköta komposten är det viktigt med rätt fuktighet och tillgång till syre. Hushållsavfall ska varvas med strömaterial (t.ex. torra löv, flisat trämaterial eller kutterspan). Ventilera genom att röra om i komposten eller ha en pinne till hands varje gång du tömmer en hink och kan blanda runt lite med pinnen varje gång. Viktigast är att ytskiktet (20–30 cm) får luft.

Kompostmaterialet ska kännas som en urkramad tvättsvamp om konsistensen är rätt.

Eget omhändertagande av slam och urin

Slamhantering

Du kan få omhänderta slam från slamavskiljare eller sluten tank efter särskild prövning från miljö- och byggnadsnämnden. För att det ska beviljas ska det finnas möjlighet att ta hand om slammet utan att olägenhet för människors hälsa, miljö eller annan störning uppstår för omgivningen.

Du som blandar slam från slamavskiljare med gödsel eller sprider slammet från slamavskiljare direkt i fält, måste ta hänsyn till verksamhetskraven för avloppsslam.

Vid spridning av stallgödsel med inblandning av avloppsslam måste även alla bestämmelser om spridning av stallgödsel och andra organiska gödselmedel följas.

Foto: Kennerth Kullman/ Mostphotos

Om ansökan avser enskild slamavskiljare tillhörande jordbruksfastighet där aktivt jordbruk bedrivs.

Detta behöver du uppfylla för att få tillstånd:

1. Eget omhändertagande av slam får ske inom egen/arrenderad fastighet. Mark eller anläggning (till exempel gödselvårdsanläggning) ska finnas där slammet kan tas om hand utan olägenheter.
2. Spridning får inte ske så att olägenhet för människors hälsa eller miljö uppkommer. Spridning ska ske på mark som brukas och nedbrukningen ska ske samma dag. Spridning bör i första hand ske i samband med vårbruket.
3. Spridningen bör inte ske närmare än 50 meter från vattentäkt och öppet vattendrag.
4. Avloppsslam får inte användas
 - på betesmark,
 - på åkermark som ska användas för bete eller om vallfodergrödor ska skördas inom tio månader räknat från slamspridningstillfället,
 - på mark med odlingar av bär, potatis, rotfrukter, grönsaker eller frukt, dock ej frukt på träd
 - på mark avsedd för kommande odling av bär, potatis, rotfrukter eller sådana grönsaker som normalt är i direkt kontakt med jorden och normalt konsumeras råa, under tio månader före skörden.
5. Spridning av slam bör inte ske på lördagar, söndagar, helgafnar eller helgdagar.
6. Tidpunkten för spridningen bör anpassas så att närliggande bostäder om möjligt inte hamnar i vindriktningen.

7. Erforderlig slamtömningsutrustning som används till transport av slam från slamavskiljaren ska vara helt sluten och väl rengjord vid transport på väg som nyttjas av allmänheten.
8. Tömning av slamavskiljare eller sluten tank i egen regi bör ske i samband med ordinarie gödselspridning.
9. Miljöanpassade hushållskemikalier bör användas i hushållet. Slammet riskerar annars att innehålla giftiga ämnen.

Om villkoren ovan inte uppfylls eller om vi får klagomål, kan beslutet omprövas.

Om ansökan avser enskild slamavskiljare tillhörande fastighet som saknar vägförbindelse (öar) eller ej framkomlig väg för slamtömningsfordon samt avloppsanordningar som inte kräver slamtömning.

Här gäller följande kriterier:

1. Ansökan om egen tömning och spridning av slam från slamavskiljare ska göras till miljö- och byggnadsnämnden. Ansökan ska vara skriftlig och innehålla en beskrivning som visar att förutsättningarna för bortskaffandet uppfylls.
2. Lämplig tömningsutrustning och lämplig spridningsbar mark ska finnas
3. Sökanden ska kunna anordna en lämplig kompostanläggning avsedd för latrin för kompostering av det fasta slammet. Se vidare information om latrinkompostering.
4. Slammet ska komposteras minst sex månader före spridning.
5. Spridning av slammet får inte ske på sådant sätt att olägenhet för närboende eller att förorening av vattendrag eller vattentäkt riskeras.

Regler för spridning av slam

Naturvårdsverket har utfärdat föreskrifter (SNF FS 1994:2) som under vilka förhållanden spridning av avloppsslam i jordbruk får ske.

Urinhantering

Det har blivit allt vanligare med toaletter som separerar urin från fekalier. Det är i urinen som huvuddelen av näringsämnet kväve finns och urinen kan användas som gödningsmedel vid odling.

Även om man har ett bad-, disk- och tvätt-avlopp får urinen inte ledas dit eftersom anläggningen inte kan ta emot den stora kvävemängd som urinen innehåller. Själva tanken med urinseparerande toaletter är att kvävet ska återgå till växtligheten, inte belasta vattendrag eller grundvattnet. Därför är det nödvändigt att ha någonstans att sprida urinen om man funderar på installation av urinseparerande toalett.

Spridning

Urin får spridas på den egna fastigheten om tillräcklig stor bevuxen yta finns. En yta på minst 400 m²/person brukar vara lämplig för permanentboende och 100 m²/person vid fritidsboende. Om det finns odlingar på fastigheten kan undantag från krav på stora ytor göras. Urinen är koncentrerad och måste spädas före spridning. Proportionerna en del urin och åtta delar vatten (1:8) brukar vara lämpligt. Används mindre mängd vatten, finns det risk för urindoft. Undvik att sprida om det är solsken och/eller blåsig. Spridning ska göras under maj-september för att växterna ska kunna ta upp kvävet direkt, annars försvinner kvävet vidare ner till grundvattnet. Sallad, bär eller annat som ska ätas rått bör inte vattnas med urinblandningen.

Förvaring

Används fritidshuset annan tid på året än maj-september, behöver urinen samlas i en tank som antingen är nedgrävd eller förvaras i ett kallt utrymme. Detta för att minska risk för bakterietillväxt, jäsning och kväveförlust. Fritidshus som används alla årstider och med tömning 1 gång/år, bör storleken på tanken vara minst 1 m³. Om huset bara nyttjas på sommaren, räcker en lagringsvolym på minst 50 liter, då behöver spridning inte ske alltför ofta.

Fekalier

Se bilaga 9 latrinkompostering

Miljö- och byggnadsnämndens prövning

Miljö- och byggnadsnämnden kommer att vid ansökningar om tömning och spridning av avloppsslam att ställa krav enligt nedan:

- Journal ska föras över spridningsdatum, över vilket eller vilka skiften som spridning skett och över vem som utfört spridningen.
- Om dispensinnehavaren känner till eller misstänker smittorisk ska kontakt tas med miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen. Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen avgör om spridning i dessa fall ska tillåtas eller ej.

Råd vid latrinkompostering

För att ta hand om egen latrin krävs det tillstånd av miljö- och byggnadsnämnden. Det är idag inte tillåtet att gräva ned latrin, utan man måste först kompostera det och sedan sprida det som tex jordförbättringsmedel. Anledning är att bakterier och virus i fekalierna kan förorena din egen eller grannens vattenbrunnar och göra vattnet odrickbart. Det är därför viktigt att hantera latrinet på rätt sätt. Kompostering däremot är en hantering som anses mycket säkert då bakterier, virus och parasiter dör innan latrinet hamnar på/i marken.

Hur ska jag göra med latrinet?

Behandling

Latrin samlas i en latrinkompost. Denna behållare ska stå i minst sex månader utan påfyllning och efterkomposteras så att parasiter och sjukdomsframkallande bakterier dör.

Grundkrav för en latrinkompost är att den lämpligen ska ha två fack som används växelvis. Det är viktigt att den är av tåligt material, ventilerad, ha regntätt lock och tät botten. Fåglar, råttor och flugor ska inte kunna ta sig in i komposten och det får inte heller uppstå läckage från behållaren. Mullen som sen bildas bör användas som jordförbättringsmaterial i trädgårdsland och rabatter.

Behållarna ska placeras minst 25 meter från vattendrag och minst 4,5 meter från tomtgräns.

Förberedelse

För att få en bra produkt som är lätthanterlig bör komposteringen förberedas redan i latrinkärl/behållaren inne i toalettutrymmet. Strömedel är därför bra att lägga i botten. Under själva användningen tillför man strö i nödvändig mängd och intervall.

Skötsel

Latrinen varvas med torvmull och/eller lite torrt trädgårdsavfall, t.ex. löv och gräsklipp. Säftiga växtdelar och nyklippt gräs bör undvikas. Kom ihåg att lägga torrt strö eller trädgårdsavfall överst. Vid användning fylls ett fack i taget och när fyllnadsgraden uppgår till 2/3 avslutas komposten genom att täcka komposten. Låt den stå i minst 6 månader, helst i ett år, för att alla bakterier och smittoämnen ska hinna brytas ned. Under tiden används det andra facket. Under komposteringsperioden måste komposten uppnå en temperatur på minst 50 °C för att den ska hygieniseras. Sommartid bör omblandning ske en gång per månad.

Färdig kompost ska vara kall efter omrörning. Färgen är mörkbrun och doftar mylla.

Näring

Eftersom det är mycket kväve i urin, behövs något kolrikt för att mikroorganismer ska trivas. Material med kol är bl.a. flisat trädgårdsavfall, sågspån, kutterspån och hushållspapper. Kväverikt material är färskt gräsklipp och andra färskväxtdelar. Lukt av ammoniak så är kvävehalten för hög.

Fukt

Om det är för torrt, avstannar processen. För blött ger dålig lukt, lakvatten och flugor och ev. jäsningsprodukter. Komposten ska vara som en urkramad svamp.

Om problem uppstår...*Flugor*

Blanda om i komposten för att få tillräckligt hög temperatur i hela kompostmassan och täck med strömedel.

Lukt och/eller lakvatten

Detta innebär att komposten är för blöt, tillsätt strömedel och rör om.

Myror och/eller komposten är grå och torr

Fukta komposten försiktigt med vattenkanna med stril.

Avstannad process

Kan bero på att det är för blött eller för torrt. Blanda i strö eller fukta lätt. Under vinterhalvåret avtar dock processen för att sätta fart när våren kommer och temperaturen stiger.

För frågor gällande kompostering och övrig avfallshantering, kontakta Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen tel. 0550–880 00.

Anvisningar för utsortering av matavfall

Bakgrund

Enligt kommunens avfallsplan ska de resurser som finns i avfallet tas tillvara och utnyttjas bättre. Insamlingen av matavfall är sedan 1 januari 2024 obligatorisk för att erhålla en så ren produkt som möjligt som kan utnyttjas för tillverkning av rötslam och fordonsgas och därmed bidra till att minska beroendet av konstgödsel och fossila bränslen i det svenska samhället.

Fastighetsägaren har ansvar för att det hushållsavfall som lämnas i kärlen är rätt sorterat. Detta löses främst genom information till boende i flerfamiljshus i samråd med kommunens avdelning Vatten och Avfall. Fastighetsägaren svarar också för att utrymme iordningställs inom fastigheten för det val som gjorts och att de regler som framgår av renhållningsföreskrifter och TNRA (tekniska nämndens renhållningsanvisningar) följs.

Råd vid hemkompostering framgår av bilaga 7.

Kärl och utrustning

Den utrustning du behöver för utsortering i hushåll ingår i renhållningstaxan och tillhandahålls av renhållaren.

De kärl som behövs är bruna kärl för matavfall respektive gröna kärl för övrigt sorterat brännbart hushållsavfall.

För villahushåll är det bruna kärlet med storlek 140 liter utrustat med en hylla inne i kärlet. Hyllan är till för att minska risken för att avfallet vintertid fryser ihop i botten av kärlet och hjälper sommartid till att minska fukt och luktproblem.

Till detta kommer köksutrustning i form av en ventilerad hållare för matavfallspåsar och årsförbrukningen av påsar.

För detaljer om kärl mm se sid 26 i TNRA.

Abonnemang

Fastighetsägare väljer något av följande abonnemang:

- **Normalabonnemang**, helår, innehåller kärl för såväl matavfall som för restavfall. Abonnemanget kan varieras utifrån behov (volym och/eller tömningsfrekvens) i enlighet med avfallstaxan
- **Abonnemang för hemkompost**, helår, innehåller enbart kärl för restavfall. Abonnent ansvarar själv för att kompostkärl enligt ställda krav nyttjas för omhändertagande av matavfallet. Abonnemanget kan varieras utifrån behov (volym och/eller tömningsfrekvens) i enlighet med avfallstaxan
- **Abonnemang för fritidshus**, säsong, innehåller kärl för såväl matavfall som för restavfall, motsvarar normalabonnemang ovan. Fritidshus, med eget abonnemang, kan även ha hemkompostabonnemang för fritidshus.

Du som gärna vill ha tillgång till egen kompostjord kan göra anmälan till miljö- och byggnadsnämnden om hemkompostering. Om sådan hemkompost används kan abonnemanget ”hemkompost” komma i fråga.

För alla abonnemang gäller att

- Farligt avfall, elavfall, batterier och restavfall inte får lämnas i kärlden utan **ska** hanteras enligt de anvisningar som ges i föreskrift eller i TNRA

- Förpackningar och tidskrifter **ska** sorteras ut och lämnas på återvinningsstation, återvinningscentral eller särskilt anordnad fastighetsnära insamling i enlighet med anvisningar i TNRA

Normalabonnemang ("Utsortering av matavfall")

För utsortering av matavfall finns abonnemang för såväl villa som för flerfamiljshus.

Ett s.k. normalabonnemang för villa består av 1 st. 140 liter brunt matavfallskärl och 1 st. 140 liter grönt avfallskärl för restavfall. I abonnemanget ingår också en ventilerad hållare för placering i köket samt en normal årsförbrukning av matavfallspåsar, ca 160 st. per hushåll och år. Tömning sker var 14:e dag för villahushåll samt varje vecka för huvuddelen av flerfamiljshus och företag.

MATAVFALL

RESTAVFALL

Allt matavfall ska sorteras enligt anvisningar från renhållaren.

Fastighetsägaren ansvarar för att avfallet sorteras i två separata kärl, ett för matavfall och ett för restavfall.

Matavfall får inte läggas i kärlet för restavfall. Undantag från detta kan endast medges helt eller delvis för sådana platser, t.ex. publika rastplatser, där det inte är sannolikt att tillräcklig renhet kan uppnås på det utsorterade matavfallet.

Renhållaren kommer att göra kvalitetskontroller för att säkerställa en tillräckligt hög renhet på det utsorterade avfallet.

Om hushåll vid upprepade tillfällen felsorterar och inte rättar till detta efter mer än två påpekanden kan det komma att påverka renhållningsavgiften utifrån en så kallad felsorteringsavgift.

Abonnemang "Hemkompost"

Vad som gäller för hemkompostering framgår av renhållningsföreskrifterna §§ 69–70. Notera att matavfall inte får läggas i kärlet för restavfall!

Se även "För alla abonnemang gäller att" ovan! Råd vid hemkompostering framgår av bilaga 7.

För detaljer om olika abonnemang, vänligen kontakta Vatten och Avfall.

Vad är matavfall?

Matavfall uppkommer på de flesta platser där människor vistas; i hemmet/sommarstugan, på jobbet, vid besök på matsälle och i skolan. Listan nedan är till för att hjälpa dig förstå vad som är matavfall och vad som inte är det. Viktigt är också att se till att inte förpackningar finns runt avfallet då det försvårar möjligheten att behandla avfallet på rätt sätt.

Exempel på avfall som kan lämnas i matavfallspåsen/-kärlet

- Matrester, både råa och tillagade
 - Kött, korv, fisk, kyckling och skaldjur
 - Köttben, fiskrens, räkskal och kräftskal
 - Frukt- och grönsaksrester inkl. mindre mängder blast
 - Rotfrukter, pasta, nudlar och ris
 - Ägg och äggskal
- Kaffesump och kaffefilter
- Teblad och tepåsar
- Hushållspapper, servetter
- Blommor och mjuka växtdelar
- Bröd, kex, kakor och bullar, mjöl och andra ingredienser för bakning eller matlagning
- Choklad och godis
- Chips, popcorn och övrigt snacks

Exempel på avfall som **inte** får lämnas i det bruna kärlet:

- Snus och cigaretter
- Tuggummi
- Trädgårdsavfall såsom gräsklipp, grenar, blast, buskar, löv
- Andra hårda växtdelar
- Blomjord

Hur gör man?

Utöver den ordinarie sopbehållaren i köket tillkommer den ventilerade hållaren som **ska** användas!

Denna placeras på lämpligt ställe, gärna i anslutning till sopbehållaren som redan finns där. Den kan placeras hängande på dörren, stående i skåpet eller stående på diskbänken. Det viktiga är att det är tillräcklig ventilation runt påsen/hållaren. Matavfall som ska samlas in ska läggas i den särskilda påse som tillhandahålls. Inga andra påsar får användas för matavfallet!

Sommar- och vintertips finns i underbilaga 10:1.

Annan hantering kan vara aktuellt för verksamheter. Se separat information nedan.

Matavfallet

- Låt matavfallet rinna av ordentligt i slasken innan du lägger det i matavfallspåsen. Använd gärna en slaskkrapa motsvarande den som du fick i startpaketet.

Matavfallspåsen och påshållaren

- Använd den utrustning som du har fått av oss och se till att det är luftigt runt om matavfallspåsen under diskbänken. På så sätt får fukten i påsen chans att dunsta och det bidrar till minskad lukt. Det är blöta sopor som luktar mest.
- Lägg gärna använt hushållspapper i matavfallspåsen. Det hjälper till att suga upp fukt och minskar risken att påsen går sönder.
- Fyll inte påsen mer än att du kan tillsluta den ordentligt, max 2/3
- Du bör byta påse efter ca 3 dagar även om den inte är full.
- Om påsen är mycket våt; ta en extra matavfallspåse runt om strax innan du lägger den i sopkärlet. Använd inte två påsar hela tiden, fukten i avfallet måste få ventileras bort.
- Förslut både påsen för matavfall och restavfallet noga innan du lägger dem i sopkärren.

Hyllan i bruna sopkärlet

Många av våra bruna sopkärl är försedda med en liten hylla en bit ner i kärlet under locket. På hyllan ställer du den senaste påsen från köket. När du ställer ut nästa påse puttar du ner den gamla påsen i kärlet. På så sätt hjälper du till att förbättra arbetsmiljön. På vintern minskar risken för fastfrysning i botten genom att påsen redan är fryst när den ramlar ner. På sommaren får fukten i den nya påsen ytterligare tid att avdunsta och på så sätt bidrar det till minskad lukt. Det är blöta sopor som luktar mest!

Placering av kärl vid tömning

Kärren ska vara placerade i anslutning till där sopbilen stannar. Om du har gjort i ordning utrymme för permanent uppställning av kärren är det fördelaktigt om detta är placerat skuggigt och/eller har väggar med luftspalter för maximal ventilation. Kärrens handtag ska vara vända utåt.

Du kan få locket på sopkärlet utbytt mot ett s.k. ”lock-i-lock” som gör att du kan ha handtaget vänt utåt men ändå ha bekvämt att lägga i sopor. Se bild till höger.

Du kan ha kärren stående på annan plats om du så önskar.

På tömningsdagen ska dock alla kärl stå ute på anvisad plats nära där sopbilen stannar. (inom 3 meter)

Kärrens handtag ska vara vända ut mot gatan/gången. Se bild till höger.

Insamlingen

Insamlingen av avfall sker så ofta att olägenheter inte uppkommer.

Vi hämtar soporna var 14:e dag såväl i tätorter som på landsbygden. I de flesta flerfamiljshus och många verksamheter har vi kvar veckohämtningen.

I villaområden och på landsbygden kör vi med 2-facksbilar där vi tömmer matavfallet i ett av facken och restavfallet i det andra facket.

Rengöring

Sopkärlet

- Håll sopkärlet rent, skölj ur det då och då och låt det torka innan du använder det igen
- Låt locket stå öppet efter tvättning av kärlet så att det torkar ordentligt
- Placera sopkärlet i skuggan om du har möjlighet
- Om du fått larver i kärlet kan du tvätta ur det och sen spruta på med en blandning av en del ättika och nio delar vatten. Om du ändå har stora problem kontakta Vatten och Avfall.

Påshållaren

- Gör ren den ofta genom att skölja ur botten om något läckt ut. Vänta sen med att sätta i ny påse tills hållaren torkat
- Diska påshållaren då och då. Den kan diskas i maskin!

Andra storlekar på kärl samt annat hämtintervall

Det finns möjlighet att ha andra storlekar på kärl än de som omnämns ovan, t.ex. kan du ha möjlighet att byta till mindre insamlingsvolym för matavfallet men även till större eller mindre volym för restavfallet.

Det är även möjligt att få förlängt hämtintervall för restavfallet (dvs. den gröna tunnan) t.ex. månadshämtning. Matavfallet (den bruna tunnan) kommer dock alltid att hämtas minst var 14:e dag!

Du kan läsa om detta i renhållningsföreskrifterna §§50–55 samt i TNRA sidan 30–31.

Om du har önskemål om andra storlekar eller hämtintervall, kontakta Vatten och Avfall för information.

Undantag

Såsom uppehåll och andra dispenser, se renhållningsföreskrifterna §§ 61–87

Distribution av matavfallspåsar

Villahushåll

Villaägare flaggar behov av nya påsar genom att klämma fast en påse under kanten på locket inför tömning. Då lämnar sopbilen en bunt på locket efter tömning. Får du akut slut på påsar kan du hämta fler på återvinningscentralen, hos Renhållaren eller på annan, av Renhållaren, anvisad plats.

För lägenheter och gemensamhetsanläggningar

Påsar placeras ut av din fastighetsägare/anläggningsansvarige på lämpligt ställe där du som boende kan hämta. Vanligtvis finns det påsar i ditt soprum/sophus. Gör det inte det ska du kontakta din fastighetsägare. Får du akut slut på påsar kan du själv hämta påsar på återvinningscentralen, hos Renhållaren eller på annan, av Renhållaren, anvisad plats.

Särskilt för verksamheter (restauranger, butiker mm)

När det gäller verksamheter, t.ex. butiker, ska verksamheten säkerställa att förpackningarna skiljs från sitt innehåll och att både f.d. livsmedel/matavfall och förpackningar källsorteras.

För restauranger och matställen finns andra typer av matavfallspåsar att tillgå. Dessa är större och kräver andra former av hållare. Påsar, men inte hållare, ingår i abonnemanget. Renhållaren kan stödja med information och kontakter till leverantörer av hållare. Egna påsar kan anskaffas inom ramen för de krav som Renhållaren ställer på storlek och kvalitet.

Hämtning från verksamheter sker normalt oftare än från hushåll. Veckohämtning är ofta det vanligaste för såväl matavfall som för restavfall.

Kontakta Vatten och Avfall för mer information och dialog.

Exempel på informationsmaterial.

Undvik fastfrusna påsar i vinter!

- Använd påshållaren, den låter påsen ventileras så att fukt kan avdunsta
- Låt blött matavfall rinna av ordentligt i vasken innan det läggs i påsen för matavfall
- Släng hushållspapper och ofärgade servetter i påsen för matavfall, de hjälper till att suga upp fukt
- Är matavfallet fortfarande mycket blött, ta dubbla påsar
- Låt påsen frysa på gallret i kärlet innan den slängs ner i botten av kärlet
- Tvätta kärlet, ett rent kärl minskar risken för fastfrysning
- Ruska om kärlet när du ställer ut det för tömning
- Fastfrusna påsar kan lossas genom att försiktigt stöta ett kvastskäft mot dem i kärlet

Exempel på informationsmaterial.

Förhindra lukt och flugor i sommar!

- Förvara sopkärlen i skugga om det går
- Förslut påsen ordentligt så inte löst matavfall hamnar i kärlet
- Tvätta kärlet, ett rent kärl minskar risken att det kommer flugor
- Efter att kärlet har tvättats, spraya kärlet med en blandning av 9 delar vatten och en del ättika för att minska risken för flugor
- Under varma dagar kan det vara bra att använda dubbla påsar
- Byt påse var tredje dag, även fast den inte är full
- Skölj fiskrens och räkskal i kallt vatten, vira sedan in det i hushållspapper innan du slänger det i papperspåsen
- Diska påshållaren med jämna mellanrum, den tål maskindisk

Kristinehamns
kommun